

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Lukáš Hadrava

**Strategické partnerství USA a Indie jako způsob
vyvažování Číny**

Diplomová práce

Praha 2013

Autor práce: **Lukáš Hadrava**

Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2013**

Bibliografický záznam

HADRAVA, Lukáš. *Strategické partnerství USA a Indie jako způsob vyvažování Číny*. Praha, 2013. 117 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Anotace

Diplomová práce s názvem *Strategické partnerství USA a Indie jako způsob vyvažování Číny* zkoumá strategické sblížení USA a Indie mezi lety 2000 a 2011. V této době jsme mohli pozorovat transformaci americké zahraniční politiky směrem k Indii. Z pozic nepřátelství z období Studené války a nedůvěry v 90. letech minulého století se americká diplomacie vyvinula do situace, kdy se pokoušela posílit globální význam Indie. Zlepšování bilaterálních vztahů mezi zeměmi práce vysvětluje potřebou USA vyvažovat rostoucí moc Číny. Ústřední východiska analýzy se opírají o realistickou teorii vyvažování moci, která je rozšířena o třídimenziální pojetí moci podle Josepha Nye. Práce tudíž rozlišuje mocenské ohrožení USA ze strany Číny ve třech různých oblastech. Ve vojenské oblasti to je rozšiřování čínské sféry vlivu do regionů Indického oceánu a Jihočínského moře, v oblasti ekonomiky to jsou hluboký americký obchodní deficit s Čínou a zadluženost americké vlády u Číny. V oblasti soft power je legitimita velmocenské pozice USA poškozována narůstající soft power Číny. V každém z těchto témat jsou sledovány snahy USA o navázání užšího partnerství s Indií za účelem snížení čínského ohrožení. Práce tudíž konstatuje, že motivaci Spojených států k budování strategického partnerství s Indií můžeme vysvětlit pomocí teorie rovnováhy moci ve všech třech zkoumaných oblastech.

Abstract

The master thesis called *US-India Strategic Partnership as a Balance for China's Increasing Power* examines development of relationship between USA and India in the years 2000-2011. American foreign policy toward India has been transformed in this period; it has evolved from

open hostility during Cold War and mistrust in the nineties to the position when it is helping India to gain status of global importance. Improvement of US-India ties are explained by the need of the United States to contain increasing Chinese power. Main arguments of the analysis are based on the realistic balance of power theory, which is further enhanced by the by Joseph Nye's three dimensional concept of power. The thesis therefore distinguishes three different sources of threat to American dominant position caused by China. These sources are following: expanding China's sphere of influence into Indian Ocean and South China Sea; US-China bilateral trade deficit and high amount of American bonds owned by China, challenge to the legitimacy of American power by soft power of China. American efforts to establish cooperation with India in order to balance Chinese influence can be founded in all of these issues. The thesis concludes that motivation of the United States to enter into a strategic partnership with India can be explicated by balance of power theory in all three considered dimensions.

Klíčová slova

USA, Indie, Čína, teorie rovnováhy moci, vyvažování, Indický oceán, Jihočínské moře, soft power

Keywords

USA, India, China, balance of power theory, balancing, Indian Ocean, South China Sea, soft power

Rozsah práce: Vlastní text práce má od úvodu po závěr 215 939 znaků (včetně mezer).

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Lukáš Hadrava

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. JUDr. Tomáši Karáskovi, Ph.D. za jeho odborné vedení práce, cenné rady a připomínky, které mi při psaní diplomové práce významně pomohly. V neposlední řadě děkuji své rodině za neutuchající podporu po celou dobu studia.

Obsah

ÚVOD	9
<i>TÉMA A CÍL PRÁCE</i>	9
<i>VÝZNAM PRÁCE VE VZTAHU K DOSAVADNÍMU VÝZKUMU</i>	10
<i>STRUKTURA PRÁCE A METODOLOGIE.....</i>	12
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	14
<i>1.1 TEORIE ROVNOVÁHY MOCI.....</i>	14
<i>1.2 MEARSHEIMER: TEORIE REGIONÁLNÍCH HEGEMONŮ A OFFSHORE BALANCING.....</i>	17
<i>1.3 SOFT POWER A POJETÍ MOCI PODLE J. NYE</i>	19
2 VÝVOJ INDICKO-AMERICKÝ VZTAHŮ.....	23
<i>2.1 OBDOBÍ STUDENÉ VÁLKY: PROMRHANÉ PŘÍLEŽITOSTI.....</i>	23
<i>2.2 90. LÉTA: INDICKÉ REFORMY A POČÁTKY SPOLUPRÁCE S USA.....</i>	25
<i>2.3 DRUHÁ CLINTONOVA ADMINISTRATIVA (1997-2001): OPATRNÉ SBLIŽOVÁNÍ</i>	26
<i>2.3.1 Nové budování struktury bilaterálních vztahů</i>	28
<i>2.4 BUSHOVA ADMINISTRATIVA: DRAMATICKÝ OBRAT</i>	28
<i>2.4.1 Útoky z 11. září a schůzka Bush-Vajpayee.....</i>	31
<i>2.5 BUSHOVO DRUHÉ FUNKČNÍ OBDOBÍ.....</i>	32
<i>2.5.1 Americko-indická dohoda o civilní jaderné spolupráci</i>	33
<i>2.6 OBAMOVA ADMINISTRATIVA: RŮST MOCENSKÉ POZICE INDIE</i>	35
<i>2.6.1 Návštěva ministryně Clintonové a „kontinuita plus“</i>	36
<i>2.6.2 Obnovení Strategického dialogu.....</i>	37
<i>2.6.3 Americká podpora Indii v Radě bezpečnosti OSN</i>	38
3 VOJENSKÝ PILÍŘ.....	40
<i>3.1 GEOPOLITICKÝ VÝZNAM INDICKÉHO OCEÁNU.....</i>	40
<i>3.2 ZÁJMY SPOJENÝCH STÁTŮ V INDICKÉM OCEÁNU</i>	41
<i>3.2.1 Diego Garcia: nástroj americké projekce moci v Indickém oceánu.....</i>	43
<i>3.3 INDICKO-ČÍNSKÉ SOUPEŘENÍ O INDICKÝ OCEÁN</i>	44
<i>3.3.1 Čínská strategie perlového náhrdelníku</i>	45
<i>3.3.2 Odpověď Indie na čínský nátlak.....</i>	48
<i>3.4 NAPĚTÍ MEZI USA A ČÍNOU V JIHOČÍNSKÉM MOŘI.....</i>	50
<i>3.4.1 Čínská strategie ostrovních řetězců.....</i>	52
<i>3.5 AMERICKO-INDICKÁ VOJENSKÁ SPOLUPRÁCE</i>	53
<i>3.5.1 Diplomaticko-vojenská spolupráce mezi USA a Indií.....</i>	55
<i>3.5.2 Obchodně-vojenská spolupráce mezi USA a Indií</i>	56
<i>3.5.3 Praktická vojenská spolupráce mezi USA a Indií</i>	58

3.6	<i>INDIE JAKO SOUČÁST SOUSTAVY AMERICKÝCH SPOJENCŮ</i>	59
4	EKONOMICKÝ PILÍŘ	60
4.1	<i>EKONOMICKÁ SÍLA ČÍNY</i>	60
4.2	<i>OBJEM ČÍNSKO-AMERICKÉHO OBCHODU A AMERICKÝCH FDI V ČÍNĚ</i>	60
4.2.1	<i>Příčiny amerického obchodního deficitu s Čínou</i>	62
4.3	<i>ČÍNA JAKO HLAVNÍ VĚŘITEL USA – BEZPEČNOSTNÍ IMPLIKACE</i>	63
4.4	<i>EKONOMICKÁ SÍLA A VYVAŽOVACÍ POTENCIÁL INDIE</i>	64
4.5	<i>POKUSY USA O POSÍLENÍ EKONOMICKÉ SPOLUPRÁCE S INDIÍ</i>	66
4.5.1	<i>Obamovy pokusy o prohloubení ekonomických vztahů</i>	68
4.6	<i>AMERICKO-INDICKÁ SPOLUPRÁCE JAKO PROTIVÁHA EKONOMICKÉHO VLIVU ČÍNY V USA</i>	69
4.6.1	<i>Příčiny nedostatečné ekonomické spolupráce mezi USA a Indií</i>	71
5	SOFT POWER	73
5.1	<i>ZDROJE AMERICKÉ SOFT POWER</i>	73
5.2	<i>PEKING VS. WASHINGTON: STŘET IDEOLOGICKÝCH KONSENZŮ</i>	74
5.3	<i>AMERICKO-INDICKÁ SPOLUPRÁCE NA PROSAZOVÁNÍ „WASHINGTONSKÉHO KONSENSU“</i>	77
5.3.1	<i>Společné institucionální aktivity</i>	78
5.3.2	<i>Příklady konkrétní spolupráce</i>	80
5.4	<i>ROZPORY INDIE A USA: JIH PROTI SEVERU</i>	81
5.5	<i>PŘÍSTUP INDIE K DEMOKRATICKÝM HODNOTÁM V ZAHRANIČNÍ POLITICE</i>	85
5.6	<i>INDIE JAKO DEMOKRATICKÝ VZOR PRO ROZVOJOVÝ SVĚT</i>	87
	ZÁVĚR	89
	RESUMÉ	94
	SUMMARY	94
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	96
	SEZNAM PŘÍLOH	113
	PŘÍLOHY	115
	PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE	118

Úvod

Téma a cíl práce

Vztahy mezi Washingtonem a Novým Dillí byly již od vzniku nezávislé Indie více než napjaté. Kořeny tohoto stavu najdeme v době Studené války, kdy státy stály na opačné straně ideologicko-mocenského střetu a kdy se vlivem americko-pákistánského spojení a americko-čínského sblížení v 70. letech Sovětský svaz stal hlavním garantem indické bezpečnosti. Po konci Studené války zase restartu americko-indických vztahů bránila kašmírský konflikt a úspěšné pokusy Nového Dillí vyzbrojit se jadernou zbraní, jež vyvrcholily jadernými testy v roce 1998. Situace se ovšem zásadně změnila příchodem G. W. Bushe do prezidentského úřadu. On a jeho administrativa začali k Indii přistupovat jako k novodobé asijské velmoci a učinili proto řadu zahraničně-politických kroků, jimiž Indii na cestě k této pozici významně pomohli. Jeho následník B. Obama v nastoupeném trendu pokračuje a partnerství i přes rozpory neustále prohlubuje. Nový přístup americké vlády k Indii se projevil jak ve vrcholných strategických dokumentech (americké Národní bezpečnostní strategie 2002, 2010), tak v oficiálních prohlášeních vrcholných politiků. Prezident Obama i ministryně Clintonová opakovaně označili budoucí vztah s Indií za „partnerství definující 21. století“. Upevňování spojeneckého pouta formálně zastřešuje tzv. „Strategický dialog“.

Vedle této geopolitické změny jsme v posledním desetiletí svědky ještě výraznějšího procesu – mocenského vzestupu Číny. Více než miliardový populační potenciál a vysoké tempo hospodářského růstu poskytuje čínskému politickému vedení nejen důvod pro zvýšené mocenské ambice, ale také příležitost tyto ambice uskutečnit. Narůstající vliv Číny se přitom projevuje v téměř všech sférách mezinárodní politiky. Země asertivně obhájí teritoriální požadavky, svou ekonomickou silou formuje fungování světového obchodu, výrazněji zasahuje do řešení mezinárodních bezpečnostních otázek a do debat týkajících se globálního vládnutí. Vše přirozeně činí ve svůj vlastní prospěch. Vzestup Číny ovšem ohrožuje velmocenskou pozici Spojených států.

Cílem diplomové práce je objasnit významný posun americké zahraniční politiky směrem k Indii. Autor k tomu využije realistických východisek teorie rovnováhy moci a za tím účelem stanovil ústřední hypotézu, která novodobou pozitivní transformaci americko-indických bilaterálních vztahů vysvětluje prizmatem mocenského souboje mezi USA a Čínou. Práce se tudíž snaží odpovědět na tuto ústřední výzkumnou otázku: *Lze budování americko-indického strategického partnerství chápat jako snahu USA vyvažovat rostoucí moc Číny?*

Význam práce ve vztahu k dosavadnímu výzkumu

Při hledání odpovědi se diplomová práce primárně zaměří na chování a aktivity americké vlády. Hlavním účelem výzkumu je totiž vysvětlení *americké motivace* ke změně zahraniční politiky, zjištění, jaké pohnutky USA k takovému kroku přivedly. Zkoumána je zejména americká zahraniční politika, k postojům indických představitelů je přihlíženo jen okrajově. Tomuto cíli také odpovídá skutečnost, že práce se zajímá především o to, jaké důsledky partnerství přináší Spojeným státům. Analytický pohled na zájmy Indie při sblížení s USA můžeme považovat za vhodný námět k příštímu výzkumu.

V teoretické rovině je hlavním přínosem práce skutečnost, že se při aplikaci teorie rovnováhy moci neomezuje výhradně na tradiční, úzké pojetí bezpečnosti, na její vojenskou sféru, ale pohybuje se v prostředí rozšířeného pojetí bezpečnosti. Realistický koncept teorie rovnováhy moci je zde obohacen o nové rozměry - o sféru ekonomické moci a o sféru soft power. Ačkoliv text analyticky nepracuje s pojmy uvedenými kodaňskou školou, její tematický rozsah se částečně překrývá s bezpečnostními sektory B. Buzana a O. Weavera (vojenský pilíř odpovídá vojenskému sektoru, ekonomický pilíř ekonomickému sektoru, pilíř soft power odpovídá sektoru politické bezpečnosti). Práce díky tomu empiricky dokazuje, že k mocenskému vyvažování může docházet i v ekonomické oblasti a na úrovni politických hodnot a legitimacy (soft power). Kombinace tradiční teorie vyvažování a rozšířeného pojetí bezpečnosti otevírá nové možnosti dalšímu výzkumu.

Vývoj bilaterálních vztahů mezi USA a Indií představuje vděčné téma pro množství historiků a analytiků. Řada z nich se v minulosti věnovala zejména letům Studené války, kdy se autoři snažili postihnout složité strategické prostředí, jež v podstatě determinovalo odlišné postoje vlád a jejich opačné geopolitické směřování. Nejlepší souhrn z této etapy nabízí kniha *India and the United States: Estranged Democracies 1941-1991* od bývalého diplomata Dennise Kuxe. (Kux, 1992) Podobně úspěšně se s analýzou vztahu, jež býval ve své době často popisován

jako jízda na horské dráze, vyrovnali Sumit Ganguly a Harold A. Gould v díle *The Hope and the Reality: U.S. Indian Relations from Roosevelt to Reagan*. (Ganguly, a další, 1992) Nepřehlednou dobu po pádu sovětského východního bloku, kdy se Indie postupně otevírala západnímu světu a zahajovala první, opatrnou spolupráci se Spojenými státy výstižně zachycuje soubor několika statí s názvem *India and the United States in a Changing World*. (Kapur, a další, 2002). Vhled do krize zapříčiněné jadernými testy v roce 1998 nabízí samotný aktér událostí, tehdejší americký náměstek ministra zahraničí Strobe Talbott. Kniha *Engaging India: Diplomacy, Democracy, and the Bomb* věrně popisuje americký nátlak na indickou vládu a následné urovnání bilaterálních vztahů, jež umožnilo následné budování širšího partnerství. (Talbott, 2004)

K novodobému obratu ve vztahu mezi USA a Indií se vyjadřuje bezpočet prací, musíme však zmínit ty nejpropracovanější, které nejvíce přispěli při psaní textu. Ke shodným závěrům jako tato práce dochází Sarah Leary ve svém konferenčním příspěvku *Explaining the Shift in U.S.-India Relations: Balance of Power in Asia*. I ona považuje Indii za balancéra proti čínskému vzestupu, logickou argumentací přitom vyvrací kauzální souvislost dalších možných vysvětlení (společný boj proti terorismu, boj proti proliferaci ZHN, ekonomické důvody, společné demokratické hodnoty). Její analýza bohužel podrobněji nerozebírá charakter hrozby, kterou Spojené státy vnímají vůči Číně. (Leary, 2008) Amit Gupta v monografii *The U.S.-India relationship: Strategic Partnership or Complementary Interests?* tvrdí, že mocensky silná Indie by brzy mohla hrát velmi důležitou roli při prosazování bezpečnostních zájmů USA, jako nejdůležitější přitom zmiňuje jeho roli při omezení vlivu Číny. Jako důvod uvádí společné bezpečnostní zájmy, shodu v oblasti soft power a totožně opatrný přístup k Číně. (Gupta, 2005) Vysvětlení, že USA upevňují vztahy s Indií kvůli vyvažování Číny, navrhuje také Kapur a Ganguly (2007) a Zhang (2003). Obě práce se však převážně orientují na úzce vymezený bezpečnostní rozměr mocenských vztahů. Transformaci americko-indického partnerství věnovali celý sborník Ganguly, Scobell a Shoup (2006), tématu se rovněž důkladně ve svých člancích věnují tito autoři: Rajagopalan (2010), Ninian (2011) či Hathaway (2002). Ke geopolitickým důsledkům na americké soupeření s Čínou se ovšem zmíněné studie vyjadřují minimálně.

Je pochopitelné, že mezi nepřeberným množstvím analýz se rovněž vyskytují ty, které se od argumentů této práce odlišují a strategické sblížení a USA a Indie nedávají do souvislosti s mocenským růstem Číny. Rajamony neočekává, že partnerství mezi USA a Indií se v nejbližších letech vyvine do fáze formální aliance. Taková aliance by podle něj nebyla ve

prospěch ani jednoho z aktérů. Místo toho se mezi třemi mocnostmi utvoří měkká rovnováha moci, tedy systém, ve kterém bude každá z mocností snažit manévrovat a vyvažovat, aby získala pro sebe co největší diplomatický prostor. (Rajamony, 2002) Podobná stanoviska zaujali také Rudolph, jenž očekává vznik „dynamické rovnováhy“, a Chatterjee, která tvrdí, že agresivní postoj k Číně by poškodil všechny aktéry. (Rudolph, 2006; Chatterjee, 2011) Na možné pozitivní efekty partnerství kriticky pohlíží Perkovich. Autor v policy paperu s názvem *Toward realistic U.S.-India relations* tvrdí, že zájmy obou zemí ve vztahu k Číně nejsou komplementární, v nejbližší době prý vztah těchto tří zemí bude fungovat na pomezí „spolupráce, soutěže a nátlaku“. Žádná z nich nebude druhému blízkým partnerem. (Perkovich, 2010)

Struktura práce a metodologie

Text diplomové práce je rozdělen do pěti hlavních kapitol, jež jsou dále členěny na podkapitoly. První část představuje teoretické koncepty, se kterými bude autor následně pracovat. Jelikož se výzkum ústřední výzkumné otázky opírá především o teorii rovnováhy moci, větší část kapitoly se zabývá právě tomuto realistickému přístupu. Vedle souhrnu obecných teoretických východisek je popsáno, jak teorii vykládají Kenneth Waltz, Stephen Walt či autoři Schweller, Fritz a Sweeney. Pozornost je dále věnována Mearsheimerově teorii regionálních hegemonů, podle níž teoretik posléze formuloval strategii offshore balancing. Poslední část první kapitoly objasňuje pojetí politické moci podle Josepha Nye, přičemž je kladen důraz na jeho teoretický koncept soft power. Druhá kapitola, zevrubně popisující vývoj indicko-amerických vztahů od Studené války až do konce roku 2011, má svůj význam. Jejím cílem je v historickém kontextu zachytit, jak podstatnému posunu americká diplomacie ve vztahu k Indii došla. Po výkladu příčin nepřátelství USA a Indie v době Studené války text v jednotlivých podkapitolách sleduje postup tří amerických prezidentů (Clinton, Bush, Obama) při budování americko-indického strategického partnerství. Jsou zde také zaznamenány pokusy USA posílit globální význam Indie. Následují tři kapitoly, jejichž smyslem je dosavadní vývoj popsany v předchozí kapitole systematicky objasnit. Tematicky jsou odvozeny od třídídimenzionálního rozčlenění politické moci, jak ho vysvětluje J. Nye. Text je tudíž v této části práce rozdělen na vojenský pilíř (třetí kapitola), ekonomický pilíř (čtvrtá kapitola) a pilíř soft power (pátá kapitola). Shrnutí výzkumu a odpovědi na výzkumné otázky jsou obsaženy v závěrečné části.

Z metodologického hlediska se kapitoly pojednávající o jednotlivých pilířích moci (třetí až pátá kapitola) dají označit jako tři oddělené případové studie. Svou vnitřní strukturou se přitom řídí logikou teorie rovnováhy moci. Každá ze zmíněných kapitol nejprve specifikuje, jak vážnou hrozbu Čína svým mocenským růstem pro Spojené státy (popřípadě Indii) v dané oblasti představuje a jaké negativní důsledky by to mohlo USA přinést. Posléze je pozornost věnována tomu, jak na příslušnou hrozbu Spojené státy ve spolupráci s Indií reagují. Podrobně jsou rozebrány různé roviny spolupráce v dané oblasti a jsou naznačeny výsledky, jež může tento koordinovaný způsob vyvažování dosáhnout.

Každá z kapitol pracuje s dílčí hypotézou, kterou se snaží potvrdit či vyvrátit. V bezpečnostním pilíři zní: „Navýšení vojenské přítomnosti Číny v oblastech Indického oceánu a Jihočínského moře povede k navázání námořní a vojenské spolupráce mezi Indií a USA v těchto oblastech. Obě země se budou všemožně snažit zabránit snížení svého vlivu.“ Ekonomický pilíř má tuto: „Kondice americké ekonomiky je do velké míry závislá na Číně. USA se proto snaží tuto závislost omezit větší orientací obchodu a směřováním zahraničních investic do Indie.“ A pilíř soft power pracuje s následující hypotézou: „Chování Číny ohrožuje legitimitu USA a Indie jako zastánců demokracie a dodržování lidských práv ve světě. To vede obě země k užší spolupráci při prosazování demokratických principů a zásad západního stylu lidských práv ve světě.“

Práce se věnuje časovému období v rozmezí let 2000 až 2011. Volba tohoto ohraničení je zřejmá. Od roku 2000 můžeme pozorovat změny v americké politice, tento rok uskutečnil prezident Clinton historickou návštěvu Indie, při které byl zahájen Strategický dialog. Rok 2011 je čistě praktickou hranicí, výzkum a psaní práce probíhaly v průběhu roku 2012, nemá tím být naznačeno, že by zkoumané tendence tímto rokem skončily.

1 Teoretická část

Z teoretického hlediska se diplomová práce opírá o tradice realistické školy mezinárodních vztahů, kterou rozšiřuje o třídimenzionální pojetí politické moci J. Nye a jeho teoretický koncept soft power. Chování Spojených států v posledních letech ve vztahu k Indii se bude snažit vysvětlit na základě teorie balance of power (BoP) popisující motivy pro formování spojení mezi státy, ovšem americko-čínské soupeření bude popisovat na třech úrovních - na pozadí vojenské moci, ekonomické moci a tzv. soft power.

1.1 Teorie rovnováhy moci

Podle BoP se velmoci i menší, druhořadé státy začínají spojovat do formálních či neformálních aliancí v případě, že se v mezinárodním systému objeví potenciální protivník, jehož zvýšený vliv by mohl ovládnout celý systém. Nikým nevyvažovaná moc daného subjektu je pro stabilitu systému nebezpečná, státy se proto pokoušejí zajistit rovnováhu moci. "Obezřetné státy, které jsou v nevýhodě, utvoří (nebo by alespoň měly utvořit) alianci proti potenciálnímu hegemonu nebo přijmou jiná opatření, která posílí jejich schopnost čelit možnému agresorovi," přepokládá teorie. (Griffiths, a další, 2002) Vyvažující státy se takto samozřejmě nechovají (pouze) v zájmu zachování stability systému, ale zejména v zájmu vlastním. Zabránit zisku výrazné nadvlády ostatním státům či velmocím chtějí, jelikož je jim jasné, že jinak by mohla být ohroženo jejich bezpečnosti či dokonce přežití. (David, 1991 str. 234)

Tento koncept dále rozvíjejí neorealisté. Ti ovšem na rozdíl od klasických realistů nepovažují za teoreticky relevantní hluboce pesimistický postulát, pochybující o morálním rozvoji lidí a jejich schopnosti žít společně ve světě míru a harmonie. Namísto toho navrhují jiné vysvětlení všech válek a sporů- anarchickou strukturu mezinárodního systému, kde nad státy nevládne žádná nadřazená moc se zákony a donucovacími prostředky.¹ Struktura systému je podle nich určujícím prvkem, kvůli této anarchii se síly neustále přeskupují, přičemž dnešní spojenci mohou být snadno zítřejšími nepřáteli. Primární aktivitou všech zúčastněných je bojovat

¹ Mezi „otce zakladatele“ a hlavní zastánce neorealismu můžeme zařadit: Waltze (1979); Walta (1985); Grieca (1988); Jervise (1997).

o bezpečnost, prestiž, moc a vliv (kontrolu nad územím, světovou ekonomikou a jednáním ostatních států)

K. Waltz je přesvědčen, že je to právě nejistota a nedůvěra mezi subjekty systému, která nutí stát zajišťovat si svou bezpečnost a přežití. "V anarchii je nejdůležitějším imperativem bezpečnost. Pouze pokud si zajistí přežití, mohou se státy bezpečně pokoušet o takové cíle jako je klid, ekonomický prospěch a moc. První starostí států není maximalizovat svou moc, ale udržet svou pozici v systému." (Waltz, 1979 str. 126) Svou pozici v systému si zejména slabší stát může udržet třeba tím, že bude bránit vzniku silného protivníka. A za tím účelem se může spojit s ostatními státy, jež společně budou protivníka vyvažovat. K této strategii se podle něj uchýlí spíše než k tomu, aby rezignoval a přidal se na stranu mocnějšího (ohrožujícího) subjektu (bandwagoning). Má k tomu dva hlavní důvody. Pokud se stát přidá na stranu relativně silnějšího partnera, jeho osud bude od nynějška více závislý na vůli a důvěře daného hegemonu; bezpečnější pro něj tedy bude spojit se s relativně slabší stranou, s těmi, kteří nemohou svým spojencům tak snadno dominovat. Vstup mezi slabší spojence posílí vliv daného státu, protože slabší strana potřebuje pomoc; naopak připojení se k silnějším vliv státu snižuje, hegemoni nového spojence v alianci podstatě nepotřebovali.

Waltz k tomu zároveň dodává, že státům k zajištění dostatku bezpečnosti pro své účely úplně postačuje vyvážení potenciálního protivníka (a tím udržení vlastní pozice), nemají tedy potřebu svou moc nějakým způsobem hromadit. "Státy raději moc vyvažují, než aby ji maximalizovali. Jen zřídka si mohou státy dovolit, aby se pokoušeli získat co nejvíc moci. Mezinárodní politika je pro to příliš vážným byznysem." (Waltz, 1979 str. 127) Touto poznámkou se liší od níže zmíněného Mearsheimera, který tvrdí, že státy a zejména velmoci využijí každou příležitost, aby svůj vliv a moc všemožně maximalizovali.

"Hrozby" jako hlavního motivačního imperativu k formování aliancí si všímá S. Walt, který Waltzův původní koncept BoP modifikuje na *balance of threats*. Walt, na rozdíl od ostatních teoretiků vycházejících z BoP, tvrdí, že se státy nespojují pouze a výhradně kvůli nerovnému rozdělení moci (*capabilities*) v systému, ale na základě nerovnosti hrozeb, kterým sami čelí ze strany jiného státu či koalice. (Walt, 1987 str. 265); (Walt, 1991 str. 54) A pro zhodnocení a porovnání této přítomné hrozby Walt navrhuje několik proměnných: agregovanou moc, geografickou vzdálenost, útočné schopnosti a vnímanou agresivitu úmyslů. (Walt, 1985)

Jeho základní předpoklad zní: stát v případě nebezpečí naváže spojení s tím subjektem, který pro něj představuje menší hrozbu. (Walt, 1987 str. 264)

R. Schweller se s K. Waltem shoduje v tom, že hlavním hybatelem vzniku aliancí je "hrozba". Oba autoři sice tímto v podstatě popírají neorealistické paradigma odmítající „agresivnost“ úmyslů při chování aktérů, liší se ale v jiném ohledu. Schweller problematizuje Waltovo pojetí strategie bandwagoning (termínu, který on i Waltz definují jako přidání se na stranu silnějšího státu či koalice). S. Walt podle něj tím, že bandwagoning označuje jako "spolčení se se zdrojem zla", zaměňuje tento pojem se strategickou kapitulací a ignoruje tak hlavní důvody států, které k této taktice přistoupí. (Schweller, 1997 str. 928) Podle něj není vytváření aliancí odpovědí pouze na hrozby, ale rovněž i na příležitosti. Motivace vyvažujících států a těch, kteří se přidávají na stranu silnějšího, jsou totiž zcela odlišné. Zatímco stát či mocnost přikročí k vyvažování hlavně z bezpečnostních důvodů a snahy přežít a ochránit již nabyté hodnoty, ti druzí od spojení se silnějšími očekávají výhody vítězné strany, navíc tak většinou činí dobrovolně. Obě strategie jsou také vhodné pro odlišné systémové podmínky: vyvažování je spojeno se snahou uchovat statut quo, bandwagoning se systémovou změnou. "Vyvažování je hnáno touhou předejít ztrátám, bandwagoning příležitostí pro zisk" (Schweller, 1994 str. 74)

Na téma vyvažování vs. bandwagoning a Schwellerovy argumenty zajímavě navazují Fritz a Sweeney. (Fritz, a další, 2004) Podle nich si státy své partnery pro vyvažování vybírají na základě společných zájmů, společné ideologie či režimu. „Když jsou ohroženy, velmocí se v zájmu zajištění bezpečnosti co nejrychleji spojí s těmi státy, se kterými alespoň částečně sdílejí identitu, tyto státy totiž s největší pravděpodobností pociťují stejný druh ohrožení a navíc budou spolehlivější, až budou čelit problému hrozby.“ (Fritz, a další, 2004 str. 289)

Jak obecné neorealistické teze, tak Schwellerovy, Fritzovi a Sweeneyho teoretické předpoklady se podle mého názoru dají aplikovat právě na situaci, kterou se zabývá tato diplomová práce. Vhodně totiž objasňují motivace Spojených států – proč se rozhodly čínskou moc vyvažovat a proč si vybraly za partnera k vyvažování právě Indii. A zároveň také mohou poskytnout vysvětlení pro chování Indie v příslušném mocenském trojúhelníku. Spojené státy opravdu momentálně stojí před mimořádně vážnou bezpečnostní hrozbou: pokud se jim nepodaří čínský mocenský růst omezit, či alespoň usměrnit do mezí pro USA výhodných, budou muset čelit rozsáhlým negativním důsledkům (politickým i ekonomickým). Přestože Spojené státy

považují mocnou Čínu za primární hrozbu, stále zůstávají nejsilnějším aktérem mezinárodního systému (i když o svou hegemonii přišly). Z globálního hlediska tedy Indie podporuje snahu Spojených států omezit růst Číny, provádí bandwagoning. Ji samotnou, asijskou regionální mocnost, ovšem primárně zajímá situace v jejím nejbližším okolí. Na asijském kontinentě, zejména v regionu Indického oceánu, Indie totiž zaznamenává rostoucí čínský tlak, který její vlastní pozici ohrožuje. Také Indie proto musí přistoupit k vyvažování vlivu Číny v Asii, resp. v její jižní a jihovýchodní části. Je zřejmé, že ve spolenectví s USA toho může snáze dosáhnout a na systémové změně – oslabení pozice Číny – může Indie vydělat ve svůj prospěch. V konečném důsledku se dvě největší demokracie spojují, aby společně zabránily vzniku globálního hegemonu – Číny. Navíc USA k Indii táhne společná identita, pojí je k sobě společné hodnoty demokratického zřízení, právního státu a volného obchodu. Američané tedy očekávají, že Indové je spíše podpoří v jejich snaze omezit růst Číny.

1.2 Mearsheimer: teorie regionálních hegemonů a offshore balancing

Vyvažovat rostoucí vliv Číny důrazně doporučuje také J. Mearsheimer. Teoretik, jenž bývá zařazován to proudů ofensivních strukturálních realistů, na možné nebezpečí plynoucí z nejlidnatější země světa upozorňoval již na počátku tisíciletí. (Elman, 2004) V článku s názvem *The Future of American Pacifier*, kde autor vymezuje Evropu a severovýchodní Asii jako regiony, jejichž kontrola je nutnou podmínkou pro udržení vlastní hegemonie, Mearsheimer odrazuje americkou vládu, aby podporovala ekonomický růst Číny. Hospodářsky silná a sebevědomá Čína by v severovýchodní Asii mohla figurovat jako regionální hegemon a zásadním způsobem nabourat tehdejší rovnováhu sil (vznikl by multipolární systém), upozorňoval Mearsheimer v září 2001, když tato varianta byla pouze hypotetická a Spojené státy mohly takový vývoj ještě zvrátit "Nejnebezpečnějším scénářem, kterému mohou Spojené státy čelit na počátku 21. století, je to, ve kterém se Čína stane potenciálním hegemonem v Severovýchodní Asii." (Mearsheimer, 2001a str. 56) Americkým zájmům tak nelépe poslouží, pokud se nebude čínský růst nadále zrychlovat, Američané mají zatím dost času a prostředků, jak tento růst zpomalit, ujišťoval Mearsheimer. (Mearsheimer, 2001a)

O deset let později je silná a sebevědomá Čína realitou. Mearsheimer tudíž při kritice zahraniční politiky Spojených států za prezidentství B. Clintona a G. W. Bushe, jimž vytýká touhu po dosažení tzv. *global dominance*, navrhuje odlišný způsob chování. *Global dominance* založená na zajišťování mocenské nadvlády v mezinárodním systému a aktivním šíření demokratických ideálů a západního stylu státního zřízení do všech koutů světa za každou cenu (zejména za cenu válek) americké vedení podle Mearsheimera nebezpečně vysiluje. (Clinton - liberální imperialismus; Bush - zahraniční neokonzervatismus) Namísto toho autor Obamově administrativě navrhuje aplikovat realistickou strategii, kterou prý Amerika v minulosti po většinu historie úspěšně využívala - tzv. *offshore balancing*. Americká nadvláda bude zajištěna, pokud hlavním zájem USA bude, aby žádná jiná mocnost nedominovala třem strategicky významným regionům: Evropě, Severovýchodní Asii a Perskému zálivu. Dosáhnout se toho prý dá tím, pokud se ohroženému hegemonovi podaří nebezpečného regionálního rivala znejistit tím, že v daném regionu bude muset obhajovat svou vlastní pozici namísto ohrožování postavení hegemonu. A nejlepším způsobem je spolehnout se v této věci na lokální mocnosti, jež by mohly také aspirovat na pozici regionálního hegemonu. (Mearsheimer, 2011 str. 18) „Pokud ČLR během následujících třiceti let bude růst tak, jak tomu bylo v posledních desetiletích, je možné, že svou ekonomickou sílu přemění do vojenské moci a bude se snažit ovládat Asii tak, jak Spojené státy ovládali Západní polokouli během 19. století,“ varuje Mearsheimer a zároveň očekává, že jestli tomuto scénáři bude americké vedení chtít nějak čelit, povede koalici proti Číně, do níž bude začleněna vedle Japonska, Singapuru, Jižní Koreje či Vietnamu také Indie. Pro úkol zabránit Pekingu uzmutí pozice regionálního hegemonu je *offshore balancing* vhodný, myslí si teoretik. (Mearsheimer, 2011 str. 33)

Výzva k *offshore balancing* je zcela v souladu s Mearsheimerovou teorií regionálních hegemonů. Tento koncept vycházející z BoP představil v knize *The Tragedy of Great Power Politics*, kde tvrdí, že regionální hegemoni v zájmu obhájení vlastní pozice v mezinárodním systému chtějí všemožně předejít tomu, aby v jiných regionech světa vyrostl další hegemon.² Teoretik mezinárodnímu systému přisuzuje plně anarchistickou strukturu, ve které jde státům hlavně o přežití a snaží se proto maximalizovat svou relativní moc. Toho lze nejlépe dosáhnout, pokud se stát stane regionálním hegemonem, podaří-li se mu ovládnout oblast, odkud sám

² Vedle regionálních hegemonů (USA) Mearsheimer ve své teorii velmoci vymezuje ještě další dva aktéry: kontinentální velmoc (př. Německo v letech 1862-1945) a ostrovní velmoc (Velká Británie). (Mearsheimer, 2001b)

pochází. (Mearsheimer, 2001b stránky 140-143) Podle Mearsheimera je to ale právě rovnováha moci, která brání tomu, že v rámci jednotlivých regionů vyroste jeden hegemon - tamní státy oslabuje vzájemný boj o moc. Regionální hegemoni sami nechtějí být do záležitostí jiných oblastí přímo zapleteni, místo toho podpoří tu zemi či koalici zemí, jež by mohly potenciálnímu hegemonovi konkurovat - vyvažovat jeho moc. Autor tuto taktiku označuje jako buck-passing. (Mearsheimer, 2001b stránky 156-162) Mearsheimer je přesvědčen, že "regionální hegemoni preferují, když v ostatních klíčových regionech existují dvě a více velmocí, jelikož tito sousedé pravděpodobně stráví většinu času vzájemným soupeřením a nebudou mít tolik možností ohrožovat vzdáleného hegemonu". (Mearsheimer, 2001b str. 141) Spojené státy by mohly udržet současné status quo pro ně výhodné distribuce moci a čelit tak potenciálnímu hegemonovi ve vzdáleném regionu tím, že podpoří růst jiného státu, který by daného hegemonu mohl vyvažovat, navrhuje teoretik.

1.3 Soft power a pojetí moci podle J. Nye

Přestože diplomová práce základní premisy o motivech Spojených států při jejich snaze navázat užší vztahy s Indií a posílit její mezinárodní pozici hledá v teorii BoP, jsem přesvědčen, že tento bytostně realistický koncept, jeho primárně vojenské chápání moci, není v současné době udržitelný. Mocenský konflikt mezi USA a Čínou se neodehrává pouze ve sféře ozbrojených sil. Zřejmě více než konkrétní vojenské hrozby americkou veřejnost i oficiální představitele straší tempo a míra čínského hospodářského růstu, který se již neopírá jen a pouze o zahraniční investory hledající levnou pracovní sílu, ale stimuluje ho více faktorů.³ Americká ekonomika je stále největší na světě, ta konkurenční ji ale kvapem dohání. A i z této konstelace vyplývají rostoucí ambice Číny v dimenzi vojenské síly (dá se rovněž říct, že Čína šíří svůj politický a vojenský vliv, aby vyšla vstříc ekonomickým potřebám). Stávající pozice Spojených států ve světě ovšem není založena pouze na výrazné vojenské a ekonomické síle. Mnohé státy a zejména jejich obyvatelé vliv USA vítají (či alespoň proti němu nebojují) proto, že si s Amerikou spojují řadu vlastností a hodnot – svobodu, spravedlnost, prosperitu. I tato atraktivita přirozeného vůdce usnadňuje Američanům prosazovat na mezinárodním poli jejich řešení. S ekonomickým růstem

³ Ekonomové při hodnocení stability čínského růstu upozorňují na řadu změn v tamním hospodářství. Neustálý vznik nových domácích firem a podniků (tzv. start-upy), technologický rozvoj existujících čínských firem, růst střední třídy a s tím související zvýšená poptávka, vládní investice. (Tse, 2012; Hayat, 2011; Rabinovitch, 2012)

Číny ovšem také roste atraktivita Číny a jejích způsobů. A ty jsou v mnoha ohledech (př. státem řízená ekonomika či témata lidských práv) opačné těm americkým. V současnosti jsme tudíž také svědky střetu různých hodnot a kultur. Z tohoto důvodu rovněž pracuji s konceptem soft power (jak jej definuje teoretik J. Nye), jež dle mého názoru vhodně vystihuje nynější americko-čínské soupeření a realistické pojetí moci rozšiřuje o další dimenze.

Joseph Nye obecně definuje pojem moci jako schopnost státu dosáhnout požadovaného výsledku (outcome), či schopnost v případě nutnosti přinutit ostatní, aby změnily své chování a zajistily tak tento výsledek. (Keohane, a další, 1998; Nye, 2002a; Nye, 2002b; Nye, 2010) Tato schopnost je přímo závislá na zdrojích, kterými daný stát disponuje (resources); subjekt je mocnější, čím více má obyvatelstva a přírodních zdrojů, čím rozsáhlejší je jeho státního území, čím je ekonomicky a vojensky silnější a čím je politicky stabilnější. (Nye, 2002a str. 5); (Nye, 2002b) Nye si však uvědomuje, že v současnosti se takto definovaná moc a s ní související prostředky projevují v různých dimenzích, nejen výhradně ve vojenské oblasti, v průběhu válečného konfliktu. Takový přesun zdrojů moci je způsoben několika okolnostmi: rozvojem technologií (díky vzniku jaderných zbraní je mnohem nebezpečnější zahájit válečný konflikt), růstem nacionalismu (již není tak snadné vládnout milionům obyvatel) a sociálními změnami uvnitř velmocí (obyvatelstvo již tolik nepodporuje násilné akce státu, pokud nejde o přímé ohrožení země). (Nye, 2002a stránky 5-6); (Nye, 2002b) Můžeme tedy rozlišovat tři odlišné typy moci. Vedle vojenské moci také moc ekonomickou, která oproti minulosti podstatně nabyla na významu. Zapříčinil to jednak relativní nárůst nákladů na vojenskou moc a také vyšší váha ekonomických cílů při úvahách postindustriálních společností. I ty státy či režimy, které mají minimální morální zábrany použít vojenskou sílu, stále častěji berou v potaz čistě ekonomický rozměr svých rozhodnutí, vojenské akce totiž mohou snadno ohrozit ekonomické zájmy země. Ve světě ekonomické globalizace jsou všechny země jistým způsobem závislé na tržních silách, které samy nemohou ovlivnit, "tím nejmocnějším hráčem je trh," upozorňuje Nye. (Nye, 2002b) V posledních několika letech navíc tuto tendenci ještě posiluje celosvětová ekonomická krize. I přes všechny změny ale nelze vojenskou moc v mezinárodní politice podceňovat, zvláště při boji s násilnými nestátními subjekty - "ekonomické sankce mohou poškodit, ale neodradí nestátní teroristy". Případné ignorování role vojenské síly a centrality bezpečnosti přirovnává Nye k ignorování kyslíku. Jeho existence (a nezbytnosti po život) bychom si totiž mohli všimnout až tehdy, kdy by se nám ho nedostávalo. (Nye, 2002a str. 7) Vedle těchto dvou mocenských dimenzí

se rozvíjí oblast nadnárodních vztahů, kde je moc široce diverzifikovaná mezi řadu nestátních aktérů, a nedá se v něm tedy mluvit o běžných typech uspořádání mezinárodního systému - unipolaritě, bipolaritě či multipolaritě. (Nye, 2010) Právě v této dimenzi se rozvíjí soft power států.

Soft power J. Nye popisuje jako další rozměr moci, stojící vedle hard power, který musejí Spojené státy ovládnout, pokud chtějí zůstat i nadále silné. Jak bylo naznačeno, ekonomická a vojenská moc patří do sféry hard power, tedy moci používající se za účelem přinucení ostatních, aby změnilí své postoje či chování. Zatímco hard power při plnění cílů funguje na základě donucení, soft power pracuje s úplně jinými motivacemi. Stát disponující "měkkou silou" svých cílů dosáhne díky tomu, že ostatní aktéři mají podobné či stejné cíle a hlavně jsou ochotni daný stát v jeho aktivitách následovat. (Nye, 2002a str. 8)

Soft power je tudíž odvozena od schopnosti státu určovat agendu v mezinárodní politice, takovým způsobem, aby ovlivňovala preference ostatních států. Pokud stát dokáže zajistit, aby ostatní státy samy od sebe toužili po stejných věcech jako on, aniž by je k tomu nějak vojensky či ekonomicky nutil, jeho mezinárodní vliv bude posílen. Čím je stát atraktivnější, ostatní ho obdivují, snaží se ho napodobit, pokouší se dosáhnout jeho úrovně prosperity, tím větší je jeho soft power. Hlavním zdrojem soft power Spojených států jsou podle Nye hodnoty, podle kterých funguje vnitřní politika USA a které na mezinárodní scéně USA prosazují. (Nye, 2002a str. 8) (více viz pilíř Soft Power) Hodnoty kapitalismu a liberalismu, svobody, lidských práv a demokracie se promítají i do americké kultury a ideologie. (Nye, 2002b) Právě tyto aspekty moc Spojených států v očích mnoha jiných zemí legitimizují a pomáhají jim tak stanovovat všeobecné normy a instituce, které řídí mezinárodní aktivity. Tím pádem existují menší tendence vliv USA nějakým způsobem nabourat a omezit. Přestože je soft power neustále vysvětlována a hodnocena na úrovni států, projevuje ve sféře nestátní, žádná vláda na ni nemá, na rozdíl od toho, jak to v určitých případech platí u hard power, monopol. Soft power státu může podporovat jak nevládní organizace, tak nadnárodní instituce či dokonce jedinec. Soft power ovšem není žádným protipólem hard power, spíše se vzájemně doplňují, hrubá síla může soft power dokonce podpořit, pokud ostatní státy obdivují vojenskou sílu či materiální úspěchy země. Všechny zdroje moci zůstávají v dnešní době, Nye ji označuje jako "globální informační věk", relevantní. (Keohane, a další, 1998)

Souhlasím proto s Nye, který tvrdí, že "moc v 21. století bude záviset na mixu zdrojů hard a soft power. Na světě neexistuje jediná země, která by byla lépe vybavena ve všech dimenzích - vojenské, ekonomické a soft power - než USA. (Nye, 2002a str. 12) Otázkou přesto zůstává, jakým způsobem se Spojeným státům podaří zareagovat na situaci, kdy je tento primát ohrožen rostoucím konkurentem.

2 Vývoj indicko-americký vztahů

2.1 *Období Studené války: promrhané příležitosti*

Bilaterální vztahy mezi USA a Indií byly od roku 1947, kdy Indický národní kongres na Velké Británii vymohl nezávislost země, zásadně podmíněny strategickými okolnostmi během Studené války. Vývoj v tomto období přesto nelze hodnotit jednoznačně, spíše ho můžeme opsat jako určitou sinusoidu pohybující se mezi spoluprací a otevřeným nepřátelstvím

Ačkoliv Indie oficiálně zaujala pozici země neúčastněné v bipolárním soupeření velmocí, její vnitropolitické tendence a kvazi-socialistická ekonomická struktura (hospodářství řízené pomocí pětiletých plánů) táhly tehdejšího předsedu vlády J. Nehrua ke spojení se Sovětským svazem. (Adams, 1997) Indie obdivovala tehdejší ekonomický růst SSSR a také, jelikož Svaz neměl žádnou koloniální minulost, se tato někdejší britská kolonie neobávala, že by se pokoušel o expanzi či šíření vlivu na její úkor. (Kapur, a další, 2007 str. 644) Naopak Spojeným státům se Hnutí neúčastněných, na jehož vzniku se Indie spolu s Egyptem, Jugoslávií a dalšími zeměmi podílela, příliš nezamlouvalo - Washington po ostatních požadoval hru podle studenoválečných karet a příklon k jedné či druhé straně ideologického konfliktu. Geopolitickou pozici hinduistické země rovněž ovlivnilo chování jeho souseda a úhlavního nepřítele - Pákistánu. Islámský stát, jenž se vedle několikanásobně většího obra cítil ohrožený, zcela nepokrytě hledal ochranu u tehdejší velmoci číslo jedna. Spojené státy tomu bez problémů vycházely vstříc a ve smyslu antikomunistické politiky vyvažování Pákistán všemožně podporovaly; na oplátku se od Islámábádu dočkaly zpravodajských informací a strategicky důležité pozice v regionu. (Leary, 2008) V reakci na tento vývoj Indie navázala se SSSR ještě užší vztahy, které zejména v éře N. Chruščova vyústily ve smlouvy o ekonomické vojenské pomoci; tím se ještě více zhoršily už tak neblahé vztahy mezi USA a Indií. (Banerjee, 2006)

Oproti předchozímu období a několika krizím (Suezská krize a okupace Maďarska v roce 1956) však 60. léta znamenala značné oteplení. Hlavním impulsem pro Indii byl prohraný příhraniční konflikt s Čínou (1962), jenž naplno odhalil její limity ve vojenské a ekonomické oblasti. Nehruova vláda se proto obrátila na Spojené státy s žádostí o finanční a technickou pomoc. Ta zahrnovala jak prodej konvenčních zbraní do Indie a úvahy o zapojení země do americké jaderné obrany, tak ekonomické asistenční programy v podobě dodávek jídla a dalších

technologií (bez podpory amerického ministerstva zemědělství by nedošlo k tzv. zelené revoluci v indickém zemědělství). (Gupta, 2005) Autoři Ninian či Leary dokonce tuto krátkou etapu považují za první případ, kdy se americké administrativy (prezidenti J. F. Kennedy, R. Nixon) snažily využít Indii jako vyvažovací sílu proti Číně. (Leary, 2008 str. 5) (Ninian, 2011 str. 33)

K opětovnému ochlazení došlo v souvislosti s americkým angažmá ve Vietnamu, které indická diplomacie, neutuchající proponent neutrality a neintervence, považovala za akt koloniální agrese, a hlavně v souvislosti s událostmi v roce 1971. Nové Dillí nelibě neslo, že to byla právě pákistánská diplomacie, která americkému ministrovi zahraničí Kissingerovi zprostředkovala jeho tajnou cestu do Číny (červenec 1971) a následné čínsko-americké "rapprochement" (1972-1978); nejspíš na oplátku za tuto službu poté USA nepřímo zasáhly do bengaléské války (třetí indicko-pákistánská válka). Prezident Nixon totiž začátkem prosince 1974 vyslal do Bengálského zálivu americkou letadlovou loď USS Enterprise (Task Force 74), podle indických politiků jako ukázkou síly ve snaze zabránit indické armádě v postupu na Západní Pákistán. Indie v této době byla z geopolitického hlediska fakticky v pasti - USA právě upevňovaly kontakty s jejími dvěma sousedy - úhlavními nepřáteli: Pákistánem a Čínou. Jako zcela logický krok lze pak chápat podpis smlouvy o míru a přátelství se Sovětským svazem (srpen 1971), což Indii částečně diplomaticky a vojensky uvolnilo ruce v jeho soupeření s Pákistánem a Čínou. Indicko-sovětská smlouva totiž obsahovala doložku o vzájemné pomoci v případě vojenského ohrožení. Sověti rovněž na americko-čínské sbližování odpověděli tím, že svému partnerovi za velmi výhodných podmínek poskytovali zbraně vysoké úrovně a také ho podporovali na půdě Rady bezpečnosti OSN, zejména v otázce Kašmíru. (Kapur, a další, 2007 str. 644)

Indicko-americkým vztahům rozhodně neprospěl ani jaderný test Pokharan-I (Operace Smiling Buddha) v roce 1974, kdy Washington v reakci na něj zahájil svou anti-proliferační politiku provedenou v dodatcích k zákonu o zahraniční pomoci z roku 1961 (Foreign Assistance Act of 1961).⁴

80. léta byla znovu ve znamení normalizace vztahů, kterou uspíšila roztržka mezi Indií a Sovětským svazem ohledně invaze do blízkého Afghánistánu (1979). Reaganova administrativa toho využila a závislost Indie na sovětských zbraních se pokusila snížit poskytnutím významných

⁴ Symington Amendment: zákaz ekonomické a vojenské pomoci se zeměmi, které přijímají či vyvíjejí obohacený jaderný materiál či technologie bez dohledu IAEA; Glenn Amendment: zákaz spolupráce se zeměmi, které provedou jaderný výbuch a nepodepsaly NPT. Oba zákonné dodatky se ovšem retroaktivně nevztahují na Indii a Pákistán.

technologií. K prvním diskuzím na toto téma došlo mezi Reaganem a tehdejší premiérkou I. Ghandiovou v roce 1981 na konferenci v Mexiku. Krátce poté Washington a Nové Dillí podepsaly memorandum o porozumění, které dovolilo prodej některých důležitých leteckých komponentů do Indie, a to i přes značné obavy, že tyto citlivé technologie obratem skončí v rukou Moskvy. (Ganguly, a další, 2005 str. 38) (Gupta, 2005 str. 3) První dodávky motorů pro lehké stíhačky (*GE-404 engines*) do země dorazily až za předsednictví Rajiva Ghandiho, který svou zavražděnou matku na nejvyšším postu nahradil. (Thomas, 1990)

2.2 90. léta: indické reformy a počátky spolupráce s USA

S koncem Studené války tento pozitivní trend částečně pokračoval. Napomohly k tomu ekonomické, na straně rostoucího asijského obra, a strategické, na straně světové velmoci, zájmy. Po desintegraci svého hlavního obchodního partnera SSSR se Indie musela kvůli ekonomické krizi v 90. letech, částečně způsobené válkou v Perském zálivu, pokusit přilákat nové zahraniční investory ze Západu. Za tím účelem také provedla rozsáhlé strukturální a hospodářské reformy vedoucí k ekonomické liberalizaci a otevření trhů světu. Mezi hlavní změny, jež znamenaly konec předchozí hospodářské strategie rozvojových zemí - industrializace nahrazující dovoz (tzv. „*import-substituting industrialization*“), patřilo snížení cel a zemědělských dotací, uvolnění průmyslových regulací a omezení masivního veřejného sektoru. (Kapur, a další, 2007 str. 648) Americké firmy takto podanou ruku přijaly a objem obchodů a investic mezi oběma zeměmi značně vzrostl. Na to poté navázala technologická a vojenská spolupráce (Indie dokonce během války v Zálivu v roce 1991 Spojeným státům poskytla přístup ke svým vojenským čerpacím stanicím), která vyvrcholila v prvním volebním období prezidenta Clintona, v roce 1995, podpisem smlouvy označované jako "Agreed Minute".⁵ K posílení post-studenoválečných indicko-amerických vztahům (vedle často zmiňované indické diaspory v USA) rovněž přispěl strategický odklon Spojených států od Pákistánu. (Rajagopalan, 2010) Vzhledem k ukončení sovětské okupace Afghánistánu a ústupu světové komunistické hrozby, už mohl prezident Bush st. bez větších obav o pozici své země v regionu veřejně deklarovat, že jeho dosavadní spojenec

⁵ Tzv. Agreed Minute smlouvu podepsal v roce 1995 americký ministr obrany W. Perry se svým indickým protějškem M. Mallikarjuem. Formálně tím byla zahájena bilaterální vztahy mezi rezorty obou zemí, konkrétně se jednalo o vzájemné vysílání vojenských důstojníků, pořádání tréninkových programů či společná vojenská cvičení (Hedrick, 2009 str. 36)

Pákistán porušuje anti-proliferační opatření a Islámábád proto mohl odstříhnout od dlouhodobé vojenské a ekonomické pomoci. (Gupta, 2005 str. 3)

Přesto nebylo v 90. letech možné mluvit o indicko-amerických vztazích jako o něčem ideálním. Vzájemná nedůvěra přetrvávala, mezi zeměmi totiž stále ležel jeden nevyřešený problém: indické jaderné zbraně. Ačkoliv se americká anti-proliferační opatření na Indii nevztahovala, vývoz jaderných technologií do Indie byl pro americkou zahraniční politiku tabu. Stejně také Indie nadále odmítala mezinárodní dohled nad svým jaderným programem a odmítala podepsat smlouvy NPT (pod dokument by se mohla podepsat pouze jako nejaderný stát) *Comprehensive Test Ban Treaty* (CTBT). Problémy zbraní jaderného ničení se však ještě významněji do soužití obou států promítly v druhém funkčním období prezidenta Billa Clintona.

2.3 Druhá Clintonova administrativa (1997-2001): opatrné sbližování

Bill Clinton je obecně označován jako prezident, za jehož druhého funkčního období (1997-2001) Spojené státy vykročily směrem ke strategickému partnerství s Indií. Úvod jeho druhého mandátu tomu ovšem rozhodně nenasvědčoval. A mohla za to opět atomová zbraň - Indii se po dlouhých letech konečně podařilo získat funkční jadernou zbraň. Deklarovala to 11. a 13. května 1998 dvěma výbuchy v pouštní oblasti Pokharan. Americká diplomacie na úspěšné testy reagovala velmi ostře. "(Indické jaderné zkoušky) jasně utvářejí nebezpečí nové nestability v regionu, a proto jsem se v souladu s americkými zákony rozhodl uvalit na Indii ekonomické sankce," prohlásil prezident Clinton ještě při své návštěvě Německa 13. května. Opatření Glennova dodatku tudíž začala platit i pro Indii (a Pákistán). Konkrétně to znamenalo ukončení veškeré zahraniční ekonomické pomoci včetně podpory ekonomického rozvoje (s výjimkou humanitární pomoci), zastavení probíhající vojenských dodávek (zastavení prodeje zbraní a vojenských technologií), zmrazení všech úvěrů a záruk úvěrů americké vlády a půjček amerických bank. Zakázán byl také export určitého zboží a technologií dvojího (jaderného) použití. Washington rovněž na mezinárodní scéně bránil, aby finanční instituce včetně MMF a Světové banky půjčovaly Indii peníze.⁶

⁶ Sankce byly uvaleny v souladu s antiproliferačním zákonem z roku 1994. (Spector, 2001)

Po těchto sankcích následovalo 14 kol jednání mezi americkým a indickým ministrem zahraničí S. Talbottem a J. Singhem, která oběma sousedům zabránila v eskalaci již zahájených zbrojních závodů. (Talbot, 2004); (Talbot, 1999 str. 120) Mnozí autoři přitom poznamenávají, že tyto dva a půl roku trvající rozhovory a dobré osobní vztahy mezi oběma ministry zabránily tomu, aby se indicko-americké vztahy kvůli jaderným zbraním vrátily zpět na úroveň Studené války. (Ganguly, a další, 2005); (Rajagopalan, 2010 str. 2); (Burns, 2007) Odpovídá tomu i skutečnost, že část květnových sankcí byla ještě na podzim 1998 odvolána, jako odměna za mírové kroky Indů a Pákistánců.⁷

Ve světle těchto událostí se přesto jako poněkud překvapivé mohou jevit výsledky Clintonovy návštěvy Indie z roku 2000, první svého druhu po 22 letech. Jen pár dní před příjezdem do jižní Asie se prezident nechal slyšet, že tento subkontinent a LoC jsou "nejnebezpečnějším místem na zemi".⁸ Odkazoval přitom na situaci z jara a léta 1999, kdy Indie a Pákistán proti sobě stály těsně před jaderným konfliktem. Tzv. kargilský konflikt vyprovokoval Pákistán tím, že vyslal 500-1000 svých mužů, aby překročily hranici oddělující pákistánské a indické území sporného státu Džamú a Kašmír (Line of Control, LoC). Indické bezpečnostní síly vetřelce počátkem května zpozorovaly východně od města Batalik a zareagovaly tím, že armáda zahájila tzv. operaci Vijay. Následovaly boje v extrémně vysokých nadmořských výškách, kvůli kterým obě země posunuly k hranicím množství vojenských sil. Konflikt se podařilo ukončit v polovině července, a to bez jakýchkoliv územních změn.

Jak tehdy poznamenal týdeník Economist, ani nálepka Indie jako zlobivého jaderného státu americkému prezidentovi během jeho návštěvy nezabránila, aby k ní přistupoval jako k "rostoucí geopolitické a potencionální ekonomické mocnosti". (The Economist, 2000) I přesto, že Nové Dillí nepřestalo odmítat jakoukoliv mediaci a Washington se o to ani nepokoušel, bylo zřejmé, že Washington si v kašmírském konfliktu vybral indickou stranu. Clinton několikrát v Indii zopakoval, že LoC musí být "respektována" a v projevu v indickém parlamentu vyjádřil pochopení pro znepokojení indické vlády z chování Pákistánu. "Vím, jak je složité být demokracií, která sousedí s národy, jejichž vlády demokracii odmítly". (Clinton Presidential

⁷ Znamenalo to, že několik vládních institucí (Export-Import Bank, Overseas Private Investment Corporation, Trade and Development Agency) mohlo obnovit své rozvojové programy v Indii a Pákistánu, stejně jako zde americké banky mohly znovu zahájit své aktivity. Vedle toho byla oživena vojenská spolupráce v obou zemích, konkrétně vzdělávací a výcvikové programy pro vojenský personál. (Clinton Presidential Center, 1998)

⁸ Clinton se takto vyjádřil v projevu z 9. března 2000, při příležitosti setkání s náboženskými představiteli v Bílém domě. (National Archives and Records Administration Staff, 2001)

Center, 2000a) I tato opatrná vyjádření podpory indické vládě a národu lze považovat za první kroky k budoucímu strategickému dialogu.

2.3.1 Nové budování struktury bilaterálních vztahů

Ve stejně pozitivním duchu se neslo i budování základní struktury bilaterálních vztahů, jež měla nahradit předchozí sporadické kontakty. Nový dialog byl fakticky institucionalizován, když se Clinton se s Vajpayeem domluvili na pořádání pravidelných bilaterálních summitů (s účastí hlav států) a každoročního setkávání ministrů zahraničí (*Annual Foreign Policy Dialogue*), na kterých se měly řešit jak obecné zahraničně politické otázky, tak podrobnější společná témata. Jedním okruhem témat byla bezpečnost, vznikly tedy: dialog o bezpečnosti a non-proliferaci, dialog o bezpečnosti v Asii a dialog o terorismu (první setkání společné pracovní skupiny proběhlo již v únoru 2000). Všechny tyto dialogy měly probíhat na úrovni ministrů zahraničí. Vedle bezpečnostních otázek neméně důležitá byla oblast hospodářská. Základem ekonomického bilaterálního dialogu měla být tzv. Koordinační skupina, která měla dohlížet na další tři podskupiny *US-India Financial and Economic Forum*, *US-India Commercial Dialogue*, *US-India Working Group on Trade*. (podrobněji viz 4. kapitola – Ekonomický pilíř) Společný cíl propagovat demokratické hodnoty byl vyjádřen vznikem dvou institucí – v Novém Dillí bylo založeno Asijské centrum pro demokratickou vládu (*Asian Centre for Democratic Governance*), v polské Varšavě tzv. Společenství demokracií (*Community of Democracies*). (podrobněji viz 5. kapitola - Soft power)

Novou etapu v budování bilaterálních vztahů vrcholní politici ztvrdili podpisem dokumentu tzv. *vision statement*, definující agendu partnerství v 21. století. "Oba jsme se shodli, že náš závazek prosazovat zásady a praxi demokracie představuje pevný základ našim vztahům a našemu úsilí spolupracovat na mezinárodní úrovni na míru, prosperitě a demokratické svobodě." (Clinton Presidential Center, 2000c) Spojené státy svou snahu navázat užší vztahy s Indií braly vážně a hodlaly ji také naplnit co možná tematicky nejširším a také intenzivním způsobem.

2.4 Bushova administrativa: dramatický obrat

Pokud jsme v předchozí části prezidentství Billa Clintona charakterizovali jako nakročení ke strategickému dialogu mezi USA a Indií, v době, kdy Bílému domu šéfoval G. W. Bush,

můžeme identifikovat přímé kroky, upevňující toto partnerství. Republikánský prezident navázal na aktivity demokratického předchůdce a bilaterální vztahy se zejména za jeho druhého funkčního období vyvinuly do fáze, při které lze vymezit jednotlivé dimenze dialogu. Tradiční diplomatické dimenze kontaktů se rozrostla o stále sílící ekonomickou, technologickou, strategickou a vojenskou oblast. (Khalid, 2011 str. 64)

Význam růstu mocenského a ekonomického vlivu Indie Bush zdůrazňoval ve své prezidentské kampani v roce 2000, kdy o Indii hovořil jako o jedné z největších demokracií 21. století, která může přispět ke stabilitě a bezpečnosti v Asii. (Hathaway, 2002 str. 10); (Rajagopalan, 2010 str. 2) Tyto názory samozřejmě všemožně podporovali i jeho nejbližší spolupracovníci, kteří mnohdy konkrétněji odhalovali kontury následného směřování americké diplomacie. V této souvislosti je užitečné zmínit například článek z roku 2000 budoucí ministryně zahraničí Condoleezy Riceové, tehdy ještě Bushovy hlavní zahraničně-politické poradkyně, která v časopise *Foreign Affairs* označila Čínu jako potenciální hrozbu pro asijsko-pacifický region, která se může chtít pokusit změnit tehdejší status-quo v regionu a přesunout mocenskou rovnováhu na svou stranu, v neprospěch USA. Z toho důvodu zmínila Indii jako potencionálního balancéra regionu. "Je zde snaha konceptuálně propojit Indii s Pákistánem a přemýšlet pouze o Kašmíru a jaderném souboji mezi oběma státy. Ale Čína s Indií počítá a stejně by měla udělat i Amerika. Indie zatím není velmocí, ale má potenciál se jí stát," napsala Riceová ve snaze jednak se distancovat od dosavadní Clintonovy vstřícné politiky k Číně a naopak podpořit myšlenku spojenectví s Indií. (Rice, 2000 str. 56) O možných pozitivnějších vztazích a pochybách o efektivnosti amerických sankcí vůči Indii před americkým Senátem hned po svém jmenování ministrem zahraničí hovořil také Colin Powell: „Indie má potenciál pomoci udržet mír v oblasti Indického oceánu a jeho okolí. Musíme pracovat usilovněji a souvisleji, abychom jí v tomto prostředí vypomohli.“ (Tomar, 2002) Důležitý signál prezident vyslal, když na pozici amerického velvyslance v Novém Delhi jmenoval blízkého spolupracovníka Condoleezy Riceové, Roberta Blackwilla, který v minulosti mimo jiné působil jako poradce senátora Sama Brownbacka, jenž v americkém parlamentu prosadil zmírnění proti-indických sankcí - zmírnění Glennova dodatku. (Hathaway, 2002 stránky 10-11) Blackwill očekáváním dostal a v průběhu své funkce se o užší indo-americké vztahy a vyvažování Číny důsledně zasazoval. (Waldman, 2003)

Rostoucí ekonomika, relativně stabilní politické instituce a zvyšující se vojenské schopnosti činily z Indie aktéra, jehož nelze v budoucnu přehlížet, jelikož jeho chování může ovlivňovat světové dění i postavení USA. Americká vláda si toto uvědomovala a také to promítla do nejvýznamnějších strategických dokumentů a politických prohlášení prezidenta Bushe. V americké Národní bezpečnostní strategii z roku 2002 (*National Security Strategy of the United States of America 2002*) je Indie fakticky postavena na roveň Ruska a Číny, když je s označením "jedna z demokratických velmocí 21. století" spolu s těmito zeměmi zařazena mezi hlavní zdroje globální moci a ne mezi "pouhé" regionální mocnosti. (The White House, 2002 stránky 10; 25-28) Z dokumentu je patrné, že americká administrativa hodlá přehodnotit svůj dosavadní postoj k Indii, kdy byla spíše problematickým proliferačním aktérem, a spíše se zaměřit na její možnou úlohu při "vytváření strategicky stabilní Asie" a při prosazování "společných strategických zájmů". (The White House, 2002 str. 27) V souladu s tím prezident Bush v roce 2002 nově zahrnul Indii mezi světově velmoci ve své výroční Zprávě o stavu Unie, když mimo jiné hovořil o zájmu Spojených států o oblast Asie. Jak je naznačeno výše, čerstvé zapojení Indie do strategických úvah USA o asijském regionu mělo za důsledek, že americko-indické vztahy postupně přesouvaly z úzce zaměřených jaderných sporů směrem k širším otázkám zajištění bezpečnosti v Asii. (The White House, 2002) „Zdůrazňováním strategické stability Bushova administrativa vyvolávala ideu mocenské politiky a stability mezi velmocemi. To podporuje názor, že Bushova administrativa, minimálně rétoricky, stavěla Indii jako rovnováhu proti čínské moci.“ (Leary, 2008 str. 10)

Zcela nový postoj k Indické republice se Bushova administrativa snažila projevit rovněž udržováním pravidelných kontaktů mezi vysokými představiteli obou zemí. Ukázala to i návštěva indického ministra zahraničí a obrany J. Singha ve Washingtonu v dubnu 2001. Singh zde s americkým ministrem obrany D. Rumsfeldem debatoval o vojenské spolupráci, což podle něj vedlo k důležitým pokrokům a Pentagon přimělo k obnovení mezi-armádních kontaktů na vysoké úrovni. (Hathaway, 2002 str. 11) Často také bývá zmiňováno gesto prezidenta, jenž „vstoupil“ do jednání mezi Singhem a tehdejší poradkyní pro národní bezpečnost Riceovou a indického politika pozval do Oválné pracovny k neplánovanému soukromému rozvoru trvajícím asi 40 minut. Bush tím opět chtěl zdůraznit, jak moc mu osobně záleží na dobrých bilaterálních s nastupující mocností.

Znovu to vyjádřil, když byla indická vláda jako jedna z mála zemí (také Japonsko a Jižní Korea) dopředu informována o nadcházejícím projevu Bushe, při kterém světu oznámil svůj plán zprovoznit americkou Národní raketovou obranu (*National Missile Defence, NMD*), což by mimo jiné obnášelo odstoupení USA od ABM Treaty z roku 1972. Indie na tento plán reagovala mnohem pozitivněji než tradiční američtí spojenci. Mimo jiné ocenila rozhodnutí USA jednostranně omezit svůj jaderný arzenál a také odklon od své strategie odstrašení MAD (*mutual assured destruction*) (Schaffer, a další, 2001) I tato indická reakce podle Tomara a Hathawaye podpořila budování budoucího strategického dialogu. (Tomar, 2002); (Hathaway, 2002 str. 12)

Velká očekávání a pocit respektu a rovnoprávnosti Indům poté v červenci 2001 dodal příjezd předsedy sboru náčelníků štábů (Joint Chiefs of Staff) americké armády, generála H. Sheltona. Od jaderných testů v roce 1998 to byl zatím nejvyšší americký důstojník, který navštívil zemi, a v historii Indie to bylo úplně poprvé, kdy dorazil takto vysoký představitel americké armády.

2.4.1 Útoky z 11. září a schůzka Bush-Vajpayee

Důležitý moment při upevňování spojení představovaly teroristické útoky na New York a Washington z 11. září 2001. Indie kromě vyjádření nejhlubších sympatií Spojeným státům jako jedna z prvních zemí přišla s nabídkou poskytnutí svých vojenských základů a zpravodajských informací pro protiteroristické účely. Spojené státy reagovaly zrušením veškerých sankcí proti Indii, zavedených po jaderných testech v roce 1998. To otevřelo nové možnosti pro posílení ekonomické, vojenské a technologické spolupráce mezi zeměmi. Na druhou stranu negativní dopad ale mělo, když k nelibosti Indie byly USA nuceny kvůli potřebám boje s Talibanem v Afghánistánu po více než deseti letech obnovit vojenskou spolupráci s Pákistánem. Opravdová zloba mezi Indii zavládla, když se Mušarafův režim, kterého Nové Dillí obviňovalo z teroristických útoků v Kašmíru, zařadil do protiteroristické koalice a z toho titulu také od USA dostával finanční a vojenskou pomoc. Situaci navíc zhoršily teroristické útoky z 1. října na budovu parlamentu státu Džamú a Kašmír a 13. prosince dokonce na indický národní parlament v hlavním městě. Indické úřady zjistily, že za incidenty stály teroristické organizace Jaish-e-Mohammed (JEM) a Lashkar-e-Taiba (JET), které mají základny v sousedním Pákistánu. I když Spojené státy vyvíjely tlak na Islámábád, aby proti "svému" terorismu zakročil rázněji,

indickým politikům to nestačilo.⁹ Požadovali, aby Američané Pákistánce obvinili ze státem podporovaného terorismu a mezi Indií a Pákistánem v tomto incidentu fungovali jako prostředník (podobně jako to dělají v případě izraelsko-pákistánských sporů) (Gupta, 2005) Snad i z tohoto důvodu se styky mezi indickými a americkými vysokými politiky vzhledem k novému napětí mezi Indií a Pákistánem výrazně zintenzivnily. (Hathaway, 2002); (U.S.-India Relations: Visible to the Naked Eye, 2001)

Ovšem zcela nejdůležitějším setkáním v této době byla schůzka prezidenta Bushe a premiéra Vajpayeeho začátkem listopadu 2001 (7. - 9. 11) ve Washingtonu. Po té bylo oznámeno, že země budou pokračovat v architektuře bilaterální spolupráce spuštěné v březnu 2000 tím, že dále rozšíří okruh vztahů o nové oblasti a zintenzivní ty stávající: společný boj s terorismem bude podpořen spuštěním tzv. Joint Cyber-Terrorism Initiative; technická spolupráce a interakce v oblastech obrany a bezpečnosti bude podpořena obnovením Defence Policy Group; v zájmu posílení vzájemných ekonomických a obchodních vztahů bude rozšířen *Bilateral Economic Dialogue*. Díky zářijovému zrušení amerických sankcí se politici mohli shodnout, že chtějí podpořit vzájemný obchod se složitými technologiemi a zahájit také debatu o dovozu vojenských technologií a zboží dvojího užití (*dual-use items*) z USA. (The White House, 2001)

Efekty této návštěvy na sebe nenechaly dlouho čekat. Ještě koncem měsíce do Indie přijel šéf amerického velitelství v Tichém oceánu (USPACOM) D. Blair, aby s indickou armádou domluvil společné vojenské cvičení. To se uskutečnilo 15. -17. prosince ve formě společné námořní operaci v Arabském moři (*joint search and rescue operation*), jednalo se o první cvičení svého druhu od jaderných testů v květnu 1998. Začátkem prosince se také poprvé po pěti letech neaktivity sešla Defence Policy Group a nastínila budoucí obranné partnerství, které má být založeno na pravidelném dialogu na vysoké úrovni (*high-level policy dialogue*). (Kronstadt, 2006); (Department of Defense, 2002)

2.5 Bushovo druhé funkční období

Nový vývoj indicko-amerických vztahů dále pokračoval v konkrétních zahraničně-politických krocích, které se uskutečnily v Bushově druhém volebním období (2004-2009). V té

⁹ Kvůli výzvám prezidenta Bushe nechal generál Mušaraf zmrazit účty organizaci LET a uzavřít jejich sídlo v Pákistánu, zadržel vůdce JEM do konce prosince nechal zatknout 50 ozbrojenců podezřelých z terorismu

době byl zvláštní důraz kladen na spolupráci ve čtyřech odvětvích: *civilní jaderná energie, civilní vesmírné programy, obchod s technologiemi dvojího užití a raketová obrana*. Toto vše zahrnovala jednotná iniciativa nazvaná "Další kroky ve strategickém partnerství" (*Next Steps in Strategic Partnership, NSSP*), která byla vyhlášena v lednu 2004 a znamenala výchozí bod pro řadu dalších bilaterálních jednání. (US Department of Commerce, 2004)

Strategické partnerství mezi Indií a USA pak bylo upevněno následující rok při oficiální návštěvě indického premiéra M. Singha v USA. Hlavy států zde oznámily, že obě země zdárně pokračují v NSSP, což v té době mimo jiné přispělo ke společnému budování komerčních satelitů či odstranění řady předpisů, které doposud USA bránily do Indie vyvážet některé zboží důležité pro jadernou energetiku.

V červnu 2005 ministři obrany uzavřeli Smlouvu o americko-indickém obranném rámci (*U.S.-India Defense Framework Agreement*). Tento dokument na příštích 10 let specifikoval, jakých oblastí by se měla týkat rozšířená bilaterální obranná a bezpečnostní spolupráce. Rámec postavil základy vojenské spolupráce, z nichž vyšly všechny následující mezirezortní aktivity, včetně společných vojenských cvičení či prodeje zbraní. (Kapila, 2005); (Vanaik, 2006). (Podrobněji viz 3. kapitola - Vojenský pilíř)

2.5.1 Americko-indická dohoda o civilní jaderné spolupráci

Bez debat nejvýznamnější změnou, takřka dramatickým skokem, v celé historii indicko-amerických vztahů bylo navrhnutí, na světovém fóru protlačení a následné podepsání americko-indické jaderné dohody ("*US-India Nuclear Deal*"). Úmysl americké administrativy zahájit spolupráci v oblasti civilní jaderné technologie s Indií oznámil prezident Bush při již zmiňované návštěvě M. Singha ve Washingtonu v červnu 2005. Součástí ohlášeného "globálního partnerství" mezi USA a Indií měla být mimo jiné i plnohodnotná jaderná spolupráce v civilní oblasti. Ta měla spočívat v tom, že by indická civilní jaderná zařízení mohla od USA legálně nakupovat jaderný materiál a americké společnosti mohly do Indie dodávat veškeré jaderné technologie včetně stavby nových či rozšíření stávajících jaderných zařízení. (Burns, 2007) V souvislosti s tím americký prezident slíbil, že zajistí odstranění anti-proliferačních překážek v USA i na mezinárodní úrovni. (The White House, 2005) George Bush ve své aktivitě pokračoval při své první návštěvě Indie v březnu 2006, kdy zde s premiérem Singhem podepsal Indo-US Civil Nuclear Cooperation Agreement. (Schaffer, a další, 2006) Tento dokument v podstatě shrnoval

výše uvedené plány a sliby a také Indii stanovoval určité povinnosti, které musí splnit, aby mohla z dohody benefitovat (viz níže). Sloužil pro pozdější definitivní verzi americko-indické smlouvy - tzv. 123 Agreement, která byla zveřejněna v srpnu 2007. (US Department of State, 2007)

Aby mohla být dohoda o spolupráci na americké straně splněna, museli nejprve Američané přepsat svůj zákon z roku 1954 (Atomic Energy Act), který upravoval mírové i vojenské nakládání jaderným materiálem. Konkrétně se musela změnit sekce 123 o jaderné spolupráci s ostatními národy. Od toho také pochází název celé americko-indické dohody - 123 Agreement. To udělali v červenci a listopadu 2006, jen pár měsíců po podpisu *Civil Nuclear Cooperation Agreement*. Sněmovnou reprezentantů a Senátem prošly zákony povolující USA spolupracovat s Indií na jaderných otázkách, aniž by země musela podepsat smlouvu NPT.¹⁰ Americké firmy díky tomu mohly do Indie prodávat jaderný materiál a další technologie a tamtéž za podobným účelem investovat či dokonce stavět jaderné elektrárny. Je přitom zajímavé, že na zákonech se shodli politici napříč spektrem a v obou komorách pro něj hlasovali jak demokraté, tak republikáni. Z takové shody lze vyvodit vysvětlení toho, že se ani po zvolení prezidenta Obamy chování USA ve vztahu k Indii zásadně nezměnilo. Z dalšího hlediska to také ukazuje, jak velký zájem měla Bushova administrativa na přijetí zákonů a s jakým elánem na politické scéně normy prosazovala. Prezident Bush legislativu podepsal ještě v prosinci toho roku.

Jak uvádí Kapur a Ganguly, snaha zapojit Indii do jaderné civilní spolupráce nebyla výsledkem dlouhého projednávání mezi jednotlivými americkými úřady, kterých se změny týkaly, ale spíš iniciativou vycházející od malé skupiny uvnitř nejvyšší administrativy. Tu kromě samotného prezidenta tvořila například poradkyně Riceová či náměstek ministra zahraničí Burns. Oznámení zahájení spolupráce z července 2005 proto bylo spíš překvapením a podle Kapura a Ganguly lze pochybovat, zda by k podobnému kroku došlo za jiné vlády. (Kapur, a další, 2007 str. 652) Podle Tellise jaderná dohoda symbolizovala zejména obnovený zájem USA o Indii a snahu naplnit její rozsáhlé rozvojové cíle, což má vést k jejímu zapojení do skupiny opravdových velmocí. (U.S.-India Atomic Energy Cooperation: Strategic and Nonproliferation Implications, 2006) Prezident Bush za účelem pozvednutí Indie do pozice regionální velmoci zcela obrátil antiproliferační režimy předchozích amerických vlád, které trvaly necelých 30 let od prvních jaderných testů Indie v roce 1974. USA celou touto aktivitou v podstatě zvaly Indii do

¹⁰ Henry J Hyde United States-India Peaceful Atomic Energy Cooperation Act a United States-India Peaceful Atomic Energy Cooperation and US Additional Protocol Implementation Act

exkluzivního jaderného klubu. A to i přesto, že Indie byla jedinou zemí, které mohla legálně obchodovat s jaderným materiálem, aniž by podepsala smlouvy NPT a CTBT. Právě na to kritici dohody upozorňovali. Udělení výjimky Indii, která obchází systém smlouvy NPT, podle nich vysílá špatný signál, jakýsi precedent pro státy jako je Severní Korea a Írán, dlouhodobě usilující o celosvětové uznání jejich jaderného programu.

Dovolily to dodatečné dohody, na kterých se Indie domluvila s agenturou IAEA a s uskupením *Nuclear Suppliers Group*. Tento kartel sdružující 45 států obchodujících s jaderným materiálem na návrh USA udělil v roce 2008 výjimku, která povolila plnou jadernou spolupráci mezi Indií a zbytkem světa - Indie si tedy mohla např. od Spojených států, Ruska či Francie nechat postavit nové jaderné reaktory či nakupovat na světových trzích jaderné palivo. (2008) Je celkem zřejmé, že výjimka by Indii u obou organizací nebyla nikdy prosazena, nebýt silného lobbování americké administrativy u tradičních amerických spojenců (VB, Francie, Japonska či Německa), kteří změnu dlouholetých pravidel podpořili.

Poslední tečku za celým relativně zdlouhavým procesem udělaly obě strany na podzim 2008. Nejdříve na přelomu září a října jadernou smlouvu schválili zákonodárci americké Sněmovny reprezentantů, respektive Senátu, poté potřebnou legislativu (*the United States-India Nuclear Cooperation Approval and Nonproliferation Enhancement Act*) podepsal prezident Bush. (The White House, 2008) Smlouva *123 Agreement* nakonec vešla definitivně v platnost, když ji ve Washingtonu 10. 10. 2008 slavnostně podepsali ministři zahraničí USA a Indie.

2.6 Obamova administrativa: růst mocenské pozice Indie

Když se Barack Obama počátkem roku 2009 ujal prezidentského úřadu, mnoho analytiků, komentátorů, ale i politiků v Indii předpokládalo, že je s budováním strategického partnerství USA a Indie za Bushovy éry konec. Hrozilo, že aby nově nastupující prezident vyřešil dva nejpálčivější problémy tehdejší Ameriky – finanční krizi a válku v Afghánistánu – bude muset přistoupit k politice, která může sbližování s Indií zastavit. V zájmu stabilnější ekonomiky plánoval zapracovat na obchodních vztazích s Čínou, americkou diplomacii pak hodlal aktivněji zapojit do řešení sporu o Kašmír (plánoval proto dokonce pro kašmírskou otázku vyčlenit zvláštního zmocněnce). Chtěl si tak více naklonit Pákistán, bez jehož aktivního přispění nešlo (a stále nejde) situaci v Afghánistánu stabilizovat. (Mohan, 2009 stránky 174-177) Nakonec ale k

dramatickým scénářům tak přímočaře nedošlo. Právě naopak, americký prezident se v prvních letech svého prvního volebního mandátu zasadil o to, aby se americko-indické vztahy posunuly na vyšší úroveň a stejně jako jeho předchůdce se snažil přispět k růstu globálního vlivu Indie.

2.6.1 Návštěva ministryně Clintonové a „kontinuita plus“

Snad prvním pozitivním signálem bylo, že z popisu práce zvláštního vyslance pro Afghánistán a Pákistán R. Holbrooka nakonec byla vyškrtána mediace sporu o Kašmír. Od svého původního plánu Obama ustoupil po silném diplomatickém nátlaku ze strany Indie a ze stejného důvodu ani nejmenoval jiného vyslance, který by se tímto tématem zabýval. (Wax, 2009) Navzdory tomu, že první polovinu roku 2009 z Nového Dillí zaznívaly hlasy obviňující novou administrativu, že neklade dostatečný důraz na udržení stupně bilaterálních vztahů, nastavených za G. W. Bushe, a že s Indií nejedná jako se stabilním globálním hráčem, realita byla taková, že Washington svůj protějšek neignoroval.

V tomto období do Indie na významná jednání přijeli šéfové rozvědky (CIA) i kontrarozvědky (FBI), prezidentův poradce pro národní bezpečnost (James L. Jones) a šéf náčelníků štábů (*chair of Joint Chiefs of Staff*, Mike Mullen), vláda také v rámci Rady národní bezpečnosti (*National Security Council*) zřídila speciální oddělení pro Indii. (Kirk, 2010 str. 154) Přesto, když americká ministryně zahraničí H. Clintonová v únoru 2009 poprvé ve své funkci cestovala do Asie a navštívila nejvýznamnější hráče regionu - Japonsko, Jižní Koreu, Indonésii a Čínu, Indii vynechala.

Reputaci vyrovnala o pár měsíců později, při úspěšné návštěvě Nového Dillí. Zde se svým protějškem S. M. Krishnou podepsala několik dohod, které indicko-americké záležitosti formalizovaly do pěti klíčových pilířů: 1) strategická spolupráce; 2) energetika a klimatické změny; 3) hospodářství, obchod a zemědělství; 4) vzdělání a rozvoj; 5) vědecké technologie a inovace. (US Department of State, 2009) Dobrá atmosféra během jednání odstartovala vřelejší diplomatické vztahy mezi zeměmi a opět potvrdila budování partnerství na širokém základě. Bývalý náměstek ministra zahraničí pro oblast Jižní Asie v Clintonově administrativě. K. Inderfurth proto tehdejší podobu vztahů označil jako tzv. *continuity plus*, což mělo značit, že posílená spolupráce v době B. Obamy se posune i mimo "svatou trojici" témat civilní jaderné energie, vesmírnou spolupráci a technologie, vystavěnou Clintonem a Bushem. (Haniffa, 2009)

Předchozí obavy o stagnaci byly touto návštěvou i podle dalších analytiků konečně zažehnány. (Kirk, 2010)

Definitivně to potvrdila i listopadová oficiální návštěva indického premiéra M. Singha ve Washingtonu, mimochodem první zahraniční návštěva, kterou relativně čerstvý americký prezident přijal v Bílém domě. I když během tohoto summitu nedošlo k žádné průlomové dohodě, politici se navzájem ujistili, že jejich strategické cíle jsou komplementární a případné odlišnosti v názorech se jim daří překonávat. Společné prohlášení tak opět obsahovalo důraz na spolupráci v obchodu, investicích, vesmíru, složitých technologiích (*high-end technology*), boji s terorismem atd. (The White House, 2009a) Indická delegace se díky tomu vracela s ujištěním, že třetí americký prezident v řadě má zájem jak na udržení tempa vzájemného sblížení, tak upevnování indické pozice v oblasti Asie. B. Obama totiž během Singhovy prohlásil: "Indické vůdcovství posiluje prosperitu a bezpečnost (asijského) regionu ... Spojené státy vítají a podporují vůdcovskou roli Indie při jejím formování růstu stabilní, mírumilovné a prosperující Asie. (Pomfret, 2009)

V dosud nejnovější Národní bezpečnostní strategii z roku 2010 byla Indie jako jedno z center vlivu 21. století znovu zařazena na roveň Číny a Ruska. Na rozdíl od předchozího se Indii tento dokument věnoval mnohem obširněji. "Spojené státy a Indie budují strategické partnerství, které je podpořeno našimi společnými zájmy, společnými hodnotami, jako dvou největších demokracií, a úzkými kontakty mezi našimi lidmi. ... Společnou prací pomocí našeho Strategického dialogu a návštěv na vysoké úrovni se pokoušíme o rozsáhlý vztah, ve kterém Indie přispívá ke globálnímu boji proti terorismu a šíření jaderných zbraní a napomáhá omezovat chudobu, podporuje vzdělání, zdravé a udržitelné zemědělství," shrnoval bilaterální vztahy strategický dokument z března 2010, jenž také Indii přiznal vliv na řešení globálních problémů a posilování stability v Jižní Asii a zbytku světa. (The White House, 2010 stránky 43-44)

2.6.2 Obnovení Strategického dialogu

Již zmíněná "kontinuita plus" Obamovy administrativy se znovu projevila v červnu 2010, když americká ministryně zahraničí H. Clintonová formálně obnovila Strategický dialog, zahájený jejím chotěm v roce 2000. Do Washingtonu tudíž přijela delegace indických představitelů vedených S. M. Krishnou, kteří s americkou stranou podepsali několik dalších bilaterálních iniciativ posilující spolupráci mezi USA a Indií. Setkání se konalo v atmosféře

opakovaných teroristických útoků v Bombaji (jen týden před schůzkou zabilo několik náloží 26 osob a dalších 130 zranilo, bylo tedy příznačné, že se jedna z podepsaných dohod (Counterterrorism Cooperative Initiative) týkala společného vyšetřování zločinů, spolupráce pohraničních pracovníků a kybernetické bezpečnosti. V rámci bezpečnostních otázek Clintonová znovu zopakovala stanovisko, kterým Spojené státy Indii přiznávají vůdčí roli v oblasti Asie, oba státy se také shodly ve svých postojích na další směřování jednotlivých asijských regionů, včetně Indického oceánu a Afghánistánu. (US Department of State, 2010)

Červnový Strategický dialog se nemohl obejít bez témat, jako jsou odzbrojení a boj proti šíření jaderných zbraní (státy začaly diskutovat o indickém přijetí Fissile Material Cutoff Treaty), obchodní a ekonomické vztahy a špičkové technologie. V návaznosti na Clintonové jednání v Novém Dillí z roku 2009 se do oficiálního americko-indického dialogu dostaly také otázky čisté energie a klimatických změn,¹¹ spolupráce v zemědělství (boj za potravinovou bezpečnost a efektivitu produkce), vzdělávání (zejména spolupráce vysokých škol), rozvoje (podpora ženských práv), zdraví a vědy. (US Department of State, 2010) V tomto kontextu svůj význam jistě má, že při příležitosti tohoto setkání ministryně Clintonová zopakovala předchozí slova prezidenta Obamy, jenž se během slavnostní recepce nechal slyšet, že "vztah mezi Indií a USA bude partnerstvím definující 21. století." (US Department of State, 2011)

2.6.3 Americká podpora Indii v Radě bezpečnosti OSN

Dosavadním vrcholem Obamovy politiky budování strategického partnerství bylo otevřené příslibení americké podpory při pokusu Indie získat stálé místo v Radě bezpečnosti OSN. Pro indické vlády to znamenalo dlouhodobý zahraničně-politický cíl, jenž by vedle vlastnictví jaderné zbraně ještě více upevňoval velmocenský status země. První část úkolu splnil G. W. Bush svou jadernou dohodou, druhou nyní nabízel B. Obama. Ten svou podporu Indii poprvé vyjádřil během svého projevu na společném zasedání indického parlamentu při oficiální návštěvě v listopadu 2010. V projevu před poslanci mimo jiné prohlásil: "Spojené státy nejen že vítají Indii jako rostoucí globální mocnost, horlivě to také podporujeme a pracovali jsme na tom, aby se tak stalo skutečností. ... Proto mohu dnes říct, že se v následujících letech těším, že

¹¹ Diskuze ohledně společných aktivit při výrobě čisté energie, společná podpora Kodaňské dohody pro boj s klimatickými změnami, spuštění India-US Climate Dialogue mající za cíl společný postup při multilaterálním vyjednávání o klimatických změnách

součástí reformované Rady bezpečnosti OSN bude také Indie jako její stálý člen." (The White House, 2010) V této souvislosti se politici shodli, že v příštích dvou letech, kdy bude Indie zasedat v RB OSN jako nestálý člen, se obě delegace budou pokoušet o reformu Charty OSN, jež by vedla k většímu vlivu a efektivitě RB.

Aby Spojené státy ještě více legitimizovaly svou jadernou dohodu z roku 2006 a odrazily námitky odpůrců této smlouvy, rozhodli se Indii více zapojit do nadnárodních protiliferačních režimů. Americká administrativa proto vyjádřila závazek, že pomocí svého vlivu podpoří plné členství Indie v čtyřech organizacích: *Nuclear Suppliers Group* (pravidla pro šíření technologií, užitečných pro výrobu jaderných zbraní), *Missile Technology Control Regime* (pravidla pro vývoz technologií, užitečných pro výrobu balist. raket), *Australia Group* (režim proti šíření biologických a chemických zbraní) a *Wassenaar Arrangement* (kontroluje vývoz konvenčních zbraní a zboží dvojího užití). (The White House, 2010) Indii tato nabídka vyhovovala: členství v multilaterálních skupinách omezující vývozní pravidla pro tyto citlivé a strategické technologie by jednak zvýšilo její prestiž, jednak by mohla ze své pozice snáze korigovat pravidla vzešlá z těchto skupin. Navíc její hlavní konkurenti Pákistán a Čína nejsou členy žádné z těchto organizací.¹² (Auner, 2010)

Vedle toho prezident Obama podpořil indickou stranu v jejích požadavcích, aby se Pákistán aktivněji zapojil do vyšetřování teroristických útoků v Bombaji (listopad 2008) a eliminaci organizace Lashkar e-Taiba. Společný protiteroristický boj měl podpořit nový *Homeland Security Dialogue* mezi indickým ministerstvem vnitra a americkým úřadem pro vnitřní bezpečnost (Department of Homeland Security).

¹² Jedinou výjimku tvoří členství Číny v organizaci Nuclear Suppliers Group.

3 Vojský pilíř

3.1 Geopolitický význam Indického oceánu

Nejvhodnějšími místy, kde lze z hlediska vojenské moci nejlépe pozorovat jak indicko-čínské napětí (soupeření), tak s tím související vyvažování, tedy posilující spolupráci mezi Spojenými státy a Indií, jsou regiony Indického oceánu a s ním sousedícího Jihočínského moře. Hlavním důvodem je, že tyto oblasti mají výrazný strategický význam pro všechny tři mocnosti.

Robert D. Kaplan považuje Indický oceán za "ústřední scénu pro výzvy jednadvacátého století", podobně i Ch. Bouchard a W. Crumplin řadí tento region na vrcholné místo světové geopolitiky, kde díky svému geostrategickému významu "vydrží na další desítky let a s největší pravděpodobností i celé 21. století." (Kaplan, 2009 str. 16; Bouchard, a další, 2010) Vzhledem k tomu, že se 90 procent světového zboží a přibližně 65 procent světové ropy dopravuje po moři, z Indického oceánu (IO) se od šedesátých a sedmdesátých let minulého století stala hlavní obchodní a energetická námořní cesta. Přes vody regionu, severně přiléhajícího k Euroasijskému kontinentu, proudí drtivá většina ropné produkce z Perského zálivu a Středního východu směrem k Jihočínskému moři a Pacifiku, do asijských zemí s vysokou spotřebou energie (Čína, Indie, Japonsko, Jižní Korea, Thajsko, Vietnam). Výsledkem je, že se po této trase přepravuje celých 70 procent z celkového světového transportu ropných produktů. (Kaplan, 2009) Geostrategický význam celé oblasti dále zvyšuje problém ohrožující plynulou dopravu, kdy ropné tankery při své cestě musí proplouvat přes několik relativně úzkých úžin (v angličtině přiléhavě označovaných jako *choke points*). Těmito kritickými místy je dopravováno více než 80 procent světové produkce ropy, která je transportována po moři, přičemž 40 procent projíždí přes Hormuzský průliv, 35 procent přes Malacký průliv a 8 procent přes průliv Bab el-Mandab. (DeSilva-Ranasinghe, 2011) Denní objem 16,5-17 milionů barelů ropy (pětina po světě transportované ropy) činí Hormuzský průliv podle americké energetické agentury nejdůležitějším choke point světa. (EIA, 2011) Pokud by byly tyto úžiny z jakýchkoliv důvodů zneprůchodněny, existují sice alternativní námořní trasy, které by dopravu zboží umožnily, ty jsou ale jak časově tak zejména ekonomicky a energeticky velmi nevýhodné (stovky kilometrů plavby navíc).¹³

¹³ Hormuz je navíc výjimkou tom, že náhradní cesta po vodě neexistuje a alternativa v podobě ropovodů vedoucích do Rudého a Středozemního moře by nedokázala uzavření průlivu plně nahradit. (Bouchard, a další, 2010)

Kvůli vzrůstajícím energetickým nárokům celého světa, a zejména rozvíjejících se ekonomik Indie a Číny, strategický význam IO v budoucnosti neklesne, spíše naopak. V příštích 15 letech se očekává strmé zvýšení požadavku po ropě a zemním plynu ze 75 milionů barelů denně (rok 2004) na 120 milionů barelů denně (rok 2025) a z tohoto nárůstu celých 80 procent spotřebuje samotná Asie. (Chellaney, 2010) Čínská spotřeba ropy se mezi lety 1995 a 2005 zdvojnásobila a v dalších 15 letech se zdvojnásobí znovu, předpovídá se tedy, že v roce 2020 bude denně dovážet polovinu veškeré ropné produkce Saudské Arábie - 7,3 milionu barelů. (Kaplan, 2009)

Přes oceán neproudí pouze lodě naplněné černým zlatem, v poslední době je tato trasa důležitá také jako nástroj k integraci afrického kontinentu do globální ekonomiky. Díky přístupu přes IO mohou Indie, Čína a další rozvíjející se asijské státy mohutně investovat v Africe. Rovněž vlivem klimatických změn se může IO v budoucnu stát důležitým místem pro mocenské dobývání Antarktidy, podobně jako se to nyní děje v případě Arktidy. (Business Monitor International, 2010)

3.2 Zájmy Spojených států v Indickém oceánu

Vedle toho, že má region Indického oceánu výrazný ekonomicko-strategický význam, je to také jedno z nejnebezpečnějších míst světa. Tamní námořní dopravu a proud ropných produktů nejvíce ohrožuje nárůst pirátství, který se v posledních letech objevil jednak v okolí somálského pobřeží (Adenský záliv) a také v nebezpečných vodách mezi Indonésií, Malajsií a Singapurem (Malacký průliv). Trend novodobého loupežnictví je spojen s mnoha lokálními faktory formujícími bezpečnostní prostředí. V severní části IO se vyskytuje řada zemí, kde svůj vliv velmi aktivně uplatňují radikální islamistické skupiny (Somálsko, Jemen, Pákistán, Indie, Bangladéš). Výsledkem pak je, že celá oblast trpí společenským a politickým napětím, nedostatkem demokracie, chudobou, extremismem a samozřejmě i terorismem. (Bouchard, a další, 2010); (Business Monitor International, 2010) To se samozřejmě promítá i do četnosti konfliktů v oblasti. Heidelberský institut v roce 2011 napočítal v oblasti Indického oceánu celkem 174 probíhajících politických konfliktů, což tvořilo téměř polovinu všech konfliktů na celém světě (44,8% z 388 konfliktů) (Heidelberg Institute for International Conflict Research at the Department of Political Science, 2011) Pravděpodobnost dalších konfliktů zvyšuje

skutečnost, že je zde spousta dosud nevyřešených sporů o území či pobřežní vody. S výjimkou OSN v oblasti IO neexistuje žádná regionální organizace kolektivní bezpečnosti, jež by napětí mezi státy regionu mohla zmírnit. (Bouchard, a další, 2010) Vedle toho celou oblast negativně ovlivňuje neustálý nárůst populace, degradace životního prostředí spojená s globálním oteplováním, časté záplavy či sucha a také tajfuny a tsunami.

Pro USA je životně důležitým zájmem, aby v takto značně nepřehledné oblasti dokázaly zajistit bezpečnost dopravy na námořních komunikačních linkách. Jakékoliv narušení dovozu ropy a zemního plynu z této oblasti na světové trhy může jednoduše ovlivnit její cenu a poškodit tak americkou ekonomiku (viz Íránem způsobené napětí v Hormuzském průlivu v prosinci 2011). Navíc z oblasti Perského zálivu pochází přibližně pětina americké spotřeby ropy, 25 procent ropného dovozu do USA proudí přes Indický oceán a více než pět desítek různých vzácných nerostů, na kterých USA závisejí, pochází z, nebo je dováženo přes tuto oblast (např. cín, nikl, železo, olovo a měď). Jak bylo naznačeno výše, celý "pás nestability", který se vine severně od vod IO, je pivotní oblastí v americkém boji proti globálnímu terorismu. Je v přímém zájmu USA udržet v zemích s oslabenou státní strukturou, jako jsou Somálsko, Jemen či Pákistán, určitou míru vlády a klidu. Nepřehledná bezpečnostní situace na těchto územích je ideální pro vznik základen džihádistického terorismu. A v neposlední řadě je ve hře i otázka udržení prestiže amerického námořnictva jako bezkonkurenčně nejmocnější a nejakceschopnější vojenské síly na planetě.

Tento pohled na IO se odráží i ve strategických dokumentech amerického vojenského velení. Náčelníci amerických námořních sil v dokumentu z roku 2007 - Cooperative Strategy for 21st Century Seapower - nařizují "utvářet mnohonárodní aliance, koalice a partnerství za účelem dohlížení nad bezpečností na mořích proti pirátům a pašerákům nezákonného zboží, poskytovat pomoc po přírodních neštěstích a humanitárních katastrofách, především však zajistit obchodníkům převážející nerostné suroviny a zboží volný pohyb napříč světovými námořními cestami," upozorňují Holmes a Yoshihara. (Holmes, a další, 2011a) Společná námořní strategie tří jejích složek - námořnictva, námořní pěchoty, pobřežní stráže, dále zdůrazňuje, že ačkoliv americké námořní síly zůstávají námořnictvem dvou oceánů, velení centrum své pozornosti přesouvá z Atlantického oceánu k Indickému (působení amerického námořnictva v Pacifiku se zatím zdá být neotřesitelné – viz ale také níže). Při stanovování geografických priorit amerického námořnictva dokument přímo námi sledovanou oblast jmenuje: "V západním Pacifiku, Perském

zálivu a Indickém oceánu bude neustále demonstrována věrohodná bojová síla. Chceme tak ochránit naše životní zájmy, ujistit naše přátele a spojence o našem neutuchajícím závazku k regionální bezpečnosti, odradit potenciální protivníky a zřejmé konkurenty." (US Department of the Navy, 2007 str. 9) Rovněž dokument námořní pěchoty *Marine Corps Vision and Strategy 2025* předpokládá, že Indický oceán a okolní vody budou v tomto století ústředním bojištěm globálního soupeření, podle toho také jeho velení plánuje podřídit vlastní přítomnost a aktivitu jednotek v oblasti. (Department of the Navy, 2008 str. 15)

3.2.1 Diego Garcia: nástroj americké projekce moci v Indickém oceánu

Spojené státy, mocnost, jejíž území do vod Indického oceánu přímo nezasahuje, mohou svůj vliv v regionu nejlépe uplatnit, pokud zde její jednotky budou vykonávat policejní a záchranářsko-humanitární činnosti. Účinným nástrojem projekce moci (*power projection*) námořních jednotek USA je tak britský atol Diego Garcia. Díky němu mohou námořní síly ochraňovat americké strategické zájmy (zejm. propustnost Hormuzu a Malackého průlivu), jsou schopny poskytnout podporu spojencům a také bránit proliferaci jaderných zbraní a šíření terorismu. Velení zde přitom nemusí kvůli tomu vydržovat masivní vojenské postavení. (Erickson, a další, 2008 stránky 15-20)

Diego Garcia funguje jako námořně-letecká základna a logistické centrum pro Pátou flotilu amerického námořnictva (*US Fifth Fleet*).¹⁴ Mimo Páté flotily v oblasti operuje několik mezinárodních námořních jednotek, jež jsou fakticky pod americkým velením (jsou složeny převážně z amerických plavidel a námořníků): Combined Task Force 150, jejímž úkolem je bojovat s piráty kolem Afrického rohu či Combined Task Force 152, která má zajišťovat bezproblémovou přepravu ropy z Perského zálivu. Základna Diego Garcia poskytuje možnost pro případné předsunutí jednotek armády a námořní pěchoty, mohou odsud vzlétnout bombardéry s dlouhým doletem a na své operace mohou vyplout povrchové bitevní lodě i ponorky schopné odpalovat jaderné střely (SSGN). "Spojené státy se v Indickém oceánu nepotřebují pravidelně angažovat; od ohrožování amerických zájmů v regionu spíš odradí pravidelné vojenské nasazení sil, zkombinované se schopností vyslat jednotky v případě krize." (Erickson, a další, 2008 str. 8)

¹⁴ Flotila, která je zodpovědná za námořní síly v Perském zálivu, Rudém moři, Arabském moři a pobřeží Východní Afriky, má své velitelství v Bahrajnu.

Nepřerušovaná námořní doprava ve vodách IO a stabilizace celého regionu je samozřejmě neméně důležitá i pro Čínu. Případná neprůjezdnost tras či vypuknutí konfliktu by pro Čínu měly podobný dopad jako pro USA. Je tedy i v jejím nejlepším zájmu, aby zde byl udržován klid a pořádek. Jak ukážou následující stránky, Čína se o získání vlivu na tamní bezpečnostní situaci pokouší také. Právě toho se ale Spojené státy obávají. Pokud by se dominantním garantem bezpečnosti v takto strategicky významné oblasti stala jim nepřátelská mocnost, USA by se v tomto ohledu staly závislé na vůli jiného, soupeřícího subjektu. Spojené státy proto vyvíjejí aktivity, jimiž chtějí zvyšování politicko-ekonomického a vojenského vlivu Číny v IO zabránit.

3.3 Indicko-čínské soupeření o Indický oceán

Strategické postavení USA v Indickém oceánu nyní i v následujících letech bude zcela zásadně ovlivňovat mocenské soupeření mezi Indií a Čínou. Mnozí analytici současnou situaci dokonce označují jako novou "Great Game" s poukazem na soupeření Velké Británie a Ruska na přelomu 19. a 20. století v oblasti Střední Asie. (Scott, 2008a; Berlin, 2002) I tato oblast měla pro tehdejší mocnosti vysoký strategický potenciál a průnik jednoho státu považoval ten druhý jako ohrožení. Nejinak je tomu nyní a v regionu tak můžeme sledovat střet dvou podobných geopolitických strategií dvou potenciálních hegemonů: zatímco šíření moci Pekingu v IO ("*string of pearls*" – podrobněji o strategii viz níže) ohrožuje námořní cesty důležité pro Indii, navazování přátelských vztahů Nového Dillí se státy jako je Singapur, Vietnam či Japonsko působí pocit ohrožení Číně. Obě země navíc nezastírají ambice vytvořit prostřednictvím vývoje a nákupu letadlových lodí a agresivního programu modernizace námořnictva schopné operovat na rozsáhlém území (tzv. *blue-water navy*). Naštěstí pro stabilitu v oblasti se dá toto napětí považovat za omezené, jelikož zatím nepřerostlo v žádnou ozbrojenou konfrontaci.

Dle mého názoru se Spojené státy pokouší této napjaté situace využít. Indicko-čínská rivalita je pro Spojené státy jedinečnou šancí, jak oslabit globální pozici Číny, dle teoretických východisek, které předkládá Mearsheimer se proto snaží pomoci Indii převážit pomyslné kyvadlo v Indickém oceánu na sobě výhodnou stranu. Mohan pregnančně popisuje vývoj posledních let, když o Indii tvrdí, že " ... se nyní v globální rovnováze moci objevuje v pozici rozhodujícího státu a bude mít možnost ovlivňovat výsledky nejnaléhavějších témat jednadvacátého století... ve

velkých bojích příštích dekád bude hrát klíčovou roli." (Mohan, 2006 stránky 17-18) Při svých hegemonických ambicích mají tudíž Číňané pádný důvod obávat se akceschopného americko-indického tandemu.

Jak Indie, tak Čína mohou díky své více než miliardové populační základně a doposud nevídanému ekonomickému boomu pomýšlet na velmocenský statut. Získání patřičného mezinárodního vlivu samozřejmě závisí na schopnosti vojensko-diplomaticky ovládnout své nejbližší okolí, které má navíc svůj globální ekonomický význam. Nelze pochybovat, že to, že některá rostoucí mocnost získá námořní dominanci v Indickém oceánu, dramaticky zvýší její celosvětový námořní vliv. Obě rostoucí mocnosti podle tohoto předpokladu jednají. V rámci vzájemného vztahu proto ve strategických plánech obou zemí figuruje jedna ústřední konstanta: strach z obklíčení. Tyto obavy přitom nijak nejsou daleko od pravdy a nebrání tomu ani skutečnost, že Indie a Čína spolu v roce 2005 uzavřely strategické partnerství. (Mohan, 2006)

3.3.1 Čínská strategie perlového náhrdelníku

Ačkoliv má s ohledem na přístup do Indického oceánu značnou územní výhodu, Indie se kvůli rostoucí přítomnosti čínského námořnictva uvnitř i kolem Indického oceánu cítí více zranitelná a indické ozbrojené síly začínají při volném manévrování v blízkém regionu zaznamenávat problémy. Znamená to tedy, že v rámci taktiky obklíčování je rozhodně úspěšnější Čína. Děkovat za to může své strategii *perlového náhrdelníku* ("string of pearls"). Touto strategií, která spočívá na budování řetězu přátelských základen a přístavů podél námořních cest propojující Jihočínské moře a pevninskou Čínu v Pacifiku spolu se Středním Východem, si Čína jednak snaží zajistit bezpečný přísun energetických zdrojů, ale také pro ni představuje důležitý nástroj projekce moci. Výstavba (nebo silná finanční podpora výstavby) námořních zařízení je totiž doprovázena upevňováním diplomatických či vojenských dohod s vládami regionálně významných států.¹⁵ (viz Příloha č. 1)

Jako jednu z perel náhrdelníku v Indickém oceánu můžeme označit posílení vojenské spolupráce s Bangladéšem (*Defense Cooperation Agreement in December 2002*) a zejména čínské zapojení do modernizace bangladéšského přístavu Chittagong, po němž budou moci

¹⁵ Holmes a Yoshihara a mnozí další přitom ale upozorňují, že "string of pearls" není oficiální strategickou doktrínou vyhlášenou Pekingem, ale pouhým popisem čínského chování, se kterým přišel Pentagon. Toto označení posléze přešlo do běžného vědeckého diskursu i do strategických úvah Indie. in: (Holmes, a další, 2008 str. 377)

přístav využívat i plavidla s hlubokým ponorem. Čínským lodím dovoluje tento přístav využívat zmíněný obranný pakt, jenž z Číny dělá hlavního dodavatele zbraní pro Bangladéš. Přítomnost v Chittatongu jednak podpoří čínské komerční aktivity, ale také posílí sílu čínského námořnictva v Bengálském zálivu, které tak bude téměř na dosah strategicky důležitému Malackému průlivu. Přestože má Indie v zálivu výhodu v podobě ostrovů Andamany a Nikobary, které leží v Andamanském moři, Čína může díky Chittatongu bránit své zájmy při hledání nové ropy v oblasti. (Business Monitor International, 2010 str. 31)

Svůj přístup do Indického oceánu si Čína dále pojistila podepsáním smlouvy s vládou Srí Lanky o finanční podpoře rozvoje oblasti Hambantota, která se nachází na jihu ostrova a zahrnuje kontejnerový přístav, systém bunkrů a ropnou rafinérii. Tato infrastruktura, jež může posílit vliv Číny v Bengálském zálivu, dokáže obsloužit stovky - nejen obchodních - lodí, které proplouvají podél Srí Lanky.

Rozhodně nejvíce rozruchu mezi indickými a americkými strategy rozpoutala čínsko-pákistánská dohoda o vybudování rozsáhlé námořní základny (*deep-water*) Gwadar na západě Pákistánu. Takovýto přesun čínské přítomnosti hluboko do vod IO má svůj význam hned z několika hledisek. Za prvé, dohoda o společné vojenské základně Pákistánu a Číny, dvou nejvážnějších nepřátel, posiluje obavy Nového Dillí z obklíčení; může omezit pohyb indického námořnictva v oblasti Arabského moře a také posílit strategickou pozici pákistánských přístavů v Pasní a v Karáčí. (Kumar, 2009b) Ačkoliv pákistánské námořnictvo samo o sobě nepředstavuje pro Indii konkurenci, ve spojení s Čínou se její postavení radikálně mění. (Pant, 2009) Za druhé, umístění Gwadaru je naprosto unikátní: leží jen 70 kilometrů od hranic s Íránem (Balúčistán) a 400 kilometrů východně od Hormuzské úžiny. Základna tudíž nabízí ideální místo pro sledování veškeré lodní dopravy přes Hormuz a hlavně monitorování námořní aktivity Spojených států v Perském zálivu a její spolupráce s Indií v IO. (Haider, 2005) Navíc pokud se Číně podaří v delším časovém horizontu dostatečně posílit svou námořní sílu, může Gwadar významně napomoci čínské vládě poprvé reálně ovlivňovat dění v Perském zálivu. (Holmes, a další, 2008 str. 379) A za třetí, z hlediska energetické bezpečnosti balúčský přístav představuje potenciální zálohu proti americké či indické blokáde Malackého průlivu v případě hypotetického ropného embarga či konfliktu. Ropné produkty by mohly být z Perského zálivu dopraveny přes pákistánské vnitrozemní, 2 000 kilometrů dlouhou silniční a železniční trasou do Kašgaru v čínské provincii Sin-t'iang.

Rizika plynoucí z případného uzavření Malackého průlivu se Čína snaží omezit také kanálem vykopaným skrz pevninskou šíji Kra v Thajsku, stavbou za 20 miliard dolarů, podobnou Panamskému kanálu (stavbu má financovat Čína, práce však zatím nezačaly). Kanál by přímo propojil Bengálský záliv a Jihočínské moře; přísun více než 85 procent ropy a ropných produktů, které do země proudí přes tento průliv, by nebyl závislý na bezpečnostní situaci, ani na možných manévrech ze strany Indie či USA. S podobnou logikou pracuje další z čínských projektů v Barmě, jenž zde má postavit transportní koridor (The Irrawaddy Corridor) poskytující Číně přístup z některé z jejích vnitrozemských provincií (zejm. Yunnan) přímo k Indickému oceánu. Barmský režim s projektem souhlasí, nic tedy nebrání budování vodních i silničních cest a ropovodu a plynovodu k jejímu přístavu Kyaukpyu v Bengálském zálivu. Není to ale jediná čínsko-barmská spolupráce, která Indii zneklidňuje. Jde třeba se o založení námořní základny v Sittwe a přeměnu barmských Kokosových ostrovů na pozice využitelné pro zpravodajskou činnost čínské armády v Bengálském zálivu. (Scott, 2008a) Číňané odtud mohou špehovat indickou raketovou střelnici v Čandípuru, a také tajnou komunikaci z indických námořních základen na Andamanských a Nikobarských ostrovech. (Kumar, 2009b)

Jako potenciální konkurence proti americké základně Diego Garcia a indickým základnám na jihu pevninské Indie může fungovat základna pro ponorky, kterou čínská armáda hodlá budovat u nedalekého ostrova Marao. Ten patří státu Maledivy. Kvůli strategické pozici nepatrných ostrovů, jež pro Čínu znamenají důležité pojitko mezi pozicemi v Arabském moři (Gwadar) a v Bengálském zálivu (základny na Srí Lance, v Bangladéši a Barmě), vedou Indie a Čína o Maledivy diplomatický zápas. Podobné "tahanice", kdy se obě mocnosti snaží tamní vlády dostat pod svou sféru vlivu, probíhají i o jinak politicky nevýznamné ostrovní státy Mauricius a Seychely (viz níže).

Čínská vláda veškeré tyto plány obhajuje jako kroky vedoucí k jedinému cíli – zajištění energetické bezpečnosti země. Zmíněné opěrné body jsou podél kritických míst (choke points) rozmístěné tak, aby z nich Čína mohla v případě nutnosti ochraňovat strategické námořní trasy. Trasy, po kterých každodenně putují tuny nerostných surovin, bez nichž by se obrovská ekonomika těžko obešla. Jelikož Čína není už spoustu let energeticky soběstačná, plně si uvědomuje, že taková vzdálenost od světových zásob je pro ni vysoce riziková a jakýkoliv výpadek v dodávkách může vážně narušit až ochromit čínský ekonomický boom. Strategii perlového náhrdelníku tak nemusíme chápat primárně jako ofenzivní strategii, ale také jako

defenzivně-preventivní opatření. Na druhou stranu ale nelze pominout, jak chování Číny vnímají její sousedé a rivalové. S obavami. Právě Indie se nikdy netajila tím, že tuto strategii považuje za jiný způsob politiky izolace (neboli zadržování, *containment*). (Pant, 2009)

3.3.2 Odpověď Indie na čínský nátlak

Indie na postupné vkrádání se Číny do oblasti, kterou považuje za "mare nostrum", odpovídá trojí cestou: a) intenzivnější zahraniční politikou (včetně obranných dohod), ekonomickým a politickým vlivem (humanitární pomoc) s ostatními státy posiluje svou vlastní roli v Indickém oceánu, do určité míry sama přistupuje ke strategickému obklíčení svého protivníka; b) investuje nemalé prostředky do budování svých námořních i dalších armádních kapacit včetně nové výzbroje, buduje námořní infrastrukturu; c) obojí je doplněno účastí na společných vojenských cvičeních s ostatními státy.

Více asertivní chování Indie v námořní oblasti bylo oficiální cestou vyjádřeno v prvním strategickém dokumentu svého druhu, Indické námořní doktríně (*Indian Maritime Doctrine*), vydaném v roce 2004. Doktrína reviduje dosavadní úkol námořnictva, které mělo pouze chránit pevninské pobřežní území, a vyzývá ho k ovládnutí regionu IO.¹⁶ Kroky k potvrzení těchto zájmů ale Indie učinila ještě dříve. V roce 2003 rozšířila dlouhodobou vojensko-bezpečnostní spolupráci se Singapurem - podepsala s ním Dohodu o obranné spolupráci (*Defence Cooperation Agreement*). Hlavní význam drobného městského státu samozřejmě spočívá v tom, že leží u východního ústí Malackého průlivu a západně od hranic Jihočínského moře. Právě zde se v roce 2005 uskutečnilo indicko-singapurské námořní cvičení (SIMBEX) namísto tradičního Bengálského zálivu.

Ještě hlouběji do "čínského" území zasáhla indická diplomacie od roku 2000, kdy s Vietnamem podepsala společný protokol o obranné spolupráci, zahrnující ustanovení o sdílení hrozeb a spolupráci ve zpravodajství. Protesty Číny samozřejmě vyvolalo i indicko-vietnamské námořní cvičení ve stejném roce. Jako jakýsi protipól pákistánské základně Gwadar může

¹⁶ V nové roli musí námořnictvo bránit vzdáleným hrozbám a také být schopno ochránit námořní cesty vedoucí přes Indický oceán. ("rozšíření power projection mimo indické břehy"). Konkrétně je zdůrazněna nutnost kontrolovat "kritická místa (choke points), významné ostrovy a životně důležité obchodní cesty." Jako "legitimní oblast zájmu" indické velení stanovilo oblouk klenoucí se od Perského zálivu k Malackému průlivu. (Ministry of Defence, Integrated Headquarters, 2004 str. 56)

v budoucnu fungovat vietnamský Cam Ranh, který je jedním z nejlepších hlubokých přístavů v Asii a který vietnamská vláda nabídla indickým lodím k dispozici.

Na čínské kroužení kolem Seychel, nabídku čínského prezidenta navázání vojenské spolupráce a postavení námořní základny, Indie reagovala vlastními vojenskými dodávkami. Tamnímu námořnictvu Nové Dillí poskytlo letoun Dornier, dvě helikoptéry Chetek a rychlé útočné plavidlo (fact attack craft, FAC). V souladu s Memorandem o porozumění (*Memorandum of Understanding*) z roku 2003 v seychelských teritoriálních vodách indické námořnictvo rovněž provádí protipirátské patroly. (Singh, 2011) Aby se tento malý ostrovní stát nedostal pod sféru vlivu Číny, je důležité i pro Spojené státy. Podobně jako pákistánský Gwadar se jedná o ideální místo, odkud se dají snadno monitorovat manévry amerického a indického námořnictva v regionu, a také odtud lze kontrolovat energetickou námořní trasu ze Středního Východu.

Neméně klíčové pro vliv Indie je již zmíněné souostroví Malediv. Země spolu poté, co ostrovy navštívil indický ministr obrany, v roce 2009 podepsaly smlouvu o posílení obranné spolupráce. V návaznosti na to zde indická armáda instaluje monitorovací posty - evidentní reakce na čínské kroky na Srí Lance. Indie rovněž uvažuje o založení leteckých či námořních základen na ostrovech Gan, Male či Hanimadhoo. (Business Monitor International, 2010)

Svůj zájem Indie napíná také k ostrovu Mauricius, v jehož exkluzivní ekonomické zóně již nyní provádí kontroly (smlouvy z let 2003 a 2005). Mauricius je tradičně pod indickým kulturním vlivem a Indie je také jejím největším dovozcem zboží. Ostrov je pro geopolitiku IO významný svou polohou v jihozápadní části regionu, střeží přístup k obchodním cestám kolem Afriky a znamená jeden z výchozích bodů pro ovlivňování Východní Afriky. Na jednom z jeho atolů proto Indie postavila své monitorovací zařízení.

Indie v geopolitickém soupeření hlavně kvůli energetickým a nerostným zájmům nevzdává ani souboj o Barmu. Ani široká kritika mezinárodních organizací či demokratických vlád nebrání Indii být jednou z hlavních dodavatelů zbraní pro tamní režim a vedle Číny hlavním ekonomickým partnerem.

S cílem zkomplikovat Číně přístup do Malackého průlivu a zároveň podpořit zde svou přítomnost, se Indie v posledních letech také pustila do budování vlastní námořní infrastruktury v Bengálském zálivu a Arabském moři. Jde jednak o zřízení nového indického Námořního velitelství pro Dálný východ (*Far Eastern Naval Command, FENC*) na Andamanech a Nikobarách, jednak se jedná o projekt Seabird. Jeho cílem je rozšířit již existující, převážně

obchodní přístavy ve Visakhapatmanu a Bombaji o námořní hlubokomořské základny, které umožní i vojenské operace.¹⁷ Druhý hlubokomořský přístav se buduje asi 50 kilometrů jižně od přístavu Visakhapatman, kde je nyní umístěno indické Východní námořní velitelství (*Eastern Naval Command, ENC*), bude tedy odsud snadný přístup do Bengálského zálivu. Ten však námořnictvo od roku 2005 kontroluje hlavně pomocí nového velitelství FENC zřízeném v přístavu Port Blair na ostrově Andaman a díky mohutnému rozšíření letiště Cambell na ostrově Velký Nikobar. (Scott, 2008a) důležitý signál Indie vysílá také tím, že v okolí Andaman a Nikobar již od roku 1995 pravidelně každé dva roky pořádá námořní cvičení (MILAN), jehož se spolu s indickým námořnictvem účastní velké množství států jihovýchodní Asie (v lednu 2012 bylo 14 účastníků). V roce 2007 navíc poblíž Andamanských ostrovů, nedaleko čínských pozorovacích stanovišť na Kokosových ostrovech, proběhlo dvojí mnohonárodní cvičení mezi indickými, americkými, japonskými, australskými a singapurskými námořními jednotkami (MALABAR).¹⁸

Vedle toho se Indie snaží své zájmy prosadit pomocí začlenění do soustavy amerických spojenců, která zahrnuje státy od Japonska, přes Tchaj-wan a Jižní Koreu až k Vietnamu, Singapur a Indonésii. Tuto soustavu doplňuje rozvíjející se námořní spolupráce s Austrálií či Novým Zélandem. (Scott, 2008a); (Scott, 2008b) Ještě výraznější efekt ovšem samozřejmě má navazování úzkých vojensko-politických vztahů a společných operací s mocnou námořní strukturou Spojených států.

3.4 Napětí mezi USA a Čínou v Jihočínském moři

Dosud nevídané ambice Pekingu v Indickém oceánu v podobě snahy o posílení vlivu mimo své přirozené geografické i historické námořní hranice jsou v podstatě důsledkem posíleného sebevědomí asijské velmoci ve svých nejbližších vodách - v Jihočínském moři. Tuto

¹⁷ Základna Kadamba nedaleko města Karwar námořní cesty v Arabském moři chrání pomocí raketových sil, letecké základny, skladu námořní výzbroje; v roce 2011 byla zahájena druhá fáze projektu Seabird, která kapacitu Kadamby dále rozšiřuje. in: (Defense Industry Daily, 2012)

¹⁸ K posílení prestiže indických lodí v Indickém oceánu paradoxně také přispěla přírodní katastrofa tsunami, která v prosinci 2004 zasáhla pobřeží jihovýchodní Asie, respektive včasná a rozsáhlá humanitární pomoc hinduistického státu. Přinesla s sebou dosud největší mobilizaci indických námořních sil, které se pohybovaly kolem břehů Maledív, Srí Lanky, Thajska, Malajsie a Indonésie.

oblast si čínské vrcholné politické i vojenské vedení považuje podobně jako Evropané Středozevní moře či Američané Karibik, pro čínské národní zájmy je životně důležitá z mnoha hledisek. (Holmes, a další, 2006) Hlavní důvody geopolitického zájmu Číny o Jihočínské moře lze vymezit do tří základních oblastí: bezpečnostní, ideologicko-symbolické, ekonomické. Moře z jihovýchodní strany omývá velkou část čínského území, včetně sporného Tchaj-wanu. Ze strategického hlediska je proto nezbytné, aby se zde čínské lodě mohly volně pohybovat a námořnictvo mělo přehled a kontrolu nad tím, co se v jeho nejbližším okolí děje. Už sám název vodní masy napovídá, že Jihočínské moře přirozeně patří do čínské sféry vlivu. Prosazováním zájmů v oblasti čínská vláda vysílá signál jak okolnímu světu, tak svému vlastnímu obyvatelstvu, že velmoc jejího typu je dostatečně silná, aby prosazovala národní zájmy. A je vidět, že nemálo Číňanů přijímá tyto signály s povděkem (viz (protijaponské protesty napříč Čínou na podzim 2012). Zřejmě nejdůležitější se však zdají být důvody ekonomické. Výzkumy na dně Jihočínské moře předpokládají existenci podobně rozsáhlých nalezišť ropy a zemního plynu jako jsou v Perském zálivu. Pokud Čína či jiný stát začlení pod svou správu jakýkoliv zdánlivě bezvýznamný, neobyvatelný ostrůvek či atol, získává v tom okamžiku výhradní právo v jeho blízkém okolí těžit nerostné suroviny a lovit. Rozšiřují kolem něj svou exkluzivní ekonomickou zónu (EEZ, *exclusive economic zone*).¹⁹ Kromě toho, že je celá oblast bohatá na výskyt velkého množství ryb, nelze zapomenout, že tudy proplouvají lodě mířící se z/do Indického oceánu a Perského zálivu. De facto se tak Čína pokouší prodloužit svůj "perleťový náhrdelník" až do vod Jihočínské moře.

Problémem ovšem je, že Jihočínské moře leží na hranici tradiční sféry vlivu amerického námořnictva - Západního Pacifiku. Vyjma "sporu" o Tchaj-wan (Čína tento ostrov považuje za integrální součást svého území, USA garantuje nezávislost tamní vlády a režim ekonomicky i bezpečnostně podporuje) se Čína se Spojenými státy nedostaly do žádného vážného konfliktu. Vzájemné vymezování probíhá spíše skrze ostatní státy. Čína v zájmu honby za uspokojením energetických potřeb vznesla v Jihočínském moři mnoho teritoriálních nároků na ostrovy a území, jejichž vlastnictví zároveň vymáhají jiné státy regionu. - Paracelské a Spratlyovy ostrovy. Nejvážnější spory o námořní hranice vedou Číňané s Vietnamem (Paracelské o.), Filipínami

¹⁹ Podrobněji viz (United Nations, 2011)

(Spratlyovy o.), Japonskem (hranice ve Východočínském moři a ostrovy Senaku/Tiao-jü), Malajsií a Brunejí.²⁰

3.4.1 Čínská strategie ostrovních řetězců

Sebejistá až konfrontační pozice Číny je promyšleným strategickým konceptem obhajovaným částí čínského vojenského velení. Čínské námořnictvo podle něj musí zcela pod kontrolu získat tzv. první ostrovní řetězec (*first island chain*), tedy linii probíhající od jihu Japonska, zahrnující Tchaj-wan, dál vedoucí západně podél Filipín až k Borneu (Indonésie), která zároveň vymezuje ústřední obranný perimetr. Tento prostor, zahrnující kromě Jihočínského moře také Východočínské a Žluté moře, podle idejí admirála Liua, nejvyššího velitele čínského námořnictva v 80. letech a stále vlivného stratéga, by měla Čína ovládnout nejpozději do roku 2020 a až poté se obrátit směrem dál na východ a ovládnout moře (př. Filipínské moře) až k tzv. druhému ostrovnímu řetězci (*second island chain*) (Holmes, a další, 2006) Druhý řetězec do Západního Pacifiku zasahuje hluboko, jeho linie totiž vede od japonského souostroví jihovýchodně k Boninským, Marshallovým a Mariánským ostrovům a potom dál až k souostroví Karolína a k Indonésii.²¹ (Global Security) Z hlediska čínsko-amerických vztahů je třeba zdůraznit, že se tento druhý perimetr těsně dotýká ostrova Guam - dlouhodobého a bohatě vyzbrojeného opěrného bodu amerického námořnictva, které je pro schopnosti americké power projection v celém Pacifiku klíčové. (viz Příloha č. 2)

Ohrožené státy jihovýchodní Asie se logicky ohlížejí směrem ke svému dlouhodobému spojenci, ke Spojeným státům, od kterých očekávají vyvážení čínského tlaku. Aby Washington potvrdil svůj dosavadní velmocenský statut exkluzivního poskytovatele bezpečnosti, musí samozřejmě toto volání vyslyšet.

Postupně však Američanům hrozí, že možnosti splnění jejich bezpečnostních záruk budou výrazně omezené. Čína totiž na území, jež považuje za zájmové pro národní bezpečnost, aplikuje tzv. aktivní obrannou strategii (*Active Defence Strategy*), která je v námořní oblasti modifikována

20 Vzhledem k omezenému rozsahu této DP i k časovému vymezení textu se bohužel nelze jednotlivým územním sporům věnovat podrobně. Ani v současnosti – léto/podzim 2012- však napětí neklesá, spíš naopak. Každopádně i současný vývoj potvrzuje mou premisu o rostoucích námořních ambicích Číny v Jihočínském moři

21 Tento čínský strategický plán bere americká armáda vážně, pravidelně jej zmiňuje ve svém přehledu čínské armády. (Office of the Secretary of Defense, 2009; Office of the Secretary of Defense, 2011)

na "pobřežní aktivní obranu" (*Offshore Active Defense*).²² (Office of the Secretary of Defense, 2009 stránky 10-12) Zejména kvůli případným problémům v Tchajwanské úžině jsou do této námořní obranné strategie zahrnuty operace, jež mají zabránit "intervenci třetí strany" do daného prostoru (taktika *anti-access & area-denial, A2AD*). Čínské námořnictvo k tomu může využít řadu zbrojních systémů: námořní miny, ponorky, námořní útočné letouny a moderní hladinová plavidla schopná útočit na určené lodě. Kapacity pro A2AD se ale dál rozvíjejí, příkladem jsou kombinované investice do protilodních balistických raket (ASBM), do systémů C4ISR pro geolokaci cílů a do palubních naváděcích systémů s tepelným zaměřováním. Nákupem a vývojem nových typů ponorek (třídy KILO, SONG, SHANG, YUAN) námořnictvo potvrzuje, že nemalý význam klade i na podmořskou obranu. Celou skladbu pak doplňují informační a elektromagnetické vojenské systémy. (Office of the Secretary of Defense, 2009 stránky 20-23)

Že se Čína neobává dělat si pořádek v "domácích" vodách ani vůči americkým subjektům, dokazují incidenty z roku 2009. Nejprve v březnu pět čínských lodí v Jihočínském moři obklíčilo americké plavidlo USNS Impeccable s civilní posádkou a nutilo je opustit prostor, poté v květnu ve Žlutém moři došlo k podobné události, kdy na vojenskou loď USNS Victorious v nebezpečné blízkosti najížděly dvě menší čínské lodě.

Situaci od začátku tisíciletí v tomto regionu před poslanci amerického Kongresu shrnul kapitán námořnictva S. Pedrozo takto: „Rétorika a aktivity Číny v posledních letech zvýšily regionální námořní napětí, vedly k nebývalému nárůstu rozmisťování sil za účelem prosazení námořního práva a dokonce zapříčinily řadu dramatických změn v regionálních obranných strategiích a mezinárodní spolupráci." (Pedrozo, 2010 str. 9) I z tohoto důvodu lze souhlasit s předpokladem Roberta D. Kaplana, jenž očekává, že "geografickým jádrem přímého souboje americké a čínské vojenské síly ("*hard power*") bude Jihočínské moře. (Kaplan, 2010); podrobněji (Kaplan, 2011)

3.5 Americko-indická vojenská spolupráce

Z výše popsaného vyplývá, že Spojené státy americké musí opět zaměřit svou pozornost na oblast Asie a Pacifiku. Byl to prezident G. W. Bush, hlavní proponent amerického

²² Čína prohlašuje, že nevede útočné války, boje zahájí jen v zájmu obrany vlastní suverenity a územní svrchovanosti, ale v případě nepřátelství podniká aktivní kroky ke zničení protivníka.

strategického obratu směrem k Indii, který si jako první začal uvědomovat, že přítomnost USA v tomto regionu a záruky tamním spojencům musí být alespoň stejně relevantní, jako byly po většinu 20. století. Pro Washington je ovšem v jeho nynější situaci výhodnější opírat se při svém "návratu" o spojence. Vedle těch tradičních - Japonska, Jižní Koreje, Austrálie či Thajska - se jím nově stává i Indie. "Nové Dillí pro Washington představuje strategickou sázku, ze které se jednoho dne stane čistý poskytovatel bezpečnosti jak v Indickém oceánu, tak celosvětově." (Latif, 2006 str. 1) A co se týká reakce na čínský vzestup, tak indicko-americký tandem nehraje do karet pouze jednomu partnerovi. Z posledního vývoje zápasu dvou asijských velmocí je zřejmé, že Indie samotná nedokáže Číně bránit v rozletu. Také ona tudíž musí hledat soupeřníka se společnými zájmy. (Saran, 2006; Pant, 2009) Indie byla v minulosti velmi citlivá na aktivity ostatních mocností v Indickém oceánu, v posledních letech ale si indické námořnictvo postupně uvědomuje, že přítomnost Spojených států v oblasti je nezbytná či dokonce pozitivní. Právě tato část ozbrojených sil v rámci indického velení důrazně obhajuje spolupráci Indie a USA při ochraně námořních cest. (Schaffer, a další, 2001) Vzhledem k tomu, že americké námořnictvo má schopnosti výrazně navýšit leteckou sílu na základně Diego Garcia a má možnost vyslat z Perského zálivu a Pacifiku do Indického oceánu své jednotky, Indie přiznává, že americká přítomnost ve vodách IO může podpořit její snahu o stabilní a mírové uspořádání v regionu. (Erickson, a další, 2008 str. 23)

Kromě dvou hlavních impulsů, rostoucích vojenských ambicí Číny a potřeby bezpečných námořních tras v Indickém oceánu, které byly dostatečně rozebrány od začátku této kapitoly, hrají svou roli při sblížení Indie a USA ve vojenské oblasti i další motivy - další společné hrozby. Od útoku 11. září 2001 v New Yorku a Washingtonu a poté bombového útoku v Bombaji 26. listopadu 2006 nacházejí diplomacie obou států společnou řeč v otázkách boje proti terorismu a islámského radikalismu. V podstatě spojitou nádobou s tímto problémem je stabilizace Afghánistánu, kam obě země napínají své síly. (Mohan, 2006; Latif, 2006) (Další mantrou jsou společné demokratické hodnoty, o tom ale podrobněji ve třetí kapitole)

Pohled Spojených států na bezpečnostní spolupráci s Indií výmluvně popisuje zpráva senátního výboru z roku 2011. Orgán amerického Kongresu se shodl, že "je v národním zájmu Spojených států, pomocí vojensko-vojenských vztahů, prodeje zbraní, bilaterálních a multilaterálních společných cvičení a dalších nástrojů, podpořit růst Indie a budovat strategickou a vojenskou kulturu spolupráce a interoperability mezi našimi zeměmi, zejména ve vztahu k

Indicko-pacifickému regionu." (The Library of Congress, 2011-2012) Posilující bezpečnostní spolupráci mezi státy proto můžeme pro přehlednost sledovat na třech úrovních:

- A. *diplomatická* - smlouvy a dohody a spolupráci, společná jednání politiků, společné politické aktivity
- B. *obchodní* - objem a obsah obchodu se zbraněmi, prodej či předávání vojenských technologií
- C. *praktická* - společná vojenská cvičení, společné vojenské akce, školení a výměny personálu

3.5.1 Diplomacko-vojenská spolupráce mezi USA a Indií

Jak už jsem předeslal v úvodní kapitole (Historický úvod), bilaterální vojenské vztahy mají od druhého volebního období amerického prezidenta B. Clintona vzrůstající trajektorii. Za opravdový mezník prohlubující strategické vazby musíme pokládat smlouvu "Nový rámec pro obrannou spolupráci USA a Indie" (*U.S.-India New Framework for Defense Cooperation, NFDC*) z června 2005. Smlouva podepsaná ministry zahraničí P. Mukherjeem a D. Rumsfeldem měla být "součástí širšího americko-indického strategického partnerství" a hodlala odpovídat na "sdílené bezpečnostním zájmy". Mezi ně mimo obecného udržování bezpečnosti a stability, protiliferačních opatření a boje s terorismem a násilným náboženským extremismem patří také ochrana obchodních cest, pozemních, vzdušných i námořních. (US Department of Defense, 2005 str. 1) Aby státy na tyto výzvy dokázaly společně odpovědět, zavazuje smlouva příslušné bezpečnostní orgány (zejm. ministerstva obrany a jim podřízené armádní složky) k úkolům, jež mají podpořit spolupráci v několika oblastech (vytknu jen ty nejrelevantnější pro téma práce): pořádání společných vojenských cvičení a výměn personálu; posilování vojenských kapacit; rozšíření interakce s dalšími státy; rozšíření dvoustranného vojenského obchodu; zjednodušení interoperability jednotek a posílení vzájemné důvěry; rozšíření možností pro přenos vojenských technologií, společného výzkumu a vývoje či společné produkce vojenského materiálu; zvýšení možností obou armád společně reagovat na katastrofické situace; zintenzivnění výměny zpravodajských informací a obranných strategií. Smlouva NFDC rovněž vyzývala obě strany, aby na strategické úrovni pokračovaly v rozhovorech o různých tématech mezinárodní bezpečnosti, "s cílem zvýšení vzájemného porozumění, podpory společných zájmů a rozvoje společných přístupů." (US Department of Defense, 2005 str. 2) Obranná spolupráce Indie a USA měla i

nadále probíhat primárně pod dohledem již dříve zřízené *Defence Policy Group*, kvůli širší bezpečnostních vztahů byly navíc založeny orgány podřízené DPG: *Defense Procurement and Production Group* (podpora obchodu se zbraněmi) a *Joint Working Group* (příprava pravidelného jednání DPG).

První výsledek NFDC se projevil jen za pár týdnů, když Indie a USA v červenci téhož roku spustily tzv. "*U.S.-India Disaster Relief Initiative*". Iniciativa měla podpořit koordinaci armád při reagování na budoucí humanitární či přírodní neštěstí. Ozbrojené složky obou zemí proto měly organizovat společná vojenská cvičení a do aktivit také zapojit příslušené americké, indické i nadnárodní agentury (OSN, NGOs). (US Department of State, 2005)

Z hlediska vojensko-námořní spolupráce je ještě důležitější "Indicko-americký rámec pro spolupráci v námořní bezpečnosti" (*Indo-U.S. Framework for Maritime Security Cooperation, FMSC*) uzavřený v roce 2006. Jak potvrdily hlavy států G. W. Bush a M. Singh ve společném prohlášení, tato smlouva vyjadřovala úsilí o "ochranu volného pohybu zboží a bezpečnou navigaci" a měla podpořit "zvýšení bezpečnosti v námořní oblasti a zabránit pirátství a ostatnímu nadnárodnímu zločinu na moři." (The White House, 2006) Smlouva v podstatě znamenala dohodu o boji proti řadě námořních hrozeb: pirátství, pašeráctví, převozu zbraní a drog, námořní proliferaci ZHN, ohrožování lodí a posádek, znečišťování moře, následkům přírodních katastrof.²³

Vzhledem k vysoké četnosti teroristických a extremistických organizací v oblasti Indického oceánu se do aktivit zahrnující námořní bezpečnost promítla také Americko-indická protiteroristická iniciativa (*U.S.-India Counterterrorism Initiative*; podepsaná v červenci 2010), která vyzývala pobřežní stráž a námořnictva obou států k větší spolupráci při potlačování hrozeb jako je pirátství a terorismus.

3.5.2 Obchodně-vojenská spolupráce mezi USA a Indií

V roce 2005, ještě před podpisem smlouvy NFDC, se americké ministerstvo zahraničí nechalo slyšet, že jejím "cílem je pomoci Indii stát se hlavní světovou velmocí 21. století." Bylo

²³ Vedle podpory již existujících mezinárodních aktivit se USA a Indie dohodly společně vysílat pátrací a záchranné operace, vzájemně si vyměňovat informace a poskytovat si technickou podporu ohledně mořského znečištění, podpořit společné kapacity pomocí technologické spolupráce, logistické podpory a prodeje zbraní. Rovněž si slíbily diskutovat jednotlivá témata na pravidelných setkání společných orgánů DPG: *Naval Executive Steering Group* a *Military Cooperation Group*. (US Department of Defense, 2006)

si přitom "plně vědomo všech důsledků, včetně vojenských, tohoto prohlášení." (The Washington Post, 2005) Jedním ze způsobů jak toho USA dosahují, je podpora modernizace indického armádního vybavení.²⁴

Přestože nelze podceňovat čistě ekonomické zájmy amerických zbrojních firem, a tím pádem i vlády, snaha Američanů narušit od Studené války trvající "téměř-monopol" Ruska v prodeji zbraní do Indie, dobře ilustruje strategické zájmy Spojených států.²⁵ Jak shrnuje zpráva amerického ministerstva obrany, mezi lety 2002 až 2011 Indie s americkou stranou uzavřela více než dvacet vojensky orientovaných objednávek (*Foreign Military Sales*), za necelých deset let tak obchod v obranné oblasti vzrostl z nuly na objem 6 miliard dolarů. (US Department of Defense, 2011 str. 5) Podle údajů SIPRI celkový objem dokonce dosáhl téměř 9 miliard dolarů. (Latif, 2006 str. 13) Exponenciální nárůst vojenských zakázek po roce 2001 dokládá pohled do přehledu všech vojenských zakázek uskutečněných mezi USA a Indií. Zatímco za pět dekad, mezi lety 1950 až 1999, proběhlo 18 prodejů amerických zbraní do Indie, jen za devět let, mezi roky 2002 a 2011, jich bylo 13. (Stockholm International Peace and Research Institute, 2012) Nastoupený trend rozdílného přístupu k vojenskému obchodu navíc potvrzuje skutečnost, že z hlediska objemu i vojenského významu byly opravdu velké zakázky uzavřeny až od roku 2002. Příkladem budiž prodej šesti transportních letounů Hercules C-130J (rok 2008; 962 milionů dolarů) či prodej osmi námořních letounů (protilodní a protiponorkový boj) Poseidon P-8 (rok 2008; 2 miliardy dolarů).²⁶ Jisté kontroverze a rozpaky vyvolalo rozhodnutí indické vlády vyřadit americké firmy Lockheed a Boeing z jedenáctimiliardového tendru na nákup 126 stíhaček, A. Tellis, bývalý poradce prezidenta G. W. Bushe, k tomu dokonce poznamenal, že „Indie dala přednost letadlům před strategickým partnerstvím" (Gokhale, 2011), ale situaci nedlouho poté uklidnil jiný vojenský obchod. Indie se s Boeingem dohodla na nákupu transportních letounů Globemaster C-17A za 4,1 miliard dolarů. Námořní schopnosti Indie byly dále posíleny, když jí v

²⁴ Indické výdaje na obranu mezi lety 2000 a 2010 vzrostly o 74 procent. Zatímco koncem tisíciletí vláda investovala do armády 25 miliard dolarů, o deset let později to bylo už více než 46 miliard dolarů. (Stockholm International Peace Research Institute) Indie navíc byla mezi lety 2007 a 2011 celosvětově největším importérem zbraní, její zakázky činily desetinu globálního nákupu zbraní. (Holtom, a další, 2012)

²⁵ (ruský podíl na celkovém objemu importu zbraní do Indie činil mezi lety 2000-2011 77%) (Latif, 2006 str. 14)

²⁶ Indičtí představitelé se netajili s tím, že vybavení letouny Poseidon do roku 2009 "výrazně zlepší jejich schopnosti námořního průzkumu a hlídkování". Právě tyto schopnosti může indické námořnictvo využít proti přítomnosti čínských a pákistánských ponorek v Indickém oceánu. (Scott, 2006 str. 118)

roce 2007 Spojené státy prodaly výsadkovou loď USS Trenton třídy Austin a v roce 2011 se země domluvily na prodeji více než 30 protiponorkových torpéd Mk-54 MAKO (viz Příloha č. 3)

3.5.3 Praktická vojenská spolupráce mezi USA a Indií

USA a Indie podepsaly první smlouvu povolující společná, zejména protiteroristická, cvičení v roce 1995 (*Agreed Minute on Defense Relations*). Pozitivní trend spolupráce byl ale poté přerušen americkými sankcemi po indickém jaderném testu v roce 1998, změna přišla až na přelomu tisíciletí. Mezi lety 2002 až 2005 tudíž mohlo proběhnout celkem 25 společných tréninkových cvičení. (Blazevic, 2009 stránky 65-66) Dramatická změna ovšem nastala po roce 2005, kdy byla podepsána NFDC. Spojené státy od té doby neprovádějí, s výjimkou států NATO, s žádnou jinou zemí více vojenských cvičení než s Indií. (Latif, 2006 str. 1) Podobně rok 2011, kdy mezi armádami (napříč všemi jednotkami) celkově proběhlo 56 aktů spolupráce, byl pro Indii rekordní - častěji s jinou armádou ten rok nespolupracovala. (US Department of Defense, 2011 str. 3)

Jako cvičení s největším dopadem pro bezpečnostní vztahy v regionu IO musíme zdůraznit pravidelnou námořní akci MALABAR a letecký COPE India.²⁷ Na několikadenní cvičení Malabar, které v minulosti probíhalo jak v Bengálském zálivu (2007), tak v Arabském moři (2008), je pravidelně nasazován vrchol americké a indické námořní výzbroje: letadlové lodě, jaderné ponorky či torpédoborce. Přestože se primárně jedná o dvoustranné cvičení, jež má napomoci k lepšímu poznání námořních taktik, vybavení a procedur obou armád, každý druhý rok se ho také účastní námořnictva, Japonska, Austrálie a Singapuru, což akci přidává na významu. Toto cvičení se celkem logicky pravidelně setkává s velkou nelibostí a obavami ze strany Číny. (Scott, 2008b str. 259) Od roku 2004 se již třikrát (2005, 2006, 2009) nad Indií opakovala akce s názvem Cope India. Toto prémiové cvičení indického a amerického letectva má posílit bojové dovednosti a zrychlit společné reakce obou armád na nenadálou krizi v regionu. Pro úplnost rovněž doplníme, že společné aktivity od roku 2004 provádějí také pozemní armády USA a Indie - cvičení YUDH ABHYAS, tato spolupráce ovšem není tolik rozsáhlá a úspěšná jako v námořní oblasti. (Fair, 2005)

²⁷ Jako další společnou přípravu námořnictev vyjmenuji tato cvičení: HABU NAG, SPITTING COBRA a SALVEX. (US Department of Defense, 2011 str. 3)

3.6 Indie jako součást soustavy amerických spojenců

Vedle bilaterálních akcí je Indie v posledních letech čím dál více zapojována multilaterálních aktivit. Formování doposud neformální vojenské aliance (tzv. *quadrilateral alliance*) mezi Spojenými státy, Japonskem, Austrálií a Indií se projevuje například tím, že Indie byla v letech 2004 a 2006 pozvána na pravidelné nejrozsáhlejší námořní cvičení světa RIMPAC jako pozorovatel, čínské námořnictvo však nikoliv. Podobně v roce 2007 se Indie u západních břehů Japonska spolu s USA a Japonskem zapojila do třístranného cvičení TRILATEX. (Scott, 2008a str. 11) Účast indického námořnictva na cvičeních podél s Japonskem, Jižní Koreou, Vietnamem, Novým Zélandem a Filipínami potvrzuje, že se z Indie postupně stává jeden z amerických spojenců v oblasti Asie a Pacifiku. (Lucena-Silva, 2011)

Američané se snaží své nové partnery intenzivně začlenit do soustavy sítě mocensky relevantních spojenců, která se táhne od pacifických břehů USA přes celý Tichý oceán až ke břehům Perského zálivu. Podporují proto bezpečnostní spolupráci Indie se zeměmi jako je Jižní Korea, Austrálie a Japonsko. V roce 2010 podepsala Indie s Koreou pětileté Memorandum o porozumění, které má zvýšit vojenské výměny a transfer technologií v obranné oblasti. V roce 2011 dostaly bilaterální vztahy Indie a Austrálie nový impuls, když australská premiérka oznámila zrušení dlouholetého zákazu vývozu uranu do Indie. V prosinci 2011 zase Indie, Japonsko a USA uspořádaly ve Washingtonu první ze série vzájemných diskuzí, jež mají zlepšit spolupráci a vyjasnit společné principy v otázkách námořní bezpečnosti. (The Foreign Policy Initiative, 2012 str. 3)

4 Ekonomický pilíř

4.1 Ekonomická síla Číny

Enormní ekonomická moc Číny je neoddiskutovatelná. Od poloviny roku 2010 je oficiálně druhou největší ekonomikou světa, když překonala Japonsko ve výši hrubého domácího produktu (nominální hodnota v amerických dolarech). Zatímco v roce 2011 bylo HDP Číny 7,3 trilionu dolarů (7 298 miliard), to japonské dosahovalo jen 5,9 trilionu dolarů (5 867 miliard). Čína tak v ekonomické oblasti již několik let výrazně konkuruje suverénně největším Spojeným státům, přestože americké HDP je více než jednou tak vysoké oproti čínskému - 15,1 trilionu dolarů (15 094 miliard). (World Bank) Z hlediska parity kupní síly (PPP), která lépe zohledňuje rozdílné životní náklady v jednotlivých zemích, je čínská ekonomika druhá největší na světě již od roku 2002, kdy rovněž překonala Japonsko.²⁸ Čína je kromě toho jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik na světě. Mezi lety 2003 až 2007 se její meziroční růst HDP trvale pohyboval nad 10%, v roce 2007, před dopadem globální ekonomické recese zaznamenala dokonce vrchol 14,2%. Přestože se tempo růstu v posledním roce zpomalilo na 9,2%, IMF v následujících pěti letech očekává růst Číny kolem 8,5%. (IMF, 2012) Řada ekonomických analýz předpovídá, že nejpozději do patnácti, třiceti či čtyřiceti let čínská ekonomika tu americkou co do velikosti HDP předhoní. (Breslin, 2005 str. 736) (Council on Foreign Relations) „Tento úspěch (mít největší ekonomiku světa, pozn. autora), pokud nastane, by mohl pomoci Pekingu obnovit jeho geopolitickou výjimečnost, jaké naposledy užíval za dynastie Ming, a mohl by mu dovolit vyvolat vážné politické výzvy Spojeným státům jak v Asii, tak v celém mezinárodním systému, záležet bude, jak úspěšně Čína převede svou ekonomickou sílu do širšího rozvoje.“ (Tellis, 2009 str. 25)

4.2 Objem čínsko-amerického obchodu a amerických FDI v Číně

Spojené státy, jako prozatím nesilnější ekonomická mocnost, na tuto situaci samozřejmě musí reagovat. Tím, spíše, že jejich vlastní ekonomika je v současnosti s čínským obrem

²⁸ Srovnání v roce 2011 (v trilionech dolarů) - USA: 15,1; Čína: 11,3; Indie: 4,5; Japonsko: 4,4. (IMF, 2012)

neoddělitelně provázaná.²⁹ Celkový objem bilaterálního obchodu (dohromady export a import zboží i služeb) mezi USA a Čínou dosáhl v roce 2011 539 miliard. (Office of the US Trade Representative) Dovoz a vývoz zboží činil ve stejné době 503 miliard, což z Číny vytvořilo druhého největšího obchodního partnera Spojených států současnosti (za sousední Kanadou a před Mexikem a Japonskem).

Zejména díky levné pracovní síle a s tím souvisejícím nízkým cenám čínského zboží je Čína od roku 2007 největším americkým importérem (v roce 1990 byla osmým největším, v roce 2000 čtvrtým). Objem dovozu je oproti roku 2000 čtyřnásobný (rok 2000: 100 miliard, rok 2011 399,3 miliard), přičemž podíl Číny se na celkovém americkém importu zvýšil z 8,2% na 18,1% (v roce 2010 to bylo o procentní bod více). Nezvyšuje se pouze každoroční objem zboží dovezeného z Číny, ale roste také vývoz do Číny. Americké zboží prodané na čínském trhu mělo v roce 2011 celkovou hodnotu 103,9 miliard. Od roku 2007 je proto Čína pro USA třetím nejvýznamnějším zahraničním trhem, podíl exportu do Číny stoupl z 2,1% na 7%.³⁰

Údaje dokazující, že čínský dovoz roste mnohem rychleji než americký vývoz, ve svém důsledku přinášejí jediné: Spojené státy udržují s Čínou velmi hluboký obchodní deficit, který je navíc mnohem větší, než drží s ostatními důležitými obchodními partnery. Nynější částka 295,5 miliard, která narostla z 10, respektive 83,8, miliard (srovnání let 1990, 2000 a 2011), je vyšší než kombinovaný deficit USA se skupinami států OPEC, Evropskou unií a státy sdružených v organizaci ASEAN (dohromady 278,6 miliard)

Mnozí analytici jsou přesvědčeni, že neustále se prohlubující obchodní vazby na Čínu vystavují americké podniky velké konkurenci čínským firmám, jež nemají takové náklady a často disponují štědrými státními subwencemi. To nutí americké firmy k propouštění a poklesu platů v řadě odvětví. Americké ministerstvo práce uvedlo, že se mezi lety 1998 až 2010 snížil počet pracovních míst ve zpracovatelském průmyslu o 34%. (US Department of Labor) Tím, že některé hospodářské sektory upadají, klesá konkurenceschopnost USA na světových trzích. Podle některých členů Kongresu je obchodní vztah mezi USA a Čínou „nevyvážený, neférový a poškozující americkému hospodářství.“ (Morrison, 2012 str. 1)

²⁹ Pokud není uvedeno jinak následující data o objemu bilaterálního obchodu a toku investic mezi USA a Čínou pocházejí od US Census Bureau (US Department of Commerce, 2012) a z analytické zprávy pro americký Kongres: China-U.S. Trade Issues, CRS Report for Congress (Morrison, 2012 stránky 2-20). Pokud není uvedeno jinak, částky jsou v amerických dolarech.

³⁰ Čína je také důležitým trhem pro americký export soukromých služeb. V roce 2010 byl s objemem 21,1 miliard sedmým největším exportním trhem v tomto odvětví

Ačkoliv je úroveň toků přímých zahraničních investic (*foreign direct investment*, FDI) mezi USA a Čínou v porovnání s objemem obchodní výměny malá, i tato oblast zažívá v posledních desetiletích nárůst, což může dále prohloubit hospodářské a obchodní vazby mezi oběma ekonomickými velmocemi. Americké investice v Číně dosáhly do roku 2010 kumulativní výše 60,5 miliardy (meziroční nárůst o 21,4%), přičemž jen v roce 2010 sem nově odešlo 9,5 miliardy (srovnej s téměř 2 miliardami v roce 2005). USA jsou tímto čtvrtým největším investorem v Číně. Data o objemu čínských investic v USA se liší v závislosti na tom, zda jsou započítány prostředky, které Čína investovala přímo z domoviny, nebo skrz jiné země (obojí kumulativně do roku 2010). Podle první metody je výše investic 3,2 miliard, druhá metoda počítá s částkou 5,8 miliard a řadí Čínu na 30. místo největších investorů v USA.³¹

4.2.1 Příčiny amerického obchodního deficitu s Čínou

Američtí obchodníci i zákonodárci hluboký deficit přičítají na vrub čínské vládě. Ta podle nich svou domácí měnu vůči dolaru trvale podhodnocuje, aby tak uměle zvýšila cenovou atraktivitu čínského vývozu na mezinárodních trzích.³² Směnný kurz za čínský jüan (nebo také renminbi) už roky vyvolává mezi Washingtonem a Pekingem silné napětí. Američtí představitelé mnohokrát na Čínu tlačili, aby svou měnovou politiku změnila, Kongres opakovaně projednával legislativu, která by pomocí výrazného zvýšení dovozních cel buďto přinutila Čínu revalvovat, nebo alespoň zvýšila cenu čínského zboží. I přes protekcionistické nálady se ale podobný zákon k až prezidentovi nedostal a ani Obamova, ani Bushova, ani Clintonova administrativa nikdy Čínu neoznačila jako "měnového manipulátora" (takové oficiální vyjádření by mohlo zaznít v pravidelné zprávě ministra financí, dovolilo by poté prezidentovi přijmout příslušná odvetná opatření). (Palmer, 2011) Spor každopádně přešel do fáze, kdy se k devalvaci měny odhodlaly také Spojené státy. Americká centrální banka FED cenu dolaru tlačí dolů pomocí opakovaného programu tzv. kvantitativního uvolňování (*quantitative easing*, mohutné vypouštění dolaru na trh) a snižováním úrokových sazeb. Řada ekonomů proto situaci, zejména v letech 2009-2011,

³¹ Podrobněji viz (US Department of Commerce)

³² Čína nemá plně plovoucí směnný kurz ("floating exchange rate"). Až do července 2005 byla čínská měna pevně zafixovaná k americkému dolaru. Poté čínská národní banka ohlásila částečné uvolnění a jüan lehce posílil. Vlivem ekonomické krize ovšem Čína v červenci 2008 svou měnu opět zafixovala, když ji svázala s tzv. měnovým košem, v němž je také dolar ("managed float"). Od dubna 2012 se směnný kurz smí pohybovat jen v pásmu 1 %.

označovala jako vypuknutí měnové války, do níž se zapojily i jiné výkonné ekonomiky světa – Brazílie, JAR, Jižní Korea. (Beattie, 2010; The Economist, 2010) ³³

4.3 Čína jako hlavní věřitel USA – bezpečnostní implikace

Vedle vážných problémů v řadě průmyslových odvětví, ze kterých je obviňován právě levný dovoz z Číny, má podhodnocený jüan ještě jinou souvislost, pro USA mnohem nebezpečnější. Peking totiž nízkou cenu čínské měny udržuje tím, že za vytisknuté čínské peníze neustále nakupuje miliardy a miliardy dolarů. Tím se na měnových trzích zvyšuje nabídka jüanu (relativně k americké měně) a tudíž i klesá jeho cena.³⁴ Dolary Čína nakupuje ve formě amerických dluhopisů - investice do cenných papírů čínské vládě přinášejí zisk, na rozdíl od prostého držení peněz na účtu. Výsledek této machinace je takový, že největším držitelem obligací vydávaných americkým ministerstvem financí je od srpna 2008 právě Čína, která tím pádem vlastní téměř čtvrtinu amerického veřejného dluhu.³⁵ Objem Čínou vlastněných vládních obligací se kontinuálně zvyšuje. Ze 118 miliard dolarů v roce 2002 narostl na závratných 1,15 trilionu dolarů (1 152 miliard dolarů) v roce 2011. Zároveň s tím se také zvětšuje čínský podíl na celkovém množství zahraničních dluhopisů, vydaných americkou vládou (tzv. *foreign holdings*). Poměr amerického dluhu na čínských účtech se zvýšil z 9,6 % na 23 % (v roce 2010 to bylo rekordních 26,1%) (Morrison, 2012 str. 16) (viz Příloha č. 4)

V USA se o bezpečnostních implikacích, skutečnosti, že hlavním věřitelem země je Čína, začalo zcela reálně uvažovat. Podle Breslina zde panuje strach, že hospodářský osud země v rukou drží čínská vláda. Pokud by totiž Číňané naráz prodali všechny své dluhopisy, znamenalo by to obrovský růst amerických úrokových sazeb, což by uvrhlo tamní ekonomické plánování do "chaosu". (Breslin, 2005 str. 741) "Prudký nárůst amerických úrokových sazeb, jenž by vyvolal výrazný pád ceny aktiv, by si pravděpodobně vynutil rozsáhlý výprodej aktiv a politiku snižování zadluženosti finančního systému," tedy podobné kroky, k jakým museli politici přistoupit po

³³ Zaznívají ale také opačné hlasy, které napětí na měnových trzích pojmem válka odmítají označovat a konfliktu vyvolaným devalvováním měn se neobávají. Viz př. (McCarthy, 2012); (Paritzky, 2010)

³⁴ Fixování sazby na dolar lze podle Blankerta označit za „manipulaci“. „IMF a ostatní výzkumy prohlašují, a řada dalších analytiků s tím souhlasí, že čínská měna může být podhodnocena o nějakých 30 až 40 procent (únor 2008).“ (Blankert, 2009 str. 29)

³⁵ Vláda pomocí výnosů z prodeje těchto obligací financuje deficit federálního rozpočtu. Můžeme tudíž vlastnictví obligací označit jako "vlastnictví amerického dluhu".

vypuknutí hypoteční krize v srpnu 2007. (Setser, 2008 str. 24) Philip Segal tvrdí, že Čína má moc "rozbít trh s americkými vládními dluhopisy" (Segal, 2003) a James Rickards, poradce Národního ředitele tajných služeb, k tomu konstatuje, že Číňané mají "de facto sílu veta nad určitými úrokovými sazbami Spojených států a nad jejími rozhodnutími o směnném kurzu." (Javers, 2008) I to dokládá podezření, že zadluženost u Číny výrazně oslabuje pozici USA při přetlačované v čínsko-americké měnové válce. "Existuje určitá míra, do jaké by Čína tolerovala znehodnocování dolaru," doplnil Rickards. Vedle toho se ale také objevují argumenty, které náhlý prodej amerických dluhopisů ze strany Číny, tzv. jadernou variantu, nepředpokládají. Takto radikální krok by podle nich mnohem více poškodil Peking než Washington – jednoduše řečeno: Čína by znehodnocením dolaru zároveň znehodnotila i americký dluh, jenž vlastní. (Drezner, 2012) Navíc hospodářské problémy USA by způsobily nenahraditelné ztráty a zpomalení růstu i samotné Číně, významnému obchodnímu partnerovi.³⁶ Brad W. Setser přesto ve speciální analýze pro think-tank Council on Foreign Relations před americkým zadlužováním varuje. Podle něj může porušení vztahu věřitel-dlužník způsobit více bolesti Spojeným státům než naopak. Finanční toky mezi nimi sice vytvořili vzájemnou závislost, ta je ale nyní pro USA asymetrická (nevýhodná). "Země snažící se využít vlastnictví dolarů k ovlivnění americké politiky má i jiné možnosti než je 'jaderná varianta' v podobě prodeje velkého množství dolarových zásob." (Setser, 2008 str. 28) Drezner v této souvislosti Číně, která je pro USA třetím největším odbytištěm, „navrhuje“ variantu výrazného omezení amerického importu na svůj trh. (Drezner, 2012) Uplatňování vlivu hlavního věřitele v neprospěch USA můžeme pozorovat už dnes. Z této pozice například šéf čínské národní banky na mezinárodní scéně opakovaně navrhl, aby se přešlo na jinou hlavní rezervní měnu než je americký dolar a čínská vláda se také hlásí o větší slovo v mezinárodních ekonomických organizacích, které mají zásadní vliv na fungování světového hospodářství a rozvoj (MMF, Světová banka) (Drezner, 2009 str. 7)

4.4 Ekonomická síla a vyvažovací potenciál Indie

Spojené státy se v posledních více než deset let obracejí k Indii jako k důležitému ekonomickému partnerovi, který může ekonomický vliv Číny alespoň částečně diverzifikovat

³⁶ Drezner ovšem zároveň přiznává, že Čína díky svým masivním kapitálovým rezervám a věřitelskému postavení posiluje svou autonomii a může snáze čelit tlaku ze strany ostatních aktérů. (Drezner, 2009 str. 9)

(byť tuto souvislost nikdo oficiálně nepřiznává). Indie, člen elitního uskupení BRICS, americkým firmám nabízí obrovský potenciál založený na rozsáhlých lidských a přírodních zdrojích a široké vědomostní a technologické základně. Zejména domácí poptávka dynamicky rostoucího indického trhu, která, podpořena vysokou kupní silou, představuje lákadlo pro exportéry a investory. Indie by se tak v budoucnu mohla podílet na vyrovnávání dopadů vysokého obchodního deficitu mezi USA a Čínou (indicko-americký deficit není tak hluboký). Američtí exportéři by snížili svou závislost na čínském trhu tím, že by se jim více otevřel trh indický; a také naopak, americké podniky by mohly svůj dovoz přeorientovat, zboží by nedovážely v takové míře z Číny, ale částečně i z Indie. Podobným způsobem na potenciál Indie při vyvažování čínského vlivu nahlíží Gupta: „Pokud se Spojené státy budou chtít v určitém momentu pokusit o větší diplomatický a vojenský tlak na Čínu, budou kvůli tomu muset dosáhnout snížení obchodní závislosti na ní. (...) omezení vlivu Číny bude vyžadovat peníze, lidskou sílu a nový soubor aliančních partnerů, jiných než těch, jaké USA tradičně využívají. Indie by v tomto úsilí mohla být užitečným partnerem.“ (Gupta, 2005 str. 11)

Po rozsáhlých reformách z počátku 90. let, které dosavadní kvazi-socialistické hospodářství transformovaly na otevřenou a tržně orientovanou ekonomiku, se rozmach Indie stal ve světě nevídaným (samozřejmě s výjimkou Číny). V roce 2011 byla indická ekonomika 11. největší na světě (měřeno nominálním HDP) a z hlediska parity kupní síly je po Spojených státech a Číně dokonce třetí největší. (IMF, 2012) Světová banka a americké ministerstvo zahraničí přitom odhadují, že do roku 2025 bude ekonomika Indie i celkově třetí největší na světě za USA a Čínou. (Ninian, 2011 str. 37) Dosavadní enormní růst, působený zejména rostoucí domácí spotřebou, za kterou stojí posilující střední třída, těmto předpokladům od počátku tisíciletí nahrávají. Až do roku 2008 se Indie řadila mezi nejrychleji rostoucí ekonomiky světa (poté vlivem globální ekonomické krize tempo růstu poněkud zpomalilo). V letech 2005 a 2006 rostla ekonomika o závratných 9,3 procenta, rok poté dokonce o 9,8 procenta. (World Bank) Údaje z roku 2006 znamenaly druhé největší tempo růstu ze všech asijských zemí (po Číně). (Martin, a další, 2007 str. 1)

4.5 Pokusy USA o posílení ekonomické spolupráce s Indií

Na hospodářské kontakty se zaměřovaly všechny americké administrativy od počátku novodobého budování struktury indicko-amerických bilaterálních vztahů. První kroky v této oblasti na vládní úrovni probíhaly prostřednictvím tří orgánů, které byly ustaveny již v roce 2000, během vrcholného summitu prezidenta Clintona s premiérem Vajpayeem. Na půdorysu této triády ekonomický dialog probíhá až do současnosti.

Vrcholné schůzky ministrů financí, na kterých se pravidelně diskutují nejdůležitější hospodářská témata, popřípadě uzavírají zásadní ekonomické dohody, probíhají v rámci tzv. Americko-indického finančního a ekonomického fóra (*US-India Financial and Economic Forum*). Fórum poskytuje obecný rámec pro otázky týkající se vývoje finančního sektoru, investic a makroekonomické politiky (fiskální, daňová či kurzovní politika). Mezi lety 2000 a 2010 na kabinetní úrovni proběhly čtyři schůzky (září 2000, listopad 2002, listopad 2005 a říjen 2007) a několik setkání technických skupin.³⁷ (Ministry of Finance, 2010)

Obchodní styk indických a amerických firem v privátním sektoru posiluje tzv. Americko-indický obchodní dialog (*US-India Commercial Dialouge*). Ke zlepšení vzájemné důvěry a rozvíjení užších vztahů mezi byznysmeny mají dopomoci pravidelné schůzky na vládní i soukromé úrovni (ministerstva obchodu, obchodní sdružení a asociace). Při podpisu zakládající smlouvy si ministři obchodu od dialogu slibovali hlavně rozšíření obchodu a investic v oblastech IT, infrastruktury, biotechnologií a služeb. (Ministry of Commerce & Industry, 2000)

Pracovní skupina pro obchod (*US-India Working Group on Trade*) byla sice v červenci 2005 nahrazena jiným orgánem - *US-India Trade Policy Forum*, jeho úkol ovšem zůstal totožný. Skupina, v jejímž čele stojí americký zástupce pro obchod a indický ministr průmyslu a obchodu, se pravidelně setkává, aby řešila vzniknuvší spory, jež by mohly proud obchodu a investic omezit. Orgán naopak přináší návrhy, které mají obchody a investice ještě více zaktivnit. Za tím účelem také vznikly tematické podskupiny (zemědělství, investice, inovace - tzn. vlastnická práva, služby a celní bariéry). (US Department of Agriculture)

³⁷ Například v listopadu 2005 se ministři financí dohodli, že USA budou podporovat rozvoj fyzické i finanční infrastruktury v Indii, že země budou společně bojovat proti financování terorismu a praní peněz. Dále diskutovali o reakci na rostoucí cenu ropy či své postoje při vyjednávání na půdě organizace WTO (kolo vyjednávání v Dauhá). (US Department of Treasury, 2005)

V souvislosti s rozšířením Bilaterálního ekonomického dialogu (*Bilateral Economic Dialogue*), jež bylo dojednáno na přelomovém summitu v listopadu 2001³⁸, se země v únoru 2003 dohodly na tom, že Spojené státy budou s Indií obchodovat v oblasti složitých technologií (*Statement of Principles for India-US High Technology Commerce*). Tento krok měl podpořit konkurenceschopnost indických firem a jejího hospodářství a také zlepšit investiční možnosti USA v Indii. (Indian Embassy in Washington) Řadu nových ekonomických dohod poté umožnila iniciativa „Další kroky ve Strategickém partnerství“ (*Next Steps in Strategic Partnership*), která byla uzavřena v letech 2004 a 2005. Byl tudíž znovu revitalizován Ekonomický dialog a na jeho základě vznikly nové iniciativy pro podporu vzájemného obchodu a přílivu zahraničních investic.³⁹ "Cílem Ekonomického dialogu je hledání způsobů, jak vyřešit nevyřízené ekonomické a obchodní problémy, rozvoje administrativních kapacit a poskytování technické pomoci." (Martin, a další, 2007 str. 43)

Jak podrobněji vysvětluje první kapitola práce (především její podkapitoly „Bushova administrativa: dramatický obrat“ a „Bushovo druhé funkční období“), primárním cílem republikánského prezidenta, proč se aktivně zasazoval o užší spolupráci s Indií v oblasti v civilní jaderné energie (US-India Nuclear Deal), bylo posílení významu a globální prestiže Indie. (Rice, 2000); (Tellis, 2006); (Muhammad, 2006); (Ganguly, a další, 2006); Smlouva s sebou vedle toho ale také přinesla očekávání rozsáhlých hospodářských a investičních příležitostí. Za schválení příslušných legislativních změn v Kongresu lobovala jak Americká obchodní komora, tak Americko-indická podnikatelská rada. Ty slibovaly, že smlouva za deset let americkému byznysu přinese až 100 miliard korun a každý rok vytvoří v USA až 27 tisíc nových pracovních míst. (Krishnaswami, 2006) Americké firmy by totiž mohly v Indii stavět jaderné reaktory, vyvážet tam jaderné palivo a poskytovat další související služby. Jaderná spolupráce měla, alespoň podle jejích zastánců, rozvojem indické energetické infrastruktury potenciál omezit tlak asijské velmoci na globální energetické trhy a snížit emise uhlíku. (Martin, a další, 2007 str. 41)

³⁸ Rozšíření Ekonomického dialogu s sebou přinášelo posílení spolupráce v oblastech energetiky, ochrany životního prostředí, zdravotnictví, vesmírného výzkumu, kontroly vývozu, vědy a technologie, včetně biotechnologií a IT.

³⁹ Vznikly: Information and Communications Technology Working Group, CEO Forum a U.S.-India Agricultural Knowledge Initiative, byly posíleny pravomoci Skupiny pro technologickou spolupráci (High Technology Cooperation Group). (US Department of State)

4.5.1 Obamovy pokusy o prohloubení ekonomických vztahů

S jistou mírou zjednodušení můžeme konstatovat, že zatímco prezident G. W. Bush v americko-indických vztazích akcentoval spíše strategicko-vojenské aspekty spolupráce (viz US-India Defense Framework Agreement a US-India Nuclear Deal) a ekonomická spolupráce byla spíše vedlejším tématem, kritická situace globální ekonomiky i hospodářská kondice země přinutila B. Obamu, aby se zaměřoval zejména na posilování ekonomických vazeb s druhou nejrychleji rostoucí ekonomikou světa. Jako jeden z klíčových komponentů Obamovy politiky hospodářského sblížení s Indií se ukázal tzv. Rámec pro spolupráci v obchodě a investicích (*Framework for Cooperation on Trade and Investment*). Na půdorysu US-India Trade Policy Forum ho v březnu 2010 podepsali indický ministr obchodu a průmyslu A. Sharma a americký obchodní zástupce R. Kirk. Vlády se dohodly, že budou společně podporovat jednodušší vstup malých a středních firem na své trhy, urychlí iniciativy pro další rozvoj indické infrastruktury a budou více spolupracovat na rozvoji služeb v oblastech životního prostředí, čistých energií, informačních a komunikačních technologií (ICT). Prvním krokem ke zlepšenému obchodnímu prostředí byla iniciativa nazvaná „*Integrating U.S. and Indian Small Businesses into the Global Supply Chain*“, která má přinést nové příležitosti pro vznik nových pracovních míst v amerických i indických firmách. (Office of the US Trade Representative, 2010)

Ještě důležitější posun přišel o měsíc později, když ministři financí v Novém Dillí zahájili Americko-indické ekonomické a finanční partnerství (*U.S.-India Economic and Financial Partnership*). Účelem pravidelných ministerských schůzek, kterých se účastní i zástupci obou národních bank, je institucionalizování již prohloubených bilaterálních vztahů v ekonomickém a finančním sektoru. V rámci makroekonomického dialogu si Indie a USA od dubna 2010 navzájem vyměňují názory o domácích ekonomických podmínkách a globálním ekonomickém výhledu či probírají multilaterální témata týkající se například spolupráce států ve skupině G-20.⁴⁰ Je přitom příznačné, že dohoda o vytvoření partnerství byla uzavřena zrovna v době, kdy se mezi USA a Čínou naplno rozhořela tzv. měnová válka (viz výše)

⁴⁰ Na základě partnerství se rovněž vytvořilo několik pracovních skupin, kde se konzultuje řada témat: prohlubování kapitálových trhů; založení nezávislého mechanismu pro zvládnání dluhů; spolupráce v boji proti praní špinavých peněz a financování terorismu; zavádění regulačních reforem (akciové trhy, bankovníctví, penzijní a pojišťovací sektor, trh s finančními deriváty). Další pracovní skupiny se snaží najít nástroje pro zjednodušení přístupu na kapitálové trhy, posilování spolupráce soukromého a veřejného sektoru (model PPP) a navýšení dlouhodobých finančních prostředků. (The White House, 2010d)

Prezident Obama se na začátku roku 2011 snažil krizí ochromenou americkou ekonomiku nastartovat také tím, že zmírnil restriktivní režim pro dovoz technologií z Indie. Díky vyškrtnutí celkem devíti indických firem pohybujících se v oblasti vesmírného a obranného výzkumu z tzv. Entity Listu mohou tyto společnosti (př. *Indian Space Research Organization* a *Defence Research and Development Organization*) podnikat na americkém trhu za stejných podmínek jako jakékoliv jiné právní osoby. Entity list obsahuje seznam zahraničních subjektů, včetně podniků, výzkumných institucí, vládních a soukromých organizací a dalších, na které se vztahují zvláštní licenční požadavky pro vývoz konkrétního zboží. "Odstraněním těchto indických subjektů se očekává usnadnění obchodu a spolupráce v civilním vesmírném programu a v obraně. Vlády se budou moct zaměřit na dosud nevyřízené překážky, které překáží bilaterálnímu obchodu se složitými technologiemi," předpokládá Indicko-americká dohoda o vývozních kontrolách (*India-US Agreement on Export Controls*). (The White House, 2010d) Tato dohoda obsahuje ještě jedno ustanovení, jež má technologickou spolupráci usnadnit. Spojené státy zařadily Indii do svého systému vývozních kontrol a umožnily tím firmám z obou zemí obchodovat s technologiemi dvojího užití (*dual-use technology*).

4.6 Americko-indická spolupráce jako protiváha ekonomického vlivu Číny v USA

Sílící strategické partnerství v hospodářské oblasti, které američtí i indiští politici všemožně podporovali pomocí výše zmíněných iniciativ, se nakonec do reálných čísel o objemu vzájemného obchodu a přímých zahraničních investicích promítlo.

Bohatnoucí indická střední síla, jejíž počet bývá odhadován na 30 až 500 milionů obyvatel, nabízí rozsáhlý trh pro americký vývoz.⁴¹ Není proto divu, že poslední dekáda zaznamenala ve vzájemném obchodu opravdu strmý nárůst. Celková hodnota bilaterálního obchodu (export a import zboží i služeb dohromady) mezi lety 2000 a 2011 vzrostla více než čtyřnásobně (rok 2000: 18,9 miliard, rok 2011: 86,3 miliard). Zatímco v roce 2000 Indie do Spojených států prodala zboží za 10,7 miliard, o jedenáct let později už byl objem více než třikrát

⁴¹ Odhady v počtu lidí zařazených do kategorie střední třídy, která má na výkon tamní ekonomiky největší podíl, se v různých studiích liší. Výzkum společnosti McKinsey v roce 2007 uvedl 30 milionů Indů, Deutsche Bank zase v roce 2010 vypočetla až 300 milionů obyvatel. (Farrell, a další, 2007); (Saxena, 2010)

vyšší (36,2 miliard). Zatímco v roce 2000 USA do Indie vyvezlo zboží za 3,7 miliard, v roce 2011 to bylo šestkrát víc (21,6 miliard). Obchodní bilance s Indií (pouze zboží) proto v roce 2011 celkem činila 14,5 miliardy ve prospěch Indie (americký obchodní deficit), což je zdaleka nejvíc za posledních třicet let. Na trendu rostoucí ekonomické aktivity ani příliš nezměnila americká recese. Dovoz zboží z Indie sice mezi lety 2008 a 2009 poklesl o čtyři a půl miliardy (z 25,7 na 21,5), následující rok se ale vše vrátilo do "normálu" a americký import opět poskočil o více než osm miliard (rok 2010: 29,5 miliard) (Office of the US Trade Representative) (viz příloha č. 5)

Podobné poměry panují i ve sféře přímých zahraničních investic. Celkový objem investovaných prostředků z USA do Indie rostl působivým tempem. Mezi roky 1991 a 2004 se množství amerických FDI zvýšilo z 11,3 milionu na 4,1 miliard dolarů, což znamenalo každoroční nárůst o téměř 60%. (Economy Watch, 2010) Do konce roku 2010 americké společnosti v Indii investovaly 27,1 miliard dolarů (meziroční nárůst o 29,5%). (Office of the US Trade Representative) Spojené státy jsou navíc spolu s Mauriciem (finanční ráj), Singapurem, Japonskem, Nizozemím a Velkou Británií pro Indii jedním z nejvýznamnějších zdrojů zahraničních investic (USA jsou na třetím místě). Podle indického ministerstva obchodu a průmyslu činily americké FDI 6,5 % podíl všech investic, které země za poslední dekádu přijala (souhrn od roku 2000 do prosince 2011). (Ministry of Commerce & Industry)

Data ukazují, že provázanost obou ekonomik se zvyšuje a rapidně nabírá na objemu, přesto musíme konstatovat, že bilaterální vazby dosud stále neodpovídají potenciálu, který obrovská země skýtá.⁴² Přestože americká administrativa usiluje o omezení potenciálních hrozeb vyplývajících z vlivu čínské ekonomiky na americkou, dosavadní úroveň americko-indického obchodu neprokázala úspěšnost této strategie. Trend prohlubujícího se obchodního deficitu, který USA vedou s Čínou, se nedaří zbrzdit, množství amerických dluhopisů držených Indií je v porovnání s množstvím drženým Čínou značně menší.

Objem americko-čínského obchodu je v porovnání s americko-indickým téměř devítinásobný. V tabulce největších obchodních partnerů USA je Čína na druhém místě (16,2 % celkového objemu), Indie se pohybuje na 13. až 14. místě (1,6%, obojí rok 2011). Ve srovnání s Čínou jsou americké investice v Indii sotva poloviční, do konce roku americké FDI do Číny kumulativně činily 60,5 miliardy. (Office of the US Trade Representative). Množství amerických dluhopisů, které drží Indie, se v posledních letech neustále zvyšuje. Zatímco v lednu 2002

⁴² Pokud není uvedeno jinak, částky jsou uvedeny v dolarech

vlastnila Indie obligace za 5,8 miliard, o více než deset let později drží téměř desetinásobnou hodnotu 53,9 miliard dolarů (červenec 2012), což z ní činí 20. největšího věřitele USA. (Rogers, 2012) Čína má však dluhopisy v hodnotě 1 149 miliard dolarů (červenec 2012). (viz příloha č. 6)

4.6.1 Příčiny nedostatečné ekonomické spolupráce mezi USA a Indií

Podle ekonomických expertů i byznysmenů může za relativně malý příliv zahraničních investic z USA množství neduhů indického ekonomického prostředí způsobené často populistickým chováním indických politiků.

Asi nejčastěji bývá kritizována neustálá regulace přístupu na domácí trh. Na rozsáhlé obchodní a investiční bariéry upozorňovali také američtí vládní představitelé. Například americký velvyslanec v Indii se nechal v roce 2004 slyšet, že "Spojené státy jsou jednou z nejvíce otevřených ekonomik a Indie je jedou z nejvíce uzavřených". "Obchodní a investiční toky mezi USA a Indií jsou daleko pod hranicí, kde by měly a mohly být," prohlásil zase náměstek ministra zahraničí s tím, že hlavním důvodem této situace je "pomalé tempo ekonomických reforem v Indii". A dokonce prezident Bush v roce 2006 podotkl, že je třeba udělat ještě spoustu práce z hlediska snižování dovozních cel, vytváření transparentnějších předpisů a rušení limitů pro zahraniční investice. (Kronstadt, 2006) Naposledy velké rozpaky způsobila indická vláda, když na nátlak domácích obchodníků a svých koaličních partnerů vzala zpět své předchozí rozhodnutí, jímž dříve povolila přístup amerického gigantu Wal-Mart a dalších zahraničních maloobchodních firem na indický trh.

Obchodní vztahy tím pádem také ovlivňuje poněkud nejisté a hlavně nepředvídatelné právní prostředí. V březnu 2012 se na premiéra M. Singha obrátili zástupci průmyslu a obchodu, včetně Americké rady pro mezinárodní obchod (*US Council for International Business*), a stěžovali si, že vláda retroaktivně uvalila daň na zahraniční fúze a akvizice.⁴³ Americký ministr financí Geithner v souvislosti s tím svému indickému protějšku sdělil, že daňová změna "otupila nadšení amerických obchodníků z indického investičního prostředí". (Denyer, 2012) "Mnoho zahraničních investorů se na nás obrátilo s tím, že narůstající nepředvídatelnost v indické daňové politice vytváří nevyčíslitelná rizika pro jejich investiční plánování. Tato nejistota může ovlivnit důvěru těch, kteří uvažují o investici na indickém trhu, ale místo toho hledají alternativní

⁴³ Například britské společnosti Vodafone hrozí, že bude muset kvůli této změně zákona dodatečně na daních Indii vyplatit 2,6 miliardy dolarů a další více než miliardu penále.

destinace pro své FDI," varovali velvyslanci USA, Británie a Evropské komise v dopise ministra financí. (Denyer, a další, 2011)

Svou negativní roli také hraje všudypřítomná korupce, se kterou se řada amerických podniků navyklých na odlišné poměry nedokáže vyrovnat. V roce 2011 skončila Indie v celosvětovém žebříčku indexu vnímání korupce na 95. místě ze 183, její skóre bylo 3,1 z 10 možných (0 znamená nejvíce zkorumpovaná země, 10 nejméně). (Transparency International)

Dále se americké firmy obávají pochybné ochrany svých autorských práv a duševního vlastnictví. Novou vlnu znepokojení v březnu 2012 vyvolal indický patentový úřad. Německého výrobce léků Bayer přinutil, aby povolil místnímu producentovi farmakologických generik (levnější náhražka léku, která má stejný účinek jako originál) okopírovat jeho přípravky proti rakovině ledvin a jater. (Denyer, 2012) The International Intellectual Property Alliance, skupina amerických společností podnikajících v oblasti autorských práv, odhadla, že v roce 2005 Spojené státy přišly v Indii kvůli obchodnímu pirátství o 443 milionů dolarů. (Kronstadt, 2006)

Všechny tyto faktory dohromady přispívají k tomu, že se Indii i přes vstřícné kroky ze strany amerických administrativ stále nepodařilo ohrozit Čínu v její pozici na americkém trhu.

5 Soft power

5.1 Zdroje americké soft power

Ve své knize *The Future of Power* Joseph S. Nye uvádí, že soft power každého státu je souborem tří základních složek: "jeho kulturou (v místech, kde je pro ostatní přitažlivá), jeho politickými hodnotami (když se podle nich řídí doma i v zahraničí) a jeho zahraničními politikami (když je ostatní považují za legitimní a mající morální autoritu)." (Nye, 2011 str. 84) Soft power mimo jiné vychází ze schopnosti mobilizovat ostatní ke spolupráci, aniž by jim musely být slibovány zisky či hrozby, její hlavní měnou je proto "přitažlivost" (*attraction*). Nye je přitom přesvědčen, že obecně je nejjistější cestou k této přitažlivosti hlásat i praktikovat "kulturu univerzality" - tedy přijmout postoj mezinárodní otevřenosti a respektovat univerzální pravidla namísto národního izolacionismu a pokrytectví. (Nye, 2002a str. 10)

Právě měnou přitažlivosti Spojené státy disponují. Důkazem kulturní síly je, že tzv. západní kulturu většina světa v podstatě slučuje s tou americkou. Atraktivita USA jako kulturního fenoménu je nejviditelněji patrná na globálním úspěchu jak americké filmové a hudební produkce (Hollywood, MTV), tak čistě komerčních značek - př. McDonalds, CocaCola, Facebook, Apple, aj. A do této kulturní domény podle Nye rovněž patří schopnost dané země lákat imigranty, zejména studenty vysokých škol a kvalifikované pracovníky. I v tom Spojené státy Čínu převyšují. "Spojené státy jsou magnet a spousta lidí si sama sebe představuje jako Američany. ... Když Lee Kuan Yew došel k závěru, že Čína nepředběhne USA jako vedoucí mocnost 21. století, odvolával se na schopnost Spojených států přitáhnout ty nejlepší a nejchytřejší ze zbytku světa a rozpustit je v rozmanité kultuře tvořivosti," tvrdí autor pojmu soft power. (Nye, 2010 stránky 4-5)

Mnohem významnější komparativní výhodou americké soft power však poskytují její dvě zbývající složky. A to zvláště v dobách, kdy je Spojené státy "praktikují" dohromady. Demokracie, ochrana lidských práv, ochrana svobod jedince, individualismus, politická a společenská participace či tolerance a otevřenost. To jsou hodnoty, na nichž je postaven americký politický systém a které získávají obdiv ostatních národů. Rozmach americké ekonomiky by byl zase nepředstavitelný bez liberálních zásad kapitalismu. Samozřejmě ale nepostačuje, že Američané dodržují tyto hodnoty a zásady doma a jsou jakýmsi vzorem a ideálem. Soft power USA v tomto ohledu výrazně napomáhá, že jedním z ústředních axiomů americké zahraniční

politiky je šíření svých hodnot ve světě (spasitelský wilsonovský idealismus).⁴⁴ "Co se týká hodnot, federalismus, demokracie a otevřené trhy představují jádro amerických hodnot. To je to, co Amerika exportuje." (Nye, 2004 str. 61) Zahraniční politika Spojených států má takovou sílu, protože vyjma vojenské a ekonomické moci vyjadřuje právě ty hodnoty, které jsou všeobecně sdílené - demokracie a lidská práva. Ostatní státy snadněji následují či jdou vstříc politickým cílům USA, bezděčně totiž věří, že tím pomáhají k prosazování vyšších ideálů. Tento předpoklad ovšem klade na americké vlády nutnost přistupovat k mezinárodním otázkám a problémům (boj s terorismem, proliferace ZHN, globální oteplování) v multilaterálním kontextu, zapojit do jejich řešení co nejvíce partnerů, a to i včetně Indie. "Jelikož měnou soft power je přitažlivost založená na sdílených hodnotách a oprávněnosti a nutnosti ostatních podílet se na politikách, které jsou v souladu s těmito hodnotami, mnohostranné konzultace spíše vyvolají soft power než pouhé unilaterální uplatňování těchto hodnot." (Nye, 2004 str. 64)

5.2 Peking vs. Washington: střet ideologických konsenzů

Nye ovšem také upozorňuje, že hodnoty, zahraniční politika a kultura nejsou jedinými zdroji soft power. Mocnost může jiným státům či jejich obyvatelům imponovat také svým úspěchem v hospodářské oblasti (či chováním jeho vojenských sil). (Ačkoliv je potom v těchto případech složité určit, co lidé obdivují více, zda politické hodnoty a kulturu, či vysoké HDP) (Nye, 2011 str. 85) A právě hospodářský boom Číny, jenž byl ještě víc zvýrazněn v době globální finanční krize, kdy se Evropa a Amerika potácely v recesi, je jedním z hlavních příčin rostoucí soft power asijské velmoci. Jak je patrné z předchozí kapitoly, čínskému režimu se pomocí reformem (od 70. let min. století) daří úspěšně vymaňovat ze značně neefektivního plánovaného hospodářství sovětského stylu a postupně zavádí prvky tržně-orientovaného systému. Politické reformy v nejlidnatější zemi světa jsou přitom v nedohlednu. Čína tak svým příkladem ukazuje, že je možné zažívat bohatý a rychlý ekonomický růst a zároveň řídit zemi autoritativním způsobem - zakázat opozici a udržovat vládu jedné (komunistické) strany, potlačovat pluralitu

⁴⁴ Zároveň ale platí, že jak americké hodnoty, tak jejich mezinárodní prosazování může Spojeným státům výrazně uškodit. Pokud jsou šířením bohulibých ideálů zaštitěny jiné, zcela pragmatické cíle (viz válka v Iráku 2003) nebo nejsou základní svobody dodržované Američany samotnými (viz věznice Abú Ghrajb a Guantanámo). (Nye, 2004 stránky 59-60) Naposledy jsme mohli rapidní pokles soft power USA pozorovat, poté co zde byl (zcela legálně) natočen film urážející proroka Mohameda a celý islám. Fakt, že autor nebyl ihned tvrdě potrestán, vyvolal bouřlivé protesty napříč celým islámským světem.

názorů a svobodu informací, omezovat soukromý majetek, držet pod kontrolou domácí finanční trh, potlačovat sociální a národnostní menšiny atd.

Přirozeně tento hospodářsko-politický model rozvoje, formalizovaný v tzv. Pekingském konsenzu (*Beijing Consensus*), je atraktivní zejména pro elity nedemokratických a autoritativních států. (Gill, a další, 2006 stránky 20-21) (Young, a další, 2008 str. 466) V Asii se příkladem Pekingu podle všeho nejvěrněji řídí severní sousedé Číny, Laos a Vietnam. V obou státech vládou komunistické režimy a pro oba je důležitější zavádění ekonomických reforem čínského stylu než změny v politických systémech. Rovněž bývalé sovětské republiky, Kazachstán, Uzbekistán a Turkmenistán, jež můžeme považovat za režimy jednoho muže, se při hospodářských změnách či žádostech o finanční pomoc častěji obracejí směrem k Dálnému východu než do washingtonských kanceláří Mezinárodního měnového fondu. (French, 2004) Hospodářský úspěch Číny je jistě velkou inspirací pro nynějšího vládcu ruského Kremlu. Dosavadní politika omezování demokratických svobod naznačuje, že Vladimir Putin chce i nadále upevňovat svou autoritativní pozici a veškeré dění ve státě držet pod svou kontrolou. Faktickou neexistenci politického a společenského liberalismu v zemi se obyvatelům snaží vynahradit výkonným hospodářstvím a zvyšováním životního standardu. Na situaci příliš mnoho nemění, že prosperující ekonomiku chce vytvořit pomocí odlišných prostředků než čínští komunisté. Zatímco Čína svých úspěchů dosahuje budováním levného zpracovatelského průmyslu, ruská ekonomika stojí a padá s vývozem tamních nerostných surovin.⁴⁵ Pokusy řady afrických zemí vybědnout z nekonečného koloběhu chudoby sice často probíhají v souladu s pravidly tržního hospodářství a byly by nepředstavitelné bez zapojení se do globální ekonomiky, tamní autoritativní vůdce ale ani nenapadne omezit své politické pravomoci a posílit práva a svobody svých obyvatel (viz Zimbabwe, Etiopie, Keňa či Súdán). A podle Gilla a Huanga čínský rozvojový model přebírají také iráňští konzervativní vůdci. (Gill, a další, 2006 str. 20) Přestože to v očích většiny mezinárodní komunity ohrožuje legitimitu čínské zahraniční politiky, Peking tyto nedemokratické (diktátorské) režimy nepřímou a často i otevřeně politicky podporuje, když s nimi bez problémů udržuje hospodářské kontakty. Investuje zde miliardy dolarů, půjčuje tamním vládám peníze, staví infrastrukturu, odebírá jejich nerostné suroviny. Zatímco západní státy proti režimu Umara al-Bašíra kvůli jeho válečným zločinům v Dárfúru vyhlásily řadu sankcí (hlavně

⁴⁵ Závislost Ruska na tomto segmentu ukázala situace v roce 2008. Tehdy se ruská ekonomika dostala do vážných problémů, když cena ropy rapidně klesla až na 50 dolarů za barel a globální recese omezila spotřebu energií tradičních odběratelů (zejména v zemích EU).

zbrojních), Čína je pro Súdán největším obchodním partnerem, tvoří 65% jeho exportu (hl. ropa) a tamní armádě zbraně navzdory protestům dodává.⁴⁶ Čína je největším partnerem i pro Turkmenistán (téměř 60% jeho exportu), druhé a třetí Turecko, respektive Itálie se s objemem kolem 5% nemohou rovnat. (Central Intelligence Agency) Množství (jak počtem projektů, tak objemem financí) přímých zahraničních investic z Číny do Laosu zdaleka převyšuje součet všech investic ostatních větších hráčů z Francie, Japonska, Jižní Koreji, Indie, Malajsie a Singapuru (souhrn 2000-2010). (UNESCAP) Pro Zimbabwe je Čína hned po sousední JAR druhým největším exportním partnerem (16,9%; rok 2011), mezi západními demokratickými státy je největším trhem Itálie s šestiprocentním podílem. (Central Intelligence Agency) Ačkoliv je Peking v těchto aktivitách veden především ekonomickými úmysly (zisk nerostných surovin a otevření nových trhů pro čínské zboží), autoritativní model růstu hatí veškeré snahy o demokratické reformy v daných zemích. Nejen, že jsou tyto režimy více imunní vůči tlaku Západu a USA, ale také získávají větší sebevědomí při svém jednání. ("Nemusím se ohlížet na mínění světové veřejnosti, mám silného spojence a vzor v podobě Číny") Oslabována je tím pádem americká soft power, která je založena na absolutně odlišných hodnotách. Spojené státy ztrácí jeden ze zásadních argumentů, který uplatňovaly třeba během ideologického střetu Studené války. A to že, s hospodářskou prosperitou jsou spojeny pouze a jen liberálně-demokratické hodnoty. Gill a Huang citují jednoho prominentního britského zahraničně-politického odborníka, jenž schopnost Pekingu prezentovat alternativní politicko-ekonomický model považuje za „největší ideologickou hrozbu, kterou Západ zažil od konce Studené války.“ (Gill, a další, 2006 str. 21) Dominanci Washingtonského konsenzu v důsledku toho ohrožuje konsenzus Pekingský.⁴⁷

Čínský režim se snaží posilovat svou soft power také aktivnější participací v multilaterálních institucích a organizacích. Více kooperativním a konstruktivnějším přístupem k řešení řady regionálních a globálních problémů, který ovšem zároveň neomezuje jeho

⁴⁶ Třetím největším exportním trhem byla v roce 2011 Kanada s 8,8%, USA ve stejném roce ze Súdánu nakoupily zboží za 10 milionů dolarů (z 99% arabská guma) (Office of the US Trade Representative; WTO);

⁴⁷ Pekingský konsenzus (PK) jako čínský rozvojový model poprvé popsal Joshua Cooper Ramo. Podle něj tento model stojí na třech základních premisách: a) postupná inovace nikoliv revoluce b) udržitelnost a rovnost jako hlavní priority; c) nezávislost v zahraniční politice. PK je tak v opozici oproti neoliberálně zaměřenému Washingtonskému konsenzu. Při transformaci rozvojových zemí toto paradigma odmítá uniformní řešení aplikované ve všech situacích, ale klade důraz na charakteristiky daných zemí a nebojí se experimentovat. (Gill, a další, 2006 str. 20; Young, a další, 2008 str. 462) Více viz (Ramo, 2004; Halper, 2010; Huang, 2010)

zahraničně-politickou autonomii, se Peking snaží zbavit obav z čínského růstu především své nejbližší sousedy v regionu. (Garrison, 2005) Nový trend čínské diplomacie se projevil zejména ve dvou příkladech: posilováním vztahů s organizací ASEAN a založení SCO. Ekonomické kontakty mezi Čínou a jednou z nejdůležitějších asijských regionálních organizací, Sdružením národů jihovýchodní Asie, vyvrcholily v roce 2003 uzavřením dohody o vzniku zóny volného obchodu. Byla to první dohoda svého druhu, kterou Čína uzavřela s nějakým regionálním uskupením. Ve vojenské oblasti zase vzniklo Regionální fórum ASEAN (ASEAN Regional Forum, ARF), které slouží jako struktura pro bezpečnostní dialog mezi Čínou a státy ASEAN.

Čína byla jedním z pěti zakládajících států při vzniku Šanghajské organizace pro spolupráci (SCO), kterou mnozí analytici, jako třeba Cohen, Ziegler, Lanteigne či MacHaffie, vidí jako protipól tradiční Severoatlantické alianci potažmo Evropské unii. (Cohen, 2006; Ziegler, 2007; Lanteigne, 2006; MacHaffie, 2011) Také toto uskupení řeší politické a bezpečnostní témata v oblasti Střední Asie, přidává k nim navíc užší ekonomickou spolupráci. Jeho členy nyní jsou Rusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Uzbekistán a Čína. Díky bohatým zásobám nerostných surovin jeho členů (Rusko, Tádžikistán, Kazachstán) a velké územní rozloze získává SCO na významu (od roku 2005 je pozorovatelským státem také Indie, spolu s Íránem a Pákistánem).⁴⁸

5.3 Americko-indická spolupráce na prosazování „washingtonského konsensu“

Američané k důraznějšímu šíření demokratických hodnot jako způsobu stabilizace mezinárodního prostředí v novodobých dějinách 21. století (po konci Studené války) přistoupili v reakci na útoky z 11. září 2001, kdy byla země napadena islámským terorismem, jehož kořeny pramenily z nedemokratických společností třetího světa. A vhodného partnera našli právě v Indii, zemi, která se sama musí vypořádávat s problémem terorismu na vlastním území (zdaleka nejen islámským ze sousedního Pákistánu).

Pokud při hodnocení vzájemných vztahů mezi Spojenými státy a Indií, ať už v akademických člancích či politických prohlášeních, něco nemůže nikdy chybět, je to zmínka o

⁴⁸ Gill a Huang vedle toho podotýkají, že vděčným zdrojem pro čínskou soft power je stále aktivnější zapojování čínských příslušníků do peacebuildingových operací OSN a rostoucí příspěvky Číny na tyto akce. (Gill, a další, 2006 str. 22)

sdílených hodnotách. Nelze si snad představit žádný projev vrcholných představitelů obou zemí bez zopakování mantry, že USA a Indie jsou dvě "největší a nejstarší demokracie světa". Společné politické hodnoty jsou zkrátka základním principem širší indicko-americké spolupráce ve světové politice. Když M. Singh v červenci 2005 navštívil G. W. Bushe, hlavy států se ve společném prohlášení nechaly slyšet, že jejich země "mají povinnost ke světovému společenství, aby podporovaly hodnoty, ideály a praktiky svobody, pluralismu a vlády práva." (The White House, 2005) V listopadu 2009 se indický premiér samozřejmě shodl i s Bushovým nástupcem. Z jejich setkání je zřejmé, že pod pojmem sdílené hodnoty si státy představují "demokracii, pluralismus, toleranci, otevřenost a respekt pro základní svobody a lidská práva." Podle politiků tyto "společné ideály Indie a Spojených států dnes poskytují základ pro řešení globálních výzev 21. století." (The White House, 2009a) O rok později, když prezident Obama mluvil o partnerství s Indií jako o "definujícím 21. století", si se svým protějškem slíbili, že budou vedle ekonomického rozvoje také na celosvětové úrovni prosazovat "otevřenou vládu a demokratické hodnoty." (The White House, 2010)

5.3.1 Společné institucionální aktivity

Tato prohlášení nezůstala jen rétorickými cvičeními, ale přešla do významné spolupráce na mezinárodní úrovni. Byli to právě premiér Singh a prezident Bush, kteří během indicko-amerického summitu v červenci 2005, iniciovali vznik doposud jediného subjektu, jenž na úrovni OSN pomocí finanční podpory prosazuje demokratizační procesy ve světě - UN Democracy Fund (UNDEF). Hlavním cílem fondu je na národních úrovních, v součinnosti s tamními politiky, budovat kapacity pro demokratickou vládu po celém světě. UNDEF financuje stovky projektů v Africe, Asii, na Blízkém východě i v Evropě, které zajišťují participaci všech skupin obyvatelstva na demokratických procesech (př. pasivní, aktivní volební právo), podporují demokratické instituce při ústavních změnách, pomáhají šířit a ochraňovat lidská práva. Toto vše se má povést hlavně díky zplnomocnění občanské společnosti (občanská výchova, přístup k informacím, registrace voličů) a zavedením principů právního státu. (United Nations) Fond spolupracuje jednak s dalšími orgány OSN a také s vládními, nevládními, národními či

mezinárodními organizacemi, které se zaměřují na šíření demokratických hodnot. Indická vláda je hned po USA druhým největším přispěvatelem do fondu.⁴⁹

K většímu zapojení žen do společnosti a k zajištění jejich rovnosti ve všech oblastech života má napomoc indicko-americká iniciativa Women's Empowerment Dialogue (WED), která byla založena v listopadu 2009 při návštěvě indického premiéra ve Washingtonu. Program a jeho fond (*Women's Empowerment Fund*) investuje finanční prostředky do projektů na ochranu základních práv žen, jejich politickou participaci, snadnější přístup ke vzdělání a zdravotní péči, výživě, atd. (The White House, 2009b) WED nemá jen čistě idealistické pohnutky, iniciativa se snaží dokázat, že zaktivizování ženské části populace má pozitivní dopad i na hospodářství. "Zplnomocnění žen je průřezovým cílem, jenž má být naplňován pomocí všech iniciativ americko-indického strategického dialogu," shodli se politici. (The White House, 2009a)

O rok později prezident Obama v Indii spustil Americko-indický dialog pro otevřenou vládu (*U.S.- India Open Government Dialogue*). Úkolem dialogu je propojovat veřejné i soukromé aktivity, bojující za zásady právního státu a snadnějšího přístupu obyvatel k rozhodování. Vlády touto formou hodlají šířit potřebné informace a expertizy do okolních zemí, které trpí demokratickým deficitem. (The White House, 2010)

Už v roce 2000 byla Indie jedním z deseti zakládajících členů (mezi nimi i USA) mezivládní organizace Community of Democracies (CD). Tato koalice vlád se snaží posilovat normy a praxi demokracie v zemích, jež právě procesem demokratizace procházejí. Podobně jako v případě UNDEF, CD pomáhá vybraným společnostem při rozvoji jejich demokratických institucí a upevňování základních lidských práv a svobod. Hlavní náplní zúčastněných států je tedy předávat zkušenosti ze svého přechodu k demokratickému zřízení jiným zemím a posilovat tamní občanské společnosti.⁵⁰ Za tím účelem se organizace snaží vytvořit celosvětovou síť složenou z vládních představitelů, zákonodárců a zástupců občanské společnosti. (Community of Democracies) V současnosti CD v rámci iniciativy Democratic Partnership Challenge zaměřuje

⁴⁹ Od roku 2005 pravidelně věnuje 5 milionů dolarů ročně, její kumulativní příspěvek tak činí téměř 30 milionů dolarů (USA přes 43 milionů dolarů), což je více než pětina celkového rozpočtu fondu (139,6 milionu dolarů). (United Nations)

⁵⁰ Jádrem Community of Democracies je tzv. Varšavská deklarace, kterou vlády podepsaly při založení organizace v roce 2000. Deklarace je „je politický závazek 110 vlád dodržovat komplexní soubor demokratických zásad a postupů a spolupracovat na posílení demokracie na mezinárodní, regionální a národní úrovni. Dokument na základě Všeobecné deklarace lidských práv a jiných norem mezinárodního práva a praxe stanovuje společnou definici prvků demokracie.“ (Democracy Coalition Project)

svou pozornost na demokratizace v Moldavsku a Tunisku, které jsou "uprostřed slibného procesu". (U.S. Department of State) Ve stejném roce jako Společenství demokracií Novém Dillí vedle toho po této návštěvě vzniklo S totožným účelem i teritoriálním rozsahem vzniklo Asijské centrum pro demokratickou vládu (*Asian Centre for Democratic Governance*), mající podporovat demokratické principy v asijském prostoru.⁵¹ Založení této mezivládní neziskové organizace se uskutečnilo jako společný projekt americké a indické vlády v roce 2000.

Indie se účastní ještě dalších multilaterálních aktivit na šíření a podporu demokracie, lidských práv a liberálních hodnot. Jsou to třeba Mezinárodní centrum pro demokratickou změnu (*International Center for Democratic Transition, ICDT*), Partnerství pro demokratické vládnutí (*Partnership for Democratic Governance*) či Partnership for Democratic Governance fungující v rámci Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD). Vedle těchto iniciativ s globálním dosahem Indie zaměřuje svou pozornost také na ty, snažící se prosadit paradigma liberálních hodnot do asijské regionální politické agendy, ty, které chtějí uplatnit „ne-Západní“ styl demokratického vládnutí. Příkladem jsou *Bali Democracy Forum*, indonéská iniciativa spuštěná pro posílení lidských práv politických institucí v Asii a na Blízkém východě (Chitalkar, a další, 2011 str. 86) či Asijsko-pacifické partnerství pro demokracii (*Asia Pacific Democracy Partnership*), které bylo spuštěné v roce 2007, aby v tomto regionu prosazovalo svobodné a férové volby. (Twining, a další, 2011 stránky 195-196)

5.3.2 Příklady konkrétní spolupráce

Výzvou do budoucna, jak konkrétně může spolupráce dvou největších demokracií ve sféře soft power vypadat, jsou aktivity Indie v téměř sousedním Afghánistánu. Indie jako nositel demokratických a liberálních hodnot v rozvíjejících se asijských zemích, přináší zisky nejen pro Spojené státy, ale samozřejmě i pro Indii samotnou. Indie je po Spojených státech, Velké Británii, Japonsku a Německu pátým největším přispěvatelem na obnovu Afghánistánu po roce 2001. Jen mezi lety 2002 až 2009 se Indie zavázala věnovat více než 750 milionů dolarů, celkem však do Afghánistánu z Indie přiteklo více než 1,6 miliard dolarů. (Sahni, 2009) Indové sice neválčí s bojovníky al-Káidy a Tálibánu, zato k rekonstrukci přispívají jinak, zaměřují se na rozvojové a humanitární projekty. Nové Dillí v Kábulu postavilo novou budovu parlamentu,

⁵¹ Podílely se na něm americká National Endowment for Democracy a indické Confederation of Indian Industry, and the Bureau of Parliamentary Studies (Cherian, 2000; Rajan, 2005)

podporuje afghánské volby, staví tamní infrastrukturu.⁵² Stovky mladých Afghánců mohly rovněž využít nabídky stipendií a studovat na indických univerzitách. Momentálně v Afghánistánu působí přibližně 4 tisíce Indů, kteří se zabývají především výstavbou infrastruktury a bezpečnostním opatřením. (Hanif, 2010 str. 20) USA proti těmto aktivitám samozřejmě neprotestují, spíše naopak. Obě země zde mají společný zájem: zbavit Afghánistán nebezpečného islámského fundamentalismu, jenž je hrozbou pro ně samotné. Výraznější přítomnost indických jednotek či civilních pracovníků usilujících o zavedení principů demokracie a právního státu opět může alespoň částečně vyvažovat sílící vliv Číny v zemi. Objev rozsáhlého nerostného bohatství jen posílil atraktivitu Afghánistánu v očích čínských firem. Jejich hlavním cílem je byznys, je ale samozřejmostí, že v závěsu za nimi přichází politická podpora Pekingu se všemi důsledky pro tamní občanskou společnost. (Wang, 2009)⁵³

Pozitivní vliv demokraticky založené Indie se i beztak projevuje v jiných v částech nejbližšího sousedství. Jako úspěšnou můžeme považovat indicko-americkou asistenci při přechodu od monarchie k demokracii v Nepálu na přelomu let 2006 a 2007. Nové Dillí a Washington tehdy zajistili potřebný diplomatický tlak, aby Čína neporušovala Západem a Indií vyhlášené zbrojní embargo a "monarchie nebyla rozdělena mezi velmoci". (Mohan, 2007 str. 110) Oba státy rovněž spolupracovaly na politickém usmíření na Srí Lance, kdy prosazením zásad federativního uspořádání a ochrany menšin v podstatě zabránily v pokračování občanské války mezi tamilskými separatisty a centrální vládou (2006-2009); podobně prospěšné bylo společné úsilí o obnovu demokracie v Bangladéši (2007-2008). (Green, a další, 2008 str. 11)

5.4 Rozpory Indie a USA: Jih proti Severu

Při kritickém nahlížení na společné zájmy USA a Indie bývá často poukazováno na odlišné postoje asijského obra v řadě témat globálního významu. Nové Dillí se nedokáže s Washingtonem (a Bruselem) shodnout na mechanismu, jak by měly být v budoucnu omezovány

⁵² Indická pomoc se orientuje na výstavbu elektráren, silnic, rozvoj průmyslu a zemědělství, zlepšení telekomunikace, zdravotnického a školského systému. (Sahni, 2009)

⁵³ Aktivnějšímu zapojení Indie do rekonstrukce země, například vyslání indických vojáků, kteří mají bohaté zkušenosti s protipovstaleckým bojem v podobném prostředí, ovšem brání důležitý aktér v regionu - Pákistán. Islámábád považuje vojenskou přítomnost svého úhlavního nepřítele a úzké vztahy mezi demokratickým Kábulem a Novým Dillí za akt obklíčení. Diplomatický i vojenský tlak Pákistánu je zatím do určité míry úspěšný, vzhledem k tomu, že USA jsou stále více méně závislé na spolupráci s Pákistánem při potlačování Tálibánu v pohraničním afghánsko-pákistánském území (FATA).

emise skleníkových plynů. A také při posledním vyjednávání o snižování obchodních bariér, které probíhá v rámci Světové obchodní organizace (rozvojové kolo vyjednávání v Dauhá), se Indie staví do silné opozice proti Spojeným státům. V obou případech tvoří Indie spolu s dalšími rozvíjejícími se obry, Čínou, Brazílií a Jihoafrickou republikou, sevřený blok, jenž svá stanoviska konzultuje a poté na důležitých summitech koordinuje, aby tak dosáhl svého ústředního cíle: „rovnosti a spravedlnosti“ mezi Severem a Jihem (skupiny BASIC či G4).

V bezpečnostních otázkách bývá zdůrazňováno především to, že Indie stejně jako Čína plně nepodporuje americkou administrativu v jejím úsilí zastavit íránský jaderný program. Přestože Spojené státy, Evropská unie a další státy uvalily na Írán spoustu ekonomických sankcí, včetně embarga na dovoz ropy na počátku roku 2012, indické firmy dál dovážejí z Perského zálivu miliony barelů íránské ropy a indická vláda se veřejně vyslovila proti vyhlášení dalších sankcí.⁵⁴ (Dikshit, 2012; The Times of India, 2012) Důvod tohoto postoje je zřejmý: Nové Dillí se bez černého zlata z Teheránu jednoduše neobejde. Írán je po Saudské Arábii pro Indii druhý největší dodavatel ropy, poskytuje 12% indického dovozu, a indická vláda se obává, že výpadek dodávek by výrazně zpomalil ekonomický růst. Země trpí nedostatkem zdrojů a má problémy s elektrifikací. Ovšem přesto, že jsou přinejmenším korektní s Íránem pro Indii z energetických důvodů nezbytné, neobává se Nové Dillí přidat k tlaku, jenž na Teherán kvůli jeho jadernému programu vytváří mezinárodní společenství. Na půdě Mezinárodní agentury pro atomovou energii (IAEA) protiferační sankce vůči Íránu Indie opakovaně podpořila a vyjma dovozu ropy vyhlášené mezinárodní sankce pokaždé aplikovala.⁵⁵ (Inderfurth, a další, 2012 str. 1; Malhotra, 2005; Farrar-Wellman, 2010; Solomon, a další, 2010) Nikdy, na rozdíl od Číny, Pákistánu a Severní Koreje, nevěřilo podezření, že by Indové předávali Íránu své jaderné technologie, pomáhali mu s vývojem raketových nosičů či s programem obohacování uranu. Indie rozhodně nechce, aby v jejím těsném sousedství vyrostla další jaderná velmoc, ale spíše se snaží najít rovnováhu mezi svou energetickou závislostí a snahou vyhovět "závazkům" vůči USA a Západu.

Dalším ožehavým tématem je indický postoj k tzv. arabskému jaru. Když Indie zasedala v Radě bezpečnosti OSN jako nestálý člen (od ledna 2011 do prosince 2012), dvakrát se při zásadních hlasováních odklonila od pozice, kterou zastávaly Spojené státy společně s Británií a

⁵⁴ Indie mezinárodní embargo obchází tak, že za íránskou ropu nejdříve platila přes turecké banky a posléze přešla na barterový obchod - indické zboží za ropu

⁵⁵ V druhé polovině roku 2012 se navíc zdá, že Nové Dillí nakonec pod tlakem Washingtonu začíná omezovat i dodávky íránské ropy. (Mehdudía, 2012)

Francií. Místo toho se de facto postavila na stranu Číny a Ruska. (Inderfurth, a další, 2012) V březnu 2011, při přijímání rezoluce č. 1973 vyhlášující nad Libyí bezletovou zónu se Indie vzdala hlasování a přidala se ke koalici států odmítající vojenský zásah proti Muammaru Kaddáfímu - Číně, Rusku, Brazílii a Německu. Poté, když chtěl výkonný orgán OSN v lednu 2012 odsoudit syrského režimu na domácí opozici, Indie se opět vzdala hlasování, zatímco Rusko a Čína návrh přímo vetovaly. (Inderfurth, a další, 2012 str. 1) Na základě těchto skutečností ovšem nelze tvrdit, že Indie podporuje násilné diktátorské režimy v arabském světě. Jen pár dní po tomto neúspěchu se Indie zavázala hlasovat pro přijetí rezoluce RB OSN, která sice vylučovala zahraniční ozbrojenou intervenci, ale vyzývala syrského vůdce Bašára Asada k odstoupení z funkce. Indie hodlala podpořit iniciativu Spojených států a Arabské ligy přesto, že Čína a Rusko rezoluci vetovala. (Black, a další, 2012)

Co se týká celkového pohledu na statistiku hlasování Indie a USA v Radě bezpečnosti OSN (od ledna 2011 do září 2012), obě země se kromě rozporů o Libyi a Sýrii nikdy jindy nelišily.⁵⁶ Z bezmála stovky hlasování Indie vždy hlasovala stejným způsobem jako Spojené státy (PRO příslušnou rezoluci). Ve čtyřech případech (nepočítaje Libyi a Sýrii) se přitom našel alespoň jeden člen RB, který hlasoval jinak než USA, vzdal se hlasování (v jednom z těchto čtyř případů to byly Rusko a Čína, vzdali se hlasování při přijímání rezoluce č. 2023 o prodloužení mandátu pozorovací misí v Eritreji). Inderfurth však na druhou stranu upozorňuje, že hlasovací skóre na Valném shromáždění OSN je poněkud odlišné. V roce 2010 hlasovaly Spojené státy a Indie shodně pouze ve čtvrtině případů, v roce 2011 ve třetině případů (VS tehdy přijalo 336, respektive 330 rezolucí). (Inderfurth, a další, 2012 str. 1) Indie tak na VS OSN nijak nevybočuje od dalších členů tzv. skupiny 77 (Group of 77), neoficiální koalice rozvojových států, kteří na úrovni OSN hlasují společně, aby ochránily své ekonomické zájmy a posílily svou mezinárodní vyjednávací pozici.

Smíšený postoj indické diplomacie k lidovým povstáním v arabském světě trefně shrnul ministr zahraničí Krishna, když v únoru 2011 prohlásil, že "V závislosti na tom, jak se situace vyvine, Indie se určitě bude pokoušet dostat do takové pozice, aby mohla být prospěšná demokratickým silám, jež jsou indickému srdci tak drahé," a zároveň ale zdůraznil, že "Indie nevěří v zasahování do záležitostí jiné země." (Dikshit, 2011) Odmítání zahraničních intervencí

⁵⁶ Následující údaje o hlasování v RB OSN a VS OSN vycházejí z databáze Organizace spojených národů UNBISNET (United Nations Bibliographic Information System)

do domácích záležitostí je vysvětlitelné vzhledem k tomu, že sama Indie již od 50. let minulého století odmítá, aby jiné mocnosti zasahovaly do jejího sporu o Kašmír, jenž Nové Dillí sveřepě označuje za vnitropolitický problém. Arabské jaro přitom pro Indii představuje velkou příležitost, jak může vylepšit svou soft power v muslimském prostředí, pokud bude podporovat emancipační procesy arabských národů. (Fontaine, a další, 2011)

Mnoho let platilo, že Indii a Spojené státy rovněž rozděluje odlišný postoj k režimu vojenské junty v Barmě (Myanmaru). Přestože indická vláda dlouhou dobu podporovala demokratické změny v zemi, kde od vojenského převratu v roce 1988 vládla nikým neomezovaná skupina generálů, vlivem okolností svůj postoj přehodnotila. Indie v zájmu pozičního mocenského boje v Indickém oceánu s Čínou (viz Vojenský pilíř) a kvůli tomu, že zde nacházejí úkryt protiindičtí povstalci po svých teroristických akcích, udržuje s tamním režimem úzké kontakty. Indie je vedle Číny hlavním zdrojem investic, státy dokonce navázali vojenskou spolupráci. Někdejší kritika za pokrytecký rozpor mezi avizovaným šířením liberálních hodnot a pragmatickou zahraniční politikou ovšem nyní, vzhledem k pozitivním změnám, kterým v zemi došlo v letech 2011-2012, poněkud pozbývá na validitě. Restriktivní režim výrazně polevil.⁵⁷ Tyto změny již „odměnil“ také Washington. Barmu v listopadu 2011 poprvé od roku 1955 navštívila americká ministryně zahraničí Hillary Clintonová a Bílý dům oznámil, že po 22 letech do země vyšle svého velvyslance. Američané (stejně jako EU, Austrálie či Kanada) rovněž obnovili svou finanční rozvojovou pomoc a zrušili řadu (nikoliv všechny) ekonomických sankcí, jež na režim v průběhu víc než dvaceti let uvalili. V listopadu 2012 do Barmy dokonce přijel prezident Obama, který zde kroky směrem k demokracii ocenil a setkal se se svým protějškem Theinem Seinem. Dá se tudíž očekávat, že oproti minulosti spolu Indie a USA nově najdou další příležitost ke spolupráci při prosazování svobody v Barmě. Pro Indii to má navíc jisté výhody pro její souboj s čínským rivalem, jak poznamenali Green a Twining. "Pokoušení se porazit Čínu jejími vlastními zbraněmi znamená prohru pro strategii liberální demokracie. Indie by měla mnohem lepšího partnera v demokratické Barmě, jejíž politická opozice je všeobecně proindická a spíše se obává čínského všudypřítomného ekonomického a politického vlivu ve své zemi."

⁵⁷ V březnu 2011 byl znovu jmenován civilní prezident a vojenští důstojníci opustili vrcholné státní posty. Z domácího vězení byla propuštěna opoziční vůdkyně Aun Schan Su Ťij, stejně jako z regulérních věznic tisíce dalších politických vězňů. V dubnu v 2012 se konaly doplňovací parlamentní volby, vyhrála je opoziční Národní liga pro demokracii, Su Ťij se stala poslankyní (43 ze 45 možných křesel, většinu v obou komorách zákonodárského orgánu o 664 křeslech přesto stále drží vládnoucí socialistická strana a armáda). (BBC, 2012)

(Green, a další, 2008 str. 10) Tento předpoklad se skutečně potvrzuje, když se nové vedení státu snaží svou doposud jednostrannou závislost na čínském obrovi přehodnotit. (The Economist, 2012)

5.5 Přístup Indie k demokratickým hodnotám v zahraniční politice

Ačkoliv nejsou zmíněné rozdíly nepodstatné, nemůžeme je určitě považovat za charakteristický rys vzájemného kontaktu na poli soft power. Společné odhodlání a spolupráce při šíření principů demokratického vládnutí převažují nad indickým "nečistým štítem". Twinning a Fontaine v tomto ohledu přirovnávají pozici Indie k chování Spojených států. Připomínají, že i USA udržují z čistě realistických pohnutek dlouhodobou alianci s islamistickou absolutní monarchií, Saudskou Arábií (SAE jsou v podstatě hlavní kotvou USA v Perském zálivu a v arabském světě), a v zájmu boje proti světovému terorismu se spojily s Pákistánem, jehož bilance na poli lidských práv je eufemisticky řečeno "problematická". (Twinning, a další, 2011 str. 197) To, že v Indii a USA fungují demokratická politická zřízení a vyznávají liberální hodnoty, neznamená, že musí za každou cenu, v každém momentě přistupovat k určitým regionálním a světovým otázkám stejným způsobem. Abych dále parafrázoval Twininga a Fontaina: Idealismus by měl být okořeněn zdravou špetkou realismu. (Twinning, a další, 2011 str. 203)

Indická zahraniční politika nepřestává podporovat tuzemské reformátory v nedemokratických režimech, její asistenční programy se dál pokouší posílit občanské společnosti a vládu práva v přechodových demokraciích. Premiér Singh oddanost Indie k liberálním hodnotám zdůraznil například ve svém projevu v roce 2005: „Pokud existuje nějaká ‚idea Indie‘, podle které by Indie měla být definována, tak to je idea inkusivní, otevřené, multikulturní, multietnické, vícejazyčné společnosti. ... Máme povinnost k dějinám a k lidstvu ukázat, že pluralismus funguje. Liberální demokracie je v dnešním světě přirozeným řádem politické organizace. Všechny odlišné systémy, v různých stupních autoritativní, jsou odchylkou.“ (Singh, 2005a) Že se indická zahraniční politika svým způsobem blíží americkému wilsonovskému idealismu a opouští tak svou desítky let udržovanou tradici nezúčastněnosti (non-alignment movement) naznačilo indické ministerstvo zahraničí, které ve výroční zprávě z roku 2001 přiznalo šíření demokracie jako jeden ze svých cílů: „Podporovat demokracii a individuální svobodu, osvobodit tvůrčí duch národů ve všech zemích, prosazovat jasnější uvědomění si, že

demokratické vlády a systémy jsou nezbytnými součástmi mezinárodního míru a stability.“ (Ministry of External Affairs, 2001)

Problematický vztah s Pákistánem Indii dostatečně přiměl k přesvědčení, že pouze klidné, demokratické zřízení u jejich sousedů může přispět k mírovému soužití v nejbližším okolí, potažmo na celém světě (idea demokratického míru). Indická diplomacie si je zároveň vědoma negativního vlivu Číny na rozpadající se státy v regionu – kromě Pákistánu i na Srí Lanku, Bangladéš, či Barmu. „Indie by chtěla, aby celá Jižní Asie vyvinula jako komunita vzkvétajících demokracií,“ prohlásil v roce 2005 indický ministr zahraničí Saran, který bezpečnostní rozměr demokratických principů dál upřesnil: „Jsme přesvědčeni, že demokracie poskytuje trvalejší a širší základ pro budování míru a spolupráce na našem subkontinentu. ... Zcela účelné zapojení autoritativních režimů může přinést krátkodobou výhodu, vede ale také ke škodlivému poškození našich základních hodnot úcty k pluralismu a lidským právům.“ (Saran, 2005)

Rozdílné pozice při vyjednávání o mezinárodním obchodě či ve sporech o způsobu předcházení globálnímu oteplování vyplývají z toho, že indická vláda přes veškeré změny, kterými prošla za poslední desetiletí, stále představuje jednoho z lídrů rozvíjejícího se světa. Skutečnost, že Indie v těchto debatách nadále hájí zájmy Jihu a spolu s Čínou jsou v opozici vůči severním Spojeným státům a Evropě, sice může v řadě aspektů komplikovat upevňování indicko-amerického strategického partnerství, podle mého názoru ale neohrožuje pozici USA jako globálního ochránce lidských práv a svobod (USA jako „globální policista“). Naznačená situace pouze reflektuje odlišná geografická, ekonomická a strategická prostředí, ve kterých se Indie a USA nacházejí; s největší pravděpodobností tomu bude i do budoucna. (Inderfurth, a další, 2012) Ukazuje se, že ačkoliv jsou Indii vlastní tendence vymezovat se vůči USA a Západu v otázkách globální rovnováhy mezi Severem a Jihem, v rovině vztahů Jih-Jih, mezi rozvíjejícími se obry fungují gravitační síly přitahující mocnosti založené primárně na demokratických principech. V této souvislosti Chitalkar a Malone zmiňují uskupení IBSA – Indie, Brazílie, Jižní Afrika. Podle autorů se toto fórum vniknuvší v roce 2003 kvůli spolupráci v politických a ekonomických otázkách prezentuje jako „vedoucí tržně orientované demokracie svých kontinentů“, citují přitom bývalého brazilského ministra zahraničí Amorima, jenž o IBSA mluvil jako o alianci „ve prospěch multipolárního světa, kde demokracie – politická, společenská, kulturní – převažuje.“ Už jen samotný vznik a společné hodnoty tohoto uskupení fungují jako „výtku“ vůči Číně. (Chitalkar, a další, 2011 stránky 84-85)

5.6 Indie jako demokratický vzor pro rozvojový svět

Indie má každopádně díky svému nezanedbatelnému hospodářskému růstu a předchozí historii ty nejlepší předpoklady, aby se stala alternativním vzorem pro rozvíjející se státy třetího světa. Údaje Světové banky například ukazují, že se vládě daří s úspěchem bojovat s chudobou a prodlužovat lidem život. Od roku 1994 do roku 2010 se poměr Indů žijících pod hranicí chudoby (tzv. *poverty line*: denní příjem 1,25 dolaru/den) snížil z téměř poloviny populace (45,3%) na necelou třetinu (29,8%). Očekávaná délka života při narození (*life expectancy at birth*) se prodloužila z 59 let na 65 let (1994-2005) (The World Bank) Jestliže Peking ukazuje, že prosperovat může i autoritativní stát, Nové Dillí svým příkladem bohatnoucí demokracie předvádí, že liberální hodnoty a pluralismus v dosud nerozvinutých zemích nijak nebrání tomu, aby se lidem dařilo čím dál lépe a země se mohla stát jednou z nejvýkonnějších ekonomik světa. Ochrana lidských práv není pouze luxus pro bohaté, nýbrž nezbytná podmínka k prosperitě.⁵⁸ Navíc i přes veškeré vážné spory nadále soudržná indická společnost ukazuje, že vysoce různorodá populace, složená z odlišných náboženství a sociálních vrstev se dá zvládnout jen pomocí politické tolerance a zodpovědnosti. Westminsterský parlamentarismus a nezávislá justice tvoří základ politickému systému, který se „ukázal jako vysoce efektivní tlumič konfliktů mezi komunitami. ... Do značné míry přispěl k soudržnosti komunit, které jsou charakterizovány obrovským množstvím náboženské, kastovní, etnické, jazykové a jiné rozmanitosti.“ (Chitalkar, a další, 2011 stránky 75-76) Ekonomický neoliberalismus, demokratické principy a ochrana základních práv a svobod jsou vhodné i pro nově se rozvíjející se země, ukazuje indická realita. Indie může v tomto prostředí nabídnout i "své vlastní" hodnoty prospívající indické soft power, jež ale nejsou nijak v rozporu s hodnotami, ze kterých vychází americká soft power především. Podle Gupty to jsou hodnoty "lásky, míru a bratrství", jejichž exkluzivními nositeli nebyl nikdo menší než Budha, Ašóka či Ghándí. Tyto pozitivní hodnoty pomáhají po celém světě propagovat zejména emigranti, kteří jsou masivně usazeni nejen v USA a dalších západních zemích, ale také v místech z hlediska "boje o liberální hodnoty" důležitější - jižní a jihovýchodní Asie (Singapur,

⁵⁸ O vztahu demokratických hodnot a sociálně-ekonomického rozvoje pohovořil premiér Singh během zahájení fungování UN Democracy Fund v roce 2005: „Chudoba, negramotnost, nebo socio-ekonomická zaostalost nebrání výkonu demokracie. Právě naopak, naše zkušenost s více než 50 lety demokratické vlády ukazuje, že demokracie je nejmocnějším nástrojem, úspěšně překonat výzvu rozvoje. Ale ze všeho nejvíce, demokracie jako taková dává jistotu, že touhy nejchudších občanů naší společnosti budou při rozvoji vztay do úvahy.“ (Singh, 2005b)

Nepál), Afrika (Mauricius), Jižní Amerika. "Indická diaspora může hrát hlavní roli v šíření soft power Indie pomocí obrovského vlivu, který v zemích pobytu má." (Gupta, 2008)

Která strana, zda Nové Dillí či Peking, bude mít v rozvojově-ideologickém boji navrch, ukáže čas, otec soft power Joseph S. Nye už má přesto jasno. Podle něj v soutěži o globální přitažlivost a vliv dvou asijských obrů znamená liberálně demokratický režim velkou výhodu. (Nye, 2004 stránky 88-89)

Závěr

Cílem diplomové práce bylo vysvětlit pozitivní vývoj bilaterálních vztahů mezi Spojenými státy a Indií mezi lety 2000-2011. V této době totiž došlo k významné změně zahraniční politiky USA, která popírala dosavadní trendy posledních desetiletí. Od vyloženého nepřátelství v době Studené války a několikanásobného uvalení ekonomických sankcí kvůli indickým jaderným testům v roce 1998 se americká diplomacie dostala do fáze, kdy s Indií budovala struktury strategického partnerství a Indii označovala jako jeden z pilířů bezpečnosti v asijském regionu, potažmo celého světa. Ve zkoumaném období jsme ze strany americké diplomacie byli svědky dohod a iniciativ, které byly vzhledem k minulosti ještě před začátkem druhého tisíciletí těžko představitelné. Jedná se především o podpis smlouvy o civilní jaderné spolupráci v roce 2006, kterou prezident Bush obrátil dosavadní protiliferační snahy předchozích amerických administrativ a Indii de facto pozval do exkluzivního jaderného klubu, a oficiální podpora indické kandidatury na obsazení stálého místa v Radě bezpečnosti OSN, kterou vyjádřil prezident Obama v listopadu 2010.

Americké snahy o vytvoření strategického partnerství s Indií diplomová práce objasňuje na pozadí globálního mocenského vzestupu Čínské lidové republiky, její vysvětlení se přitom opírá o neorealistický přístup k mezinárodním vztahům (teorie rovnováhy sil). Spojené státy zareagovaly na znejistění své výsadní mocenské pozice tím, že zahájily kroky vedoucí k vyvažování čínského růstu. Spojily se s ideologicky blízkým partnerem, jenž sám částečně zažívá pocit ohrožení ze strany Číny. Vzájemná spolupráce vede nejen k přímému oslabení společného protivníka, ale také k posílení každého z partnerů nového vztahu. Americká administrativa navíc předpokládá, že díky suverénnějšímu a solidnějšímu postavení Indie v mezinárodním systému bude Čína muset v Asii čelit opravdu vážnému konkurentovi. Ambice i prostředky Číny by se tímto soubojem mohly vyčerpat a nemusí jí zbýt tolik sil na ohrožování pozice USA.

Podobná logika, vycházející z Mersheimerovy strategie offshore balancing, jež radí podporovat regionálního konkurenta svého největšího nepřítele, funguje především ve vojenské sféře, v regionech Indického oceánu a Jihočínského moře. Schopnost prosadit a obhájit své bezpečnostní a ekonomické zájmy v těchto oblastech je pro USA nezbytná. Oba regiony jsou totiž z globálního geopolitického hlediska vysoce důležité. Přes vody Indického oceánu a skrz tamní nebezpečné úžiny denně proudí 70 procent světového transportu ropy a miliony tun dalších

důležitých surovin, přiléhající země jsou přitom bohatým zdrojem politické nestability, ozbrojených konfliktů a světového terorismu. Jihočínské moře je zase oblast, kde čínská vláda nejaktivněji uplatňuje své novodobé teritoriální ambice a kde se vlády ohrožených států s nadějami poohlížejí po bezpečnostních garancích Spojených států, jež by mohly její vliv vyvážit. Přitom čínská aktivita posledních let, navyšování vojenské přítomnosti na moři, strategie perlového náhrdelníku v Indickém oceánu, strategie ostrovních řetězců v Jihočínském moři, jejímž účelem je důrazněji rozšířit svou sféru vlivu do zmíněných regionů na úkor okolních států, vážně ohrožuje postavení Spojených států.

Aby Washington tomuto ohrožení zabránil, upevňuje vojenskou spolupráci s Indií. Ta vede s Čínou dlouhodobý poziční boj v Indickém oceánu, při kterém se každá z mocností snaží získat převahu. Dosáhnout toho chtějí stavbou vlastních vojenských základen, investicemi do zahraniční námořní infrastruktury či rovnou uzavíráním spojeneckých smluv s geograficky výhodně umístěnými státy. Jelikož americká administrativa považuje Indii za důvěryhodnějšího partnera než Čínu, hodlá indicko-čínské boje využít ve svůj prospěch, ve prospěch oslabení Číny.

Analýza americko-indických bezpečnostních vztahů ukázala, že Spojené státy od počátku druhého tisíciletí činily významné kroky vedoucí k posílení vojenských kapacit indické armády, hlavně jeho námořnictva. Dělo se tak v rovině diplomatických vztahů (smlouva Nový rámec pro obrannou spolupráci USA a Indie, smlouva Indicko-americký rámec pro spolupráci v námořní bezpečnosti, Americko-indická protiteroristická iniciativa), v rovině obchodních vztahů (oproti minulosti zintenzivnění vojenských dodávek z USA do Indie, uzavírání velkých, strategických zakázek) i v rovině praktické (MALABAR, COPE Indie - společná vojenská cvičení v oblastech Indického oceánu). K posílení postavení Indie rovněž přispělo její zapojení do soustavy tradičních amerických spojenců v Pacifiku, po bok Japonska, Jižní Koreje a Austrálie. Americká diplomacie tato spojení podporovala a napomohla k jejich upevnění (viz neformální vojenská aliance *quadrilateral alliance*). Na základě těchto zjištění proto může autor konstatovat, že byl potvrzen jeden z výzkumných předpokladů diplomové práce, který zněl: „Navýšení vojenské přítomnosti Číny v oblastech Indického oceánu a Jihočínské moře povede k navázání námořní a vojenské spolupráce mezi Indií a USA v těchto oblastech. Obě země se budou všemožně snažit zabránit snížení svého vlivu.“

V ekonomické sféře práce specifikovala dva rizikové faktory, které doprovázejí výraznou závislost americké a čínské ekonomiky. Prvním je vysoký deficit zahraničního obchodu, který s Čínou vedou Spojené státy. Nevyvážený obchodní vztah americké ekonomice škodí. Kvůli levnému dovozu čínského zboží musí být redukovány řady hospodářských sektorů, konkurenceschopnost USA na globálním trhu tak klesá. Druhým rizikovým faktorem je skutečnost, že Čína je od roku 2007 kontinuálně největším držitelem amerického dluhu. Vlastnictví dluhopisů v celkové hodnotě 1,15 trilionu amerických dolarů (23% celkového amerického dluhu) dává čínské vládě velmi mocný nástroj, jak negativně ovlivnit stav amerického hospodářství. Navíc pozice největšího věřitele staví Čínu do výhodnější pozice při řešení čínsko-amerických hospodářských sporů (př. spor o manipulaci čínské měny). Vzhledem ke své velikosti a slibné výkonnosti představuje indická ekonomika vhodného kandidáta pro omezení vlivu čínské ekonomiky na USA. Americká vláda všemožně podporuje intenzivnější hospodářské vztahy mezi zeměmi: založila k tomu účelu několik skupin na nejvyšší vládní úrovni (Ekonomický dialog, Americko-indické finanční a ekonomické fórum, Americko-indický obchodní dialog), iniciovala spoustu dohod o ekonomické spolupráci (Rámec pro spolupráci v obchodě a investicích, Americko-indické ekonomické a finanční partnerství), otevřela americký trh indickému zboží (viz Indicko-americká dohoda o vývozních kontrolách). Uvedené snahy se opravdu projevily v pozitivním smyslu. Celkový objem americko-indického obchodu se mezi lety 2000 a 2011 zečtyřnásobil, množství indického zboží vyvezeného do USA je šestkrát vyšší, zvýšila se i hodnota amerických investic v Indii.

Diplomová práce předpokládala, že aby Američané diverzifikovali nebezpečně vysoký vliv Číny na svou ekonomiku, budou se pokoušet zprostředkovat pevnější a intenzivnější hospodářské vazby mezi USA a Indií. Vzhledem k výzkumné otázce lze tedy prohlásit, že hypotéza byla potvrzena, americká administrativa systematicky podněcovala k rozvoji americko-indických hospodářských vztahů za účelem omezení potenciálních čínských hrozeb.

Komparace s údaji o americko-čínských ekonomických vztazích ovšem ukazuje, že americká iniciativa doposud nepřinesla kýžené výsledky, objem americko-čínského obchodu je v porovnání s americko-indickým obchodem stále devětkrát větší a americké investice v Číně jsou oproti investicím v Indii více než dvakrát větší. Nicméně jako hlavní příčinu výše zmíněné neefektivity (z hlediska vyvažování čínské hrozby) diplomová práce vyhodnotila populistické

chování indických politiků a s tím související nerozvinutý právní rámec, jenž americké investory odrazuje.

Spojené státy mohou na pozici světové velmoci figurovat mimo jiné proto, že v mezinárodním systému existuje dostatečný počet subjektů, ochotných USA v této pozici respektovat. K legitimizaci USA do velké míry přispívá americká soft power. Ta má více zdrojů, tím nejdůležitějším je skutečnost, že základy americké domácí i zahraniční politiky jsou neoddělitelně spjaty s hodnotami demokracie, liberalismu a ochrany lidských práv. Americká soft power se ovšem na globální úrovni musí vyrovnávat s relativně novým trendem, posilující soft power Číny. Hlavním zdrojem legitimizace asijské velmoci je její hospodářský úspěch, jenž slouží jako vzor pro mnoho dalších rozvojových států. Čínská verze hospodářsko-politického rozvojového modelu připouštějící rychlý ekonomický růst bez demokratických reforem je ovšem v přímém rozporu s fundamenty americké soft power. Příklady států s autoritářskými režimy, jež tento model následují (Laos, Vietnam, Uzbekistán, Turkmenistán, Zimbabwe, Súdán, atd.), ukazují, že čínská soft power ve světě nabývá na významu. Do konfliktu se zde dostávají tzv. pekingský a washingtonský konsensus a velmocenská pozice USA je tím pádem vážně oslabována. Jedním ze způsobů, jak mohou Spojené státy omezit růst čínské soft power, je nadále ve světě podporovat transformační procesy směřující k demokracii, ochraňovat lidská práva a svobody jednotlivců. Za tímto účelem velmi aktivně spolupracují s nejlidnatější demokracií světa – Indií. Americko-indická spolupráce v této sféře výrazně napomáhá k růstu globální americké soft power. Jelikož se Indie ve světové politice identifikuje s analogickými hodnotami, jako jsou ty americké, je růst americké soft power na úkor čínské ve v souladu s indickými zájmy. Společná podpora washingtonskému konsensu probíhá jednak v rovině institucionální, jednak v rovině praktické. Státy založily několik mezinárodních institucí propagující demokratizační procesy a zásady právního státu (UN Democracy Fund, Community of Democracies), společně také napomohly či nadále pomáhají k transformaci v Nepálu, na Srí Lance, v Bangladéši a v Afghánistánu. Indie navíc v rozvojovém světě funguje jako ideový protipól Číny. Zdárný hospodářský rozvoj a relativně klidný způsob řešení interních politických rozporů a rozdílností v zemi dokazuje, že washingtonský konsensus je úspěšně aplikovatelný i v prostředí rozvíjejících se států. Americko-indickou kooperaci na poli soft power můžeme hodnotit jako velmi úspěšnou i přes několik rozporů v postoji k řadě důležitých mezinárodních otázek. Tyto neshody však vyplývají spíše z odlišného stupně rozvoje obou zemí (rozpor Sever vs. Jih), nikoliv z odlišného

přístupu k ideologickým hodnotám, z nichž vychází americká soft power. Tyto závěry opravňují autora práce k prohlášení, že třetí z výzkumných předpokladů byl rovněž potvrzen. Zněl přitom takto: „Chování Číny ohrožuje legitimitu USA a Indie jako zastánců demokracie a dodržování lidských práv ve světě. To vede obě země k užší spolupráci při prosazování demokratických principů a zásad západního stylu lidských práv ve světě.“

Diplomová práce konstatuje, že Spojené státy motivovaly k budování strategického partnerství s Indií tři ústřední faktory. Navýšení vojenské přítomnosti Číny v Indickém oceánu a v Jihočínském moři, obavy z negativních důsledků přílišného vlivu Číny na americkou ekonomiku, ohrožování mocenské legitimacy USA prostřednictvím rostoucí soft power Číny.

Resumé

Diplomová práce se pokusila vysvětlit budování strategického partnerství mezi USA a Indie pomocí teorie rovnováhy moci, která byla rozšířena o trojí pojetí moci podle Josepha Nye. Práce argumentuje, že Spojené státy se rozhodly zlepšit bilaterální vztahy a globální význam Indie, aby tak vyvážily mocenský růst Číny. Oslabování dominantní mocenské pozice Spojených států ze strany Číny je specifikováno ve třech různých sférách. Ve vojenské oblasti lze zaznamenat ohrožení strategických zájmů USA v regionech Indického oceánu a Jihočínského moře. Spojené státy tomu mimo jiné čelí tím, že upevňují vojenskou spolupráci s Indií a začleňují ji do okruhu svých tradičních spojenců, aby tak posílili její pozici při geopolitickém soupeření s Čínou. V ekonomické oblasti práce označila dva rizikové faktory, kterými Čína může ohrozit kondici americké ekonomiky. Jsou to hluboký obchodní deficit a vlastnictví největšího podílu amerických dluhopisů Čínou. Za akt vyvažování jsou považovány snahy amerických administrativ zintenzivnit hospodářské kontakty s Indií. Legitimita USA jako velmoci je omezována rostoucí soft power Číny. V posledních letech totiž pozorujeme, že probíhá konflikt mezi dvěma modely hospodářsko-politického rozvoje – washingtonský konsenzus vs. pekingský konsenzus. Každý z nich se přitom liší svým přístupem k demokratickým hodnotám a lidským právům při ekonomickém rozvoji země. Spolupráce USA a Indie v této oblasti (prosazování demokracie a ochrany lidských práv) posiluje soft power USA na úkor Číny. Práce tudíž konstatuje, že motivaci Spojených států k budování strategického partnerství s Indií můžeme vysvětlit pomocí teorie rovnováhy moci ve všech třech zkoumaných oblastech.

Summary

The master thesis sought to explain the building of strategic partnership between USA and India by the balance of power theory. At the same time the theory has been enhanced by Joseph Nye's three dimensional concept of power. The thesis argues, that the United States has decided to improve bilateral relationship and strengthen India's global importance in order to balance China's increasing power. China's challenge to US dominant position is specified in three diverse spheres. In the sphere of security relations we detected the danger for US strategic interests in

Indian Ocean and South China Sea. The United States confront this threat besides other activities by facilitating broader military cooperation with India and integrating it into the group of traditional allies. As a result, India's position is supported during its geopolitical competition with China. Regarding economic relations, the thesis defined two main risk factors related to US dependence on China's economic power – US-China bilateral trade deficit and China's position as a main creditor for USA. Substantial effort of American administrations to intensify economic relations with India is considered as an act of balancing against Chinese threat. Since in recent years there is a conflict of two development models (Washington consensus vs. Beijing consensus), each differing with opposite approach to democratic values and human rights during economic development of a country, the legitimacy of American power is being limited by emerging China's soft power. US-India partnership in these issues is important for increasing American soft power. The thesis concludes that motivation of the United States to enter into a strategic partnership with India can be explicated by balance of power theory in all three considered dimensions.

Seznam použité literatury

Monografie

Neperiodické:

ADAMS, John. The India Handbook. In: LARUE, Steven C. *Routledge Politics and International Relations Online*. Chicago : Fitzroy Dearborn Publishers, 1997.

BANERJEE, Dipankar. An Overview of Indo-US Strategic Cooperation: A rollercoaster of a relationship. In: GANGULY, S., SHOUP, B. a SCOBELL, A. *US-Indian Strategic Cooperation Into the 21st Century: More than words*. New York : Routledge, 2006, stránky 62-86.

BLANKERT, Jan Willem. *China Rising: Will the West Be Able to Cope?: The Real Long-term Challenge to the Rise of China - and Asia in General*. Singapore: World Scientific Publishing, 2009.

ERICKSON, Andrew S., LADWIG III, Walter C. a MIKOLAY, Justin D. 2008. Diego Garcia's Strategic Past, Present, and Future: Implications for Indian Ocean Security. *Conference Papers -- American Political Science Association*. 2008, stránky 1-28.

FARRELL, Diana a BEINHOCKER, Eric. Next big spenders: India's middle class. *McKinsey Global Institute*. [Online] 19. May 2007. [Citace: 2012-07-28]
http://www.mckinsey.com/Insights/MGI/In_the_news/Next_big_spenders_Indian_middle_class.

THE FOREIGN POLICY INITIATIVE. Overcoming Obstacles to Accelerate the U.S.-India Strategic Partnership. *FPI Analysis*. 11. June 2012, June 11, 2012, stránky 1-6.

GANGULY, Sumit a GOULD, Harold A. *The Hope and the Reality: US-Indian Relations from Roosevelt to Reagan*. Boulder : Westview Press, 1992.

GANGULY, Sumit, SCOBELL, Andrew a SHOUP, Brian. *US-Indian Strategic Cooperation into the 21st Century*. místo neznámé : Routledge, 2006.

GRIFFITHS, Martin a O'CALLAGHAN, Terry. Balance of Power. *Routledge Politics and International Relations Online*. [Online] 2002. [Citace: 2012-02-19]
http://routledgeonline.com.ezproxy.is.cuni.cz/politics/Book.aspx?id=w043_w043b1.2.1.

HALPER, Stefan. *The Beijing Consensus: How China's Authoritarian Model Will Dominate the Twenty-First Century*. New York : Basic Books, 2010.

HAYAT, Usman. What Explains China's Economic Growth, And Is It Sustainable? *CFA Institute*. [Online] June. 12 2011. [Citace: 2012-12-18] <http://blogs.cfainstitute.org/investor/2011/12/06/what-explains-china%E2%80%99s-economic-growth-and-is-it-sustainable>.

HOLTOM, Paul, BROMLEY, Mark a WEZEMAN, Pieter D. Trends in international arms transfers, 2011. *Stockholm International Peace Research Institute, March 2012*. [Online] 2012. [Citace: 2012-06-09]
http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=443.

- JERVIS, Robert. *System Effects: Complexity in Political and Social Life*. Princeton, NJ : Princeton University Press, 1997.
- KAPILA, Subhash. United States- India Defense Relationship Agreement (June 2005) Analysed. *South Asia Analysis Group*. [Online] 2005. [Citace: 2012-03-03] <http://www.southasiaanalysis.org/%5Cpapers15%5Cpaper1442.html>.
- KAPLAN, Morton. *System and Process in International Politics*. New York : John Wiley, 1957.
- KAPUR, Ashok, a další. *India and the United States in a Changing World*. London : Sage Publications, 2002.
- KEOHANE, Robert O. a NYE, Joseph S. Power and Interdependence in the Information Age. *Foreign Affairs*. 1998, Sv. 77, 5, stránky 81-94.
- KUX, Dennis. *India and the United States: Estranged Democracies 1941-1991*. Washington : National Defence University Press, 1992.
- LARSON, Deborah W. Bandwagoning images in American foreign policy: Myth or reality? [autor knihy] Robert Jervis a Jack Snyder. *Dominoes and Bandwagons*. New York : Oxford University Press, 1991, stránky 85-111.
- LEARY, Sarah. Explaining the Shift in U.S.-Indian Relations: Balance of Power in Asia. *Conference Papers -- Midwestern Political Science Association*. 2008, stránky 1-32.
- KRONSTADT, K. Alan. India-U.S. Relations. *Congressional Research Service (CRS) Reports*. 2006, RL33529, stránky 1-16.
- KRONSTADT, K. Alan. India-U.S. Relations. *Congressional Research Service (CRS) Reports*. 2006, RL33529, stránky 1-16.
- KUMAR, Sanjay. China's Naval Strategy: Implications for India. *Institute of Peace & Conflict Studies*. [Online] 2. March 2009b. [Citace: 2012-06-12] <http://ipcs.org/article/navy/chinas-naval-strategy-implications-for-india-2823.html>.
- LANTEIGNE, Marc. "In Medias Res": The Development of the Shanghai Co-operation Organization as a Security Community. *Pacific Affairs*. 2006, Sv. 79, 4, stránky 605-622.
- LATIF, S. Amer. U.S.-India Defense Trade: Opportunities for Deepening the Partnership. *Center for Strategic & International Studies*. June 2006, stránky 1-72.
- LEVY, Jack S. a BARNETT, Michael M. Alliance Formation, Domestic Political Economy, and Third World Security. *The Jerusalem Journal of International Relations*. 1992, Sv. 14, 4, stránky 19-40.
- MEARSHEIMER, John. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York : W. W. Norton, 2001b.
- MOHAN, C. Raja. *Impossible allies: nuclear India, United States, and the global order*. New Delhi : India Research Press, 2006.

MORGENTHAU, Hans J. *Politics Among Nations*. 5th ed. New York : Alfred A. Knopf, 1978.

MUHAMMAD, Adil Sultan. *Indo – US Civilian Nuclear Cooperation Agreement: Implications on South Asian Security Environment*. International Relations and Security Network - ETH Zürich [Online] July 2006. [Citace: 2012-05-18] <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=105582>.

NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION STAFF. *Public Papers of the Presidents of the United States, William J. Clinton, 2000-2001*. Washington : Office of the Federal Register, 2001. Sv. Book 1, January 1 to June 26, 2000.

NYE, Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York : Public Affairs, 2004.

NYE, Joseph S. *The Future of Power*. New York : Public Affairs, 2011.

NYE, Joseph S. *The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone*. New York : Oxford University Press, 2002a.

PEDROZO, Stacy A. *China's Active Defense Strategy and its Regional Impact*. Statement before the U.S.-China Economic & Security Review Commission, United States House of Representatives. Washington : The Council on Foreign Relations, 2010. January 27, 2010, stránky 1-11.

RAJAGOPALAN, Rajeswari. *US Strategy and US-India Relations*. Conference Papers -- International Studies Association. 2010, stránky 1-16.

RAMO, Joshua Cooper. *The Beijing Consensus*. London : The Foreign Policy Centre, 2004.

RUDOLPH, Matthew C. J. *Asia's New Strategic Triangle: US-China-India Relations in Eclectic Perspective*. Conference Papers -- American Political Science Association. 2006.

SAXENA, Rachna. The middle class in India: Issues and opportunities. *Deutsche Bank Research*. [Online] 15. February 2010. [Citace: 2012-07-28] http://www.dbresearch.de/PROD/DBR_INTERNET_DE-PROD/PROD0000000000253735.pdf.

SETSER, Brad. *Sovereign Wealth and Sovereign Power: The Strategic Consequences of American Indebtedness*. Bernard and Irene Schwartz series on American competitiveness, no. 37. New York : Council on Foreign Relations, 2008. stránky 1-42.

TALBOTT, Strobe. *Engaging India: Diplomacy, Democracy, and the Bomb*. Washington : Brookings Institution Press, 2004.

TELLIS, Ahley J. China's Grand Strategy: The Quest for Comprehensive National Power and Its Consequences. [autor knihy] Gary J. Schmitt. *The rise of China: essays on the future competition*. New York : Encounter Books, 2009, stránky 25-51.

TELLIS, Ashley J. U.S.-India Atomic Energy Cooperation: Strategic and Nonproliferation Implications. *Testimony before the Senate Foreign Relations Committee*. Washington: Carnegie Endowment for International Peace. April 26, 2006.

TOMAR, Ravi. *India-US Relations in a Changing Strategic Environment*. Research Paper no 20 [Online] Canberra: Parliament of Australia. [Citace: 2012-04-04] http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp0102/02RP20#_Toc12411945.

WALT, Stephen. Alliance formation in Southwest Asia: balancing and bandwagoning in Cold War competition. [autor knihy] Robert Jervis a Jack Snyder. *Dominoes and Bandwagons*. New York : Oxford University Press, 1991, Sv. 42, stránky 51-84.

WALT, Stephen. *The Origins of Alliances*. Ithaca, NY : Cornell University Press, 1987.

WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. New York : McGraw Hill, 1979.

ZIEGLER, Charles. The U.S., NATO and Central Asia: Collective Security in an Energy-Rich Region. *Conference Papers -- International Studies Association*. 2007, 48th Annual Convention, stránky 1-30.

Periodické:

BERLIN, Donald L. Neglected No Longer: Strategic Rivalry in the Indian Ocean. *Harvard International Review*. Summer 2002, stránky 26-31.

BLAZEVIC, Jason J. Defensive Realism in the Indian Ocean: Oil, Sea Lanes and the Security Dilemma. *China Security*. 2009, Sv. 5, 3, stránky 59-71.

BOUCHARD, Christian a CRUMPLIN, William. Neglected no longer: the Indian Ocean at the forefront of world geopolitics and global geostrategy. *Journal of the Indian Ocean Region*. June 2010, Sv. 1 , 6, stránky 26-51.

BRESLIN, Shaun. Power and production: rethinking China's global economic role. *Review of International Studies*. 31, 2005, stránky 735-753.

BURNS, R. Nicholas. America's Strategic Opportunity with India. *Foreign Affairs*. 2007, Sv. 86, 6, stránky 131-146.

BUSINESS MONITOR INTERNATIONAL. Indian Ocean: The Growing Struggle For Dominance. *Malaysia Defence & Security Report*. 2010, stránky 27-41.

COHEN, Ariel. After the G-8 Summit: China and the Shanghai Cooperation Organization. *The China and Eurasia Forum Quarterly*. 2006, Sv. 4, 3, stránky 51-64.

DAVID, Steven R. Explaining Third World Alignment. *World Politics*. 1991, Sv. 43, 2, stránky 233-256.

DEFENSE INDUSTRY DAILY. India Opens Major Western Naval Base Near Karwar. *Defense Industry Daily*. [Online] 21. May 2012. [Citace: 2012-08-19] <http://www.defenseindustrydaily.com/india-opens-major-naval-base-at-karwar-0647/>.

DESILVA-RANASINGHE, Sergei. Why the Indian Ocean Matters. *The Diplomat*. [Online] 2. March 2011. [Citace: 19. 07 2012.] <http://thediplomat.com/2011/03/02/why-the-indian-ocean-matters/?all=true>.

DREZNER, Daniel W. Bad Debts: Assessing China's Financial Influence in Great Power Politics. *International Security*. 2009, Sv. 34, 2, stránky 7-45.

DREZNER, Daniel W. Why Sino-American interdependence will give me a splitting headache for the next two months... *Foreign Policy*. [Online] 5. September 2012. [Citace: 2012-12-16] http://drezner.foreignpolicy.com/posts/2012/09/05/why_the_sino_american_interdependence_will_give_me_a_headache_for_the_next_two_mont?wp_login_redirect=0.

ELMAN, Colin. Extending Offensive Realism: The Louisiana Purchase and America's Rise to Regional. *The American Political Science Review*. 2004, Sv. 98, 4, stránky 563-576.

FAIR, C. Christine. US-Indian Army-to-Army Relations: Prospects for Future Coalition Operations. *Asian Security*. 2005, Sv. 1, 2, stránky 157-173.

FONTAINE, Richard a TWINING, Daniel. India's Arab Spring Opportunity. *The Diplomat*. [Online] 24. August 2011. [Citace: 2012-09-13] <http://thediplomat.com/2011/08/24/india%E2%80%99s-arab-spring-opportunity/>.

FRITZ, Paul a SWEENEY, Kevin. The (De)limitations of Balance of Power Theory. *International Interactions*. 2004, stránky 285-308.

GANGULY, Sumit a MISTRY, Dinshaw. The Case for the U.S.-India Nuclear Agreement. *World Policy Journal*. 2006, Sv. 23, 2, stránky 11-18.

GANGULY, Sumit a SCOBELL, Andrew. India and the United States. *World Policy Journal*. 2005, stránky 37-43.

GARRISON, Jean A. China's Prudent Cultivation of "Soft" Power and Implications for U.S. Policy in East Asia. *Asian Affairs: An American Review*. 2005, Sv. 32, 1, stránky 25-30.

GILL, Bates a HUANG, Yanzhong. Sources and Limits of Chinese 'Soft Power'. *Survival*. 2006, Sv. 48, 2, stránky 17-36.

GOKHALE, Nitin. Behind India's US Fighter Snub. *The Diplomat*. [Online] 27. May 2011. [Citace: 2012-07-05] <http://thediplomat.com/2011/05/27/behind-india%E2%80%99s-us-fighter-snub/>.

GREEN, Michael J. a TWINING, Daniel. Democracy and American Grand Strategy in Asia: The Realist Principles Behind an Enduring Idealism. *Contemporary Southeast Asia*. 2008, Sv. 30, 1, stránky 1-28.

GRIECO, Joseph. Anarchy and the limits of cooperation. *International Organization*. 1988, Sv. 42, 3, stránky 485-507.

GUPTA, Amit. *The U.S.-India Relationship: Strategic Partnership or Complementary Interests?* Carlisle, PA : SSI, U.S. Army War College, 2005. stránky 1-49.

GUPTA, Amit. Commentary on India's Soft Power and Diaspora. *International Journal of World Peace*. 2008, Sv. 25, 3, stránky 61-68.

- HAIDER, Ziad. Oil Fuels Beijing's New Power Game. *Yale Global Online*. [Online] 11. March 2005. [Citace: 2012-08-23] <http://yaleglobal.yale.edu/content/oil-fuels-beijings-new-power-game>.
- HANIF, Melanie. Indian Involvement in Afghanistan in the Context of the South Asian Security System. *Journal of Strategic Security*. 2010, Sv. 3, 2, stránky 13-26.
- HATHAWAY, Robert M. The US-India Courtship: From Clinton to Bush. *Journal of Strategic Studies*. 2002, Sv. 25, 4, stránky 6-31.
- HEDRICK, Brian K. India's Strategic Defence Transformation: Expanding Global Relationships. *Strategic Studies Institute*. November 2009, stránky 1-83.
- HEIDELBERG INSTITUTE FOR INTERNATIONAL CONFLICT RESEARCH AT THE DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE. Conflict Barometer 2011. *University of Heidelberg*. [Online] 2011. [Citace: 2012-12-20] http://hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2011.pdf.
- HOLMES, James a YOSHIHARA, Toshi. US Navy's Indian Ocean Folly? *The Diplomat*. [Online] 4. January 2011a. [Citace: 2012-09-19] <http://thediplomat.com/2011/01/04/us-navy%E2%80%99s-indian-ocean-foolly/?all=true>.
- HOLMES, James R. a YOSHIHARA, Toshi. China's Naval Ambitions in the Indian Ocean. *The Journal of Strategic Studies*. 2008, Sv. 31, 3, stránky 367-394.
- HOLMES, James S. a YOSHIHARA, Toshi. China's "Caribbean" in the South China Sea. *SAIS Review*. 2006, Sv. 26, 1, stránky 79-92.
- HUANG, Yasheng. Debating China's Economic Growth: The Beijing Consensus or The Washington Consensus. *Academy of Management Perspectives*. 2010, Sv. 24, 2, stránky 31-47.
- CHATTERJEE, Ananya. India-China-United States: The Post-Cold War Evolution of a Strategic Triangle. *Political Perspectives*. 2011, Sv. 5, 3, stránky 74-95.
- CHELLANEY, Brahma. Indian Ocean maritime security: energy, environmental and climate challenges. *Journal of the Indian Ocean Region*. 2010, Sv. 6, 2, stránky 155-168.
- CHERIAN, John. Bilateral thrust. *Frontline*. 17. April 2000, Sv. 17, 7.
- CHITALKAR, Poorvi a Malone, David. Democracy, Politics and India's Foreign Policy. *Canadian Foreign Policy Journal*. 2011, Sv. 17, 1, stránky 75-91.
- INDERFURTH, Karl F. a CAMP, Donald A. The United States, India, and the United Nations: Divergence and Convergence. *Center for Strategic & International Studies*. April, 2012, Sv. 2, 4, stránky 1-3.
- KAPLAN, Robert D. Center Stage for the Twenty-first Century Power Plays in the Indian Ocean. *Foreign Affairs*. 2009, Sv. 88, 2, stránky 16-33.

- KAPLAN, Robert, D. The South China Sea Is the Future of Conflict. *Foreign Policy*. [Online] September/October 2011. [Citace: 2012-07-19] http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/08/15/the_south_china_sea_is_the_future_of_conflict.
- KAPUR, S. Paul a GANGULY, Sumit. The Transformation of U.S.-India Relations: An Explanation for the Rapprochement and Prospects for Future. *Asian Survey*. July/August 2007, Sv. 47, 4, stránky 642-652.
- KHALID, Iram. Re-Energizing India US Relations. *A Research Journal of South Asian Studies*. 2011, Sv. 26, 1, stránky 53-67.
- KIRK, Jason A. India's Season of Discontent: U.S.-India Relations through the Prism of Obama's "Af-Pak" Policy, Year One. *Asian Affairs: An American Review*. 2010, 37, stránky 147-166.
- LUCENA-SILVA, Antonio Henrique. Forging Alliances: Mapping the Balance of Power between India and China. *Draft paper prepared IPSA-ECPR Joint Conference*. 2011.
- MACHAFFIE, James. The Potential for a China-Russia Military Alliance Explored. *Alternatives: Turkish Journal of International Relations*. 2011, Sv. 10, stránky 21-44.
- MALHOTRA, T.C. US thanks India for its support in IAEA vote on Iran nuclear issue. *Global Politician*. [Online] 2005. [Citace: 2012-05-13] <http://www.globalpolitician.com/print.asp?id=1257>.
- MARTIN, Michael F. a KRONSTADT, K. Alan. India-U.S. Economic and Trade Relations. *Congressional Research Service (CRS) Reports*. 2007, RL34161, stránky 1-61.
- MEARSHEIMER, John. Imperial by Design. *National Interest*. 2011, stránky 16-34.
- MEARSHEIMER, John. The Future of the American Pacifier. *Foreign Affairs*. 2001a, Sv. 80, 5, stránky 46-61.
- MOHAN, C. Raja. Balancing Interests and Values: India's Struggle with Democracy Promotion. *The Washington Quarterly*. 2007, Sv. 30, 3, stránky 99-115.
- MOHAN, C. Raja. How Obama Can Get South Asia Right. *The Washington Quarterly*. 2009, Sv. 32, 2, stránky 173-189.
- MOHAN, C. Raja. India and the Balance of Power. *Foreign Affairs*. July/August 2006, Sv. 85, 4.
- MORRISON, Wayne M. China-U.S. Trade Issues. *Congressional Research Service (CRS) Reports*. 2012, RL33536, stránky 1-46.
- NINIAN, Alex. India and The US. *Contemporary Review*. Spring 2011, Sv. 293, 1700, stránky 33-29.
- NYE, Joseph S. Limits of American Power. *Political Science Quarterly*. 2002b, Sv. 117, 4, stránky 545-559.
- NYE, Joseph S. The Future of American Power. *Foreign Affairs*. 2010, Sv. 89, 6, stránky 2-12.
- PANT, Harsh V. India in the Indian Ocean: Growing Mismatch Between Ambitions and Capabilities. *Pacific Affairs*. 2009, Sv. 82, 2, stránky 279-297.

- PERKOVICH, George. Toward realistic U.S.-India relations. *Carnegie Report*. 2010, stránky 1-52.
- RAJAMONY, Venu. India-China-U.S. Triangle: A 'Soft' Balance of Power System in the Making. *Center for Strategic and International Studies (CSIS) Paper*. 2002.
- RAJAN, D.S. US-India Global Democracy Initiative' A Sino-Indian irritant in making? *South Asia Analysis Group*. [Online] 2005. [Citace: 2012-07-09]
<http://www.southasiaanalysis.org/%5Cpapers16%5Cpaper1511.html>.
- RICE, Condoleezza. Promoting the National Interest. *Foreign Affairs*. 2000, Sv. 79, 1, stránky 45-62.
- SAHNI, Yaron. India in Afghanistan: What, Why, What If, and Why Not. In: DANSPECKGRUBER, Wolfgang. *Petersberg Papers on Afghanistan and the Region, Volume IV*. místo neznámé :
https://www.princeton.edu/~lisd/publications/afgh2009_lcm4.pdf, 2009, stránky 152-156.
- SCOTT, David. India's "Grand Strategy" for the Indian Ocean: Mahanian Visions. *Asia-Pacific Review*. 2006, Sv. 13, 2, stránky 97-129.
- SCOTT, David The Great Power 'Great Game' between India an China: 'The Logic of Geography'. *Geopolitics*. 2008a, stránky 1-26.
- SCOTT, David. Sino-Indian Security Predicaments for the Twenty-First Century. *Asian Security*. 2008b, Sv. 4, 3, stránky 244-270.
- SEGAL, Philip. How Washington Can be a Hyper-Power and a Hyper-Borrower. *YaleGlobal*. [Online] 2. September 2003. [Citace: 2012-08-16] <http://yaleglobal.yale.edu/content/how-washington-can-be-hyper-power-and-hyper-borrower>.
- SCHAFFER, Teresita a MITRA, Primit. The Bush Visit and the Nuclear Deal. *South Asia Monitor*. 2006, 93, stránky 1-3.
- SCHAFFER, Teresita C. a MEHTA, Mandavi. India and the United States: Security Interests. *South Asia Monitor*. June 2001, 23.
- SCHWELLER, Randal L. Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In. *International Security*. 1994, Sv. 19, 1, stránky 72-107.
- SCHWELLER, Randall L. New Realist Research on Alliances: Refining, Not Refuting, Waltz's Balancing Proposition. *The American Political Science Review*. 1997, Sv. 91, 4, stránky 927-930.
- SINGH, Mandip. China Base a Threat to India Navy? *The Diplomat*. [Online] 17. December 2011. [Citace: 2012-03-15] <http://the-diplomat.com/2011/12/17/china-base-a-threat-to-india-navy/?all=true>.
- SPECTOR, Leonard S. Status of U.S. Sanctions Imposed on India and Pakistan. *James Martin Center for Nonproliferation Studies*. [Online] 2001. [Citace: 2012-05-18]
<http://cns.miis.edu/archive/wtc01/pakind.htm>.
- TALBOTT, Strobe. Dealing with the bomb in South Asia. *Foreign Affairs*. 1999, Sv. 78, 2, stránky 110-122.

TELLIS, Ashley J. Evolution of U.S.-Indian Ties: Missile Defense in an Emerging Strategic. *International Security* 30 (4). 2006, stránky 113-151.

THOMAS, Raju G. C. U.S. Transfers of "Dual-Use" Technologies to India. *Asian Survey*. September 1990, Sv. 30, 9, stránky 825-845.

TWINNING, Daniel a FONTAINE, Richard. The Ties that Bind? U.S.-Indian Values-base Cooperation. *The Washington Quarterly*. 2011, Sv. 34, 2, stránky 193-205.

LIMAE, Satu P. U.S.-India Relations: Visible to the Naked Eye. *Asia-Pacific Center for Security Studies*.

WALT, Stephen. Alliance Formation and the Balance of World Power. *International Security*. 1985, Sv. 4, 9, stránky 3-43.

WANG, Carol. China in Afghanistan: Same objective, different means. [autor knihy] Wolfgang Danspeckgruber. *Petersberg Papers on Afghanistan and the Region, Volume IV*. místo neznámé : https://www.princeton.edu/~lisd/publications/afgh2009_lcm4.pdf, 2009, stránky 157-163.

VANAİK, Achin. The Significance of the New India-US Framework Agreement on Defence. *Transnational Institute*. [Online] 2006. [Citace: 2012-03-17] http://www.tni.org/archives/archives_vanaik_framework.

YOUNG, Nam Cho a JONG, Ho Jeong. China's Soft Power: Discussions, Resources, and Prospects. *Asian Survey*. 2008, Sv. 48, 3, stránky 453-472.

ZHANG, Guihong. U.S-India Security Relations: Implications for China. *International Studies*. 2005, Sv. 42, 3/4, stránky 277-293.

Dokumenty a další zdroje

Dokumenty:

CARNEGIE ENDOWMENT FOR INTERNATIONAL PEACE. Text of U.S. NSG Proposal on India. *Carnegie Endowment for International Peace*. [Online] 13. August 2008. [Citace: 2012-06-19] <http://www.carnegieendowment.org/2008/08/13/text-of-u.s.-nsg-proposal-on-india/nqn>.

DEPARTEMENT OF THE NAVY. Marine Corps Vision and Strategy 2025. *The Office of Naval Research*. [Online] 2008. [Citace: 2012-09-12] http://www.onr.navy.mil/~media/Files/About%20ONR/usmc_vision_strategy_2025_0809.ashx.

DEPARTMENT OF DEFENSE. Joint Statement of US-India Defense Policy Group. *US-India Friendship*. [Online] 23. May 2002. [Citace: 2012-04-30] <http://www.usindiafriendship.net/archives/usindiavision/defensecooperation.htm>.

MINISTRY OF DEFENCE, INTEGRATED HEADQUARTERS. *Indian Maritime Doctrine*. New Delhi : Ministry of Defence, 2004.

MINISTRY OF EXTERNAL AFFAIRS. 2001. *Annual Report 2000-2001*. New Delhi : Ministry of External Affairs., 2001.

OFFICE OF THE SECRETARY OF DEFENSE. Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2011. *Annual Report to Congress*. Washington : Office of the Secretary of Defense, 2011.

OFFICE OF THE SECRETARY OF DEFENSE. Military Power of the People's Republic of China 2009. *Annual Report to Congress*. Washington : Office of the Secretary of Defense, 2009.

US DEPARTMENT OF DEFENSE. New Framework for the U.S.-India Defense Relationship. Washington D.C. : US Department of Defense, 28. June 2005.

US DEPARTMENT OF DEFENSE. Indo-U.S. Framework for Maritime Security Cooperation. *U.S. Department of Defense*. [Online] March 2006. [Citace: 2012-05-30]
www.defense.gov/news/Mar2006/d200600302indo-usframeworkformaritimesecuritycooperation.pdf.

US DEPARTMENT OF DEFENSE. Report to Congress on U.S.-India Security Cooperation. *U.S. Department of Defense*. [Online] November 2011. [Citace: 2012-04-12]
http://www.defense.gov/pubs/pdfs/20111101_NDAA_Report_on_US_India_Security_Cooperation.pdf.

US DEPARTEMENT OF THE NAVY. A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower. *Maritime Strategy*. [Online] 2007. [Citace: 2012-09-12] <http://www.navy.mil/maritime/Maritimestrategy.pdf>.

US DEPARTMENT OF STATE. U.S. and India Release Text of 123 Agreement. *US Department of State*. [Online] 3. August 2007. [Citace: 2012-05-18]
<http://web.archive.org/web/20080709111810/http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2007/aug/90050.htm>.

THE WHITE HOUSE. State of the Union Address. *The White House*. [Online] 29. January 2002. [Citace: 30. 04 2012.] <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>.

THE WHITE HOUSE. The National Security Strategy of the United States of America. Washington : The White House, September 2002.

THE WHITE HOUSE. The National Security Strategy of the United States of America. Washington : The White House, May 2010.

Internetové zdroje:

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. The World Factbook, Exports - partners (%). *Central Intelligence Agency*. [Online] [Citace: 2012-12-20] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2050.html>.

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. The World Factbook, Imports - partners (%). *Central Intelligence Agency*. [Online] [Citace: 2012-12-20.] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2061.html>.

CLINTON PRESIDENTIAL CENTER. Statement by Press Secretary on Easing of Sanction on India and Pakistan. *Clinton Presidential Center*. [Online] 1998. [Citace: 2012-03-22] <http://clintonpresidentialcenter.org/archives/>.

CLINTON PRESIDENTIAL CENTER. Speech by President Clinton to the Indian Parliament. *Clinton Presidential Center*. [Online] 2000a. [Citace: 2012-03-22] <http://clintonpresidentialcenter.org/archives/>.

CLINTON PRESIDENTIAL CENTER. Remarks by President Clinton and Prime Minister Vajpayee. *Clinton Presidential Center*. [Online] 2000c. [Citace: 2012-03-22] <http://clintonpresidentialcenter.org/archives/>.

COMMUNITY OF DEMOCRACIES. History and Mission. *Community of Democracies*. [Online] [Citace: 2012-09-11] http://community-democracies.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=23.

COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS. U.S. Relations With China (1949 - Present). *Council on Foreign Relations*. [Online] [Citace: 2012-05-13] <http://www.cfr.org/china/us-relations-china-1949---present/p17698>.

DEMOCRACY COALITION PROJECT. FAQ Topic: Community of Democracies. *Democracy Coalition Project*. [Online] [Citace: 2012-09-03] http://www.demcoalition.org/pdf/cd_qa.pdf.

ECONOMY WATCH. India-US Economic Relations. *Economy Watch*. [Online] 30. June 2010. [Citace: 2012-09-03] <http://www.economywatch.com/foreign-direct-investment/india-united-states.html>.

EIA. World Oil Transit Chokepoints. *Energy Information Agency*. [Online] 2011. [Citace: 2012-04-11] http://www.eia.gov/cabs/world_oil_transit_chokepoints/full.html.

GLOBAL SECURITY. People's Liberation Navy - Offshore Defense. *Global Security*. [Online] [Citace: 2012-05-28] <http://www.globalsecurity.org/military/world/china/plan-doctrine-offshore.htm>.

IMF. World Economic Outlook Database, April 2012 Edition. *International Monetary Fund*. [Online] April 2012. [Citace: 2012-05-29] <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/01/weodata/index.aspx>.

INDIAN EMBASSY IN WASHINGTON. Bilateral Economic Relations. *Indian Embassy in Washington*. [Online] [Citace: 2012-04-18] <http://www.indianembassy.org/bilateral-economic-relations.php>.

THE LIBRARY OF CONGRESS. Item of Special Interest - Report on U.S.-India Security Cooperation, Senate Report 112-026. *Committee Reports, 112th Congress*. [Online] 2011-2012. [Citace: 2012-04-11] http://thomas.loc.gov/cgi-bin/cpquery/?&dbname=cp112&sid=cp112Qvspe&refer=&r_n=sr026.112&item=&&&sel=TOC_763451&.

MINISTRY OF COMMERCE & INDUSTRY. Department of Commerce. *Ministry of Commerce & Industry*. [Online] 2000. [Citace: 2012-09-20] http://commerce.nic.in/trade/India_USA_Dialogue.pdf.

MINISTRY OF COMMERCE & INDUSTRY. Department of Industrial Policy & Promotion. *Ministry of Commerce & Industry*. [Online] [Citace: 2012-09-20]

http://dipp.nic.in/English/Publications/FDI_Statistics/2011/india_FDI_December2011.pdf.

MINISTRY OF FINANCE. 2010. Department of Economic Affairs. *Ministry of Finance*. [Online] 2010. [Citace: 2012-08-12]

http://finmin.nic.in/the_ministry/dept_eco_affairs/america_canada/ac_us_assistance.pdf.

OFFICE OF THE US TRADE REPRESENTATIVE. Countries & Regions, China. *Office of the US Trade Representative*. [Online] [Citace: 2012-04-11] <http://www.ustr.gov/countries-regions/china>.

OFFICE OF THE US TRADE REPRESENTATIVE. Countries & Regions, South and Central Asia. *Office of the US Trade Representative*. [Online] [Citace: 2012-04-11] <http://www.ustr.gov/countries-regions/south-central-asia/india>.

OFFICE OF THE US TRADE REPRESENTATIVE. Countries & Regions, Sudan. *Office of the US Trade Representative*. [Online] [Citace: 2012-04-11] <http://www.ustr.gov/countries-regions/africa/east-africa/sudan>.

OFFICE OF THE US TRADE REPRESENTATIVE. United States and India Sign Framework for Cooperation on Trade and Investment. *Office of the US Trade Representative*. [Online] 2010. [Citace: 2012-05-19] www.ustr.gov/about-us/press-office/press-releases/2010/march/united-states-and-india-sign-framework-cooperation-t.

PARITZKY, Lior. Currency war? *Laowai Blog*. [Online] 5. December 2010. [Citace: 2012-12-18] <http://laowaiblog.com/currency-war>.

SARAN, Shyam. Ministry of External Affairs. *Speech: India and Its Neighbors*. [Online] 14. February 2005. [Citace: 2012-10-04] <http://meaindia.nic.in/>.

SARAN, Shyam. Present Dimensions of the Indian Foreign Policy'- Address by Foreign Secretary Mr. Shyam Saran at Shanghai Institute of International Studies. *Embassy of India in Washington D.C.* [Online] 11. January 2006. [Citace: 2012-07-19] <http://www.indianembassy.org/prdetail994/--%09--'present-dimensions-of-the-indian-foreign-policy'--address-by-foreign-secretary-mr.-shyam-saran-at-shanghai-institute-of-international-studies>.

SINGH, Manmohan. PM's speech at India Today Conclave. *Prime Minister of India*. [Online] 25. February 2005a. [Citace: 2012-05-14] <http://pmindia.nic.in/speech-details.php?nodeid=73>.

SINGH, Manmohan. PM's remarks at the launching of UN Democracy Fund. *Prime Minister of India*. [Online] 14. September 2005b. [Citace: 2012-09-15] <http://pmindia.nic.in/speech-details.php?nodeid=187>.

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE AND RESEARCH INSTITUTE. 2012. Arms Transfers Database. [Online] 2012. [Citace: 2012-07-11] http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/trade_register.php.

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE. The SIPRI Military Expenditure Database., *Stockholm International Peace Research Institute*. [Online] [Citace: 2012-06-13] <http://milexdata.sipri.org/>.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. Corruption by Country. *Transparency International*. [Online] [Citace: 2012-08-27] <http://www.transparency.org/country#IND>.

UN CONFERENCE OF TRADE AND DEVELOPMENT. UNCTAD Statistics. *UN Conference of Trade and Development*. [Online] [Citace: 2012-04-11] <http://unctad.org/en/Pages/Statistics.aspx>.

UNESCAP. Lao PDR FDI Policy. *UN Economic and Social Commission for Asia and the Pacific*. [Online] [Citace: 2012-12-20] <http://www.unescap.org/tid/projects/fdi2011-lao.pdf>.

UNITED NATIONS BIBLIOGRAPHIC INFORMATION SYSTEM. Voting Record Search. *United Nations Bibliographic Information System*. [Online] [Citace: 2012-09-15] <http://unbisnet.un.org:8080/ipac20/ipac.jsp?profile=voting&menu=search&submenu=power#focus>.

UNITED NATIONS. The United Nations Democracy Fund. *United Nations*. [Online] [Citace: 2012-10-01] http://www.un.org/democracyfund/About_Us/about_us_FAQs.html.

UNITED NATIONS. The United Nations Democracy Fund, Donor contributions to UNDEF. *United Nations*. [Online] [Citace: 2012-10-01] http://www.un.org/democracyfund/Donors/donors_index.html.

UNITED NATIONS. United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982: Overview and full text. *Oceans & Law of the Sea: Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea*. [Online] 09. 11 2011. [Citace: 2012-12-20] http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_overview_convention.htm.

US DEPARTMENT OF AGRICULTURE. Foreign Agricultural Service FAS Logo. *US Department of Agriculture*. [Online] [Citace: 2012-08-17] <http://www.fas.usda.gov/itp/us-india.asp>.

US DEPARTMENT OF COMMERCE. Bureau of Economic Analysis, Foreign Direct Investment in the U.S. *US Department of Commerce*. [Online] [Citace: 2012-04-16] <http://www.bea.gov/international/di1fdibal.htm>.

US DEPARTMENT OF COMMERCE. US Census Bureau. *US Department of Commerce*. [Online] [Citace: 2012-05-12] <http://www.census.gov/foreign-trade/statistics/highlights/top/top1112yr.html>.

US DEPARTMENT OF COMMERCE. Announcement on U.S.-India Next Steps in Strategic Partnership. *US Department of Commerce*. [Online] September 2004. [Citace: 2012-03-24] <http://www.bis.doc.gov/news/2004/us-indianextstep.htm>.

US DEPARTMENT OF COMMERCE. US Census Bureau, U.S. International Trade Data. *US Department of Commerce*. [Online] 2012. [Citace: 2012-05-12] <http://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5700.html>.

US DEPARTMENT OF LABOR. Bureau of Labor Statistics, Occupational Employment Statistics. *US Department of Labor*. [Online] [Citace: 2012-09-04] <http://www.bls.gov/oes/>.

US DEPARTMENT OF TREASURY. Joint Statement U.S.-India Financial and Economic Forum New Delhi. *US Department of Treasury*. [Online] 9. November 2005. [Citace: 2012-04-30] <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/js3014.aspx>.

US DEPARTMENT OF STATE. Community of Democracies. *US Department of State*. [Online] [Citace: 2012-06-17] <http://www.state.gov/s/sacsed/communitydemocracies/>.

US DEPARTMENT OF STATE. The U.S.-India Economic Dialogue. *US Department of State*. [Online] [Citace: 2012-05-18] <http://2001-2009.state.gov/p/sca/ci/in/c17208.htm>.

US DEPARTMENT OF STATE. U.S.-India Disaster Relief Initiative. *US Department of State*. [Online] 18. July 2005. [Citace: 2012-07-10] <http://2001-2009.state.gov/p/sca/rls/fs/2005/49730.htm>.

US DEPARTMENT OF STATE U.S. - India Joint Statement. *US Department of State*. [Online] 20. July 2009. [Citace: 2012-04-04] <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2009/july/126230.htm>.

US DEPARTMENT OF STATE. U.S.-India Strategic Dialogue Joint Statement. *US Department of State*. [Online] 3. June 2010. [Citace: 2012-08-28] <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2010/06/142645.htm>.

US DEPARTMENT OF STATE. Remarks at the Opening Session of the U.S.-India Strategic Dialogue. *US Department of State*. [Online] 19. July 2011. [Citace: 2012-06-20] <http://www.state.gov/secretary/rm/2011/07/168736.htm>.

THE WHITE HOUSE. Joint Statement Between U.S. and India. *The White House*. [Online] 9. November 2001. [Citace: 2012-04-30] <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/11/20011109-10.html>.

THE WHITE HOUSE. Joint Statement Between President George W. Bush and Prime Minister Manmohan Singh. *The White House*. [Online] 18. July 2005. [Citace: 2012-04-30] <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2005/07/20050718-6.html>.

THE WHITE HOUSE. U.S.-India Joint Statement. *The White House*. [Online] 2. March 2006. [Citace: 2012-03-18] <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2006/03/20060302-5.html>.

THE WHITE HOUSE. President Bush Signs H.R. 7081, the United States-India Nuclear Cooperation Approval and Nonproliferation Enhancement Act. *The White House*. [Online] 8. October 2008. [Citace: 2012-04-27] <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2008/10/20081008-4.html>.

THE WHITE HOUSE. Joint Statement between Prime Minister Dr. Singh and President Obama. *The White House*. [Online] 24. November 2009a. [Citace: 2012-04-30] <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/joint-statement-between-prime-minister-dr-singh-and-president-obama>.

THE WHITE HOUSE. Enhancing U.S.-India Cooperation on Education and Development. *The White House*. [Online] 24. November 2009b. [Citace: 2012-06-16] http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/Education_and_Development_Fact_Sheet.pdf.

THE WHITE HOUSE. Joint Statement by President Obama and Prime Minister Singh of India. *The White House*. [Online] 8. November 2010. [Citace: 2012-04-30] <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2010/11/08/joint-statement-president-obama-and-prime-minister-singh-india>.

THE WHITE HOUSE. Remarks by the President to the Joint Session of the Indian Parliament in New Delhi, India. *The White House*. [Online] 8. November 2010. [Citace: 2012-04-11] <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2010/11/08/remarks-president-joint-session-indian-parliament-new-delhi-india>.

THE WHITE HOUSE. The U.S. - India Partnership: the fact sheets. *The White House*. [Online] 8. November 2010. [Citace: 2012-03-03] http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/india-factsheets/India-US_Agreement_on_Export_Controls.pdf.

WORLD BANK. World Development Indicators, India. *The World Bank*. [Online] [Citace: 2012-10-06] <http://data.worldbank.org/country/india>.

WORLD BANK. World Bank, Data, Table, GDP (current US\$). *World Bank*. [Online] [Citace: 2012-05-29] <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD/countries>.

WTO. Statistics database. *World Trade Organization*. [Online] [Citace: 2012-07-11] <http://stat.wto.org>.

Periodické – neodborné:

BBC. 2012. Timeline: Reforms in Burma. *BBC*. [Online] 30. April 2012. [Citace: 2012-09-29] <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-16546688>.

BEATTIE, Alan. Hostilities escalate to hidden currency war. *Financial Times*. [Online] 27. September 2010. [Citace: 2012-12-16] <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/8beeb262-ca56-11df-a860-00144feab49a.html>.

BLACK, Ian a PILKINGTON, Ed. Syria resolution faces Russian opposition at UN security council. *The Guardian*. [Online] 1. February 2012. [Citace: 2012-08-30] <http://www.guardian.co.uk/world/2012/jan/31/un-syria-resolution-opposed-russia>.

DENYER, Simon a LAKSHMI, Rama. India frustrates foreign investors with its unpredictable tax policies. *The Washington Post*. [Online] 2. April 2011. [Citace: 2012-09-11] http://www.washingtonpost.com/world/india-frustrates-foreign-investors-with-its-unpredictable-tax-policies/2011/03/17/AFVpacLC_story.html.

DENYER, Simon. Promise of U.S.-India economic partnership remains unfulfilled. *The Washington Post*. [Online] 3. May 2012. [Citace: 2012-09-11] http://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/us-india-economic-ties-buffed-by-populist-politics/2012/05/03/gIQAJRmPzT_story.html.

DIKSHIT, Sandeep. “India can help build democracy in Arab world”. *The Hindu*. [Online] 27. February 2011. [Citace: 2012-10-05] <http://www.thehindu.com/news/national/article1493338.ece>.

DIKSHIT, Sandeep. India against more sanctions on Iran. *The Hindu*. [Online] 11. February 2012. [Citace: 2012-10-05] <http://www.thehindu.com/news/national/article2880316.ece>.

THE ECONOMIST. Clinton warms to India. *The Economist*. 25. March 2000, Sv. 354, 8163, stránky 41-42.

THE ECONOMIST. How to stop a currency war. *The Economist*. [Online] 14. October 2010. [Citace: 2012-12-16] <http://www.economist.com/node/17251850>.

THE ECONOMIST. Less thunder out of China. *The Economist*. [Online] 6. October 2012. [Citace: 2012-12-20] <http://www.economist.com/node/21564279>.

FRENCH, Howard W. China Moves Toward Another West: Central Asia. *The New York Times*. [Online] 28. March 2004. [Citace: 2012-08-04] <http://www.nytimes.com/2004/03/28/world/china-moves-toward-another-west-central-asia.html?pagewanted=all&src=pm>.

HANIFFA, Aziz. India, US eyeing an ambitious agenda: Expert. *Rediff News*. [Online] 24. July 2009. [Citace: 2012-04-04] <http://news.rediff.com/report/2009/jul/24/india-us-eyeing-an-ambitious-agenda-says-expert.htm>.

JAVERS, Eamon. Four really, really bad scenarios. *Politico*. [Online] 17. December 2008. [Citace: 2012-09-29] <http://www.politico.com/news/stories/1208/16663.html>.

KAPLAN, Robert D. While U.S. is distracted, China develops sea power. *The Washington Post*. [Online] 26. September 2010. [Citace: 2012-07-19] <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/09/24/AR2010092404767.html>.

KRISHNASWAMI, Sridhar. Indo-US N-deal a historic opportunity. *Rediff India Abroad*. [Online] 22. March 2006. [Citace: 2012-05-18] <http://www.rediff.com/news/2006/mar/22nddeal.htm>.

MCCARTHY, Erin. Currency-War Fears Are Overblown, Bergsten Says. *The Wall Street Journal*. [Online] October 1, 2012. [Citace: 2012-12-17] <http://blogs.wsj.com/economics/2012/10/01/currency-war-fears-are-overblown-bergsten-says>.

MEHDUDIA, Sujay. India bans U.S.-sanctioned Iranian ships from its waters. *The Hindu*. [Online] 27. July 2012. [Citace: 2012-10-05] <http://www.thehindu.com/news/national/article3692907.ece>.

PALMER, Doug. U.S. says China yuan undervalued, but not manipulated. *Reuters*. [Online] 27. May 2011. [Citace: 2012-09-07] <http://www.reuters.com/article/2011/05/27/us-usa-china-currency-idUSTRE74Q6C620110527>.

POMFRET, John. Obama hails Manmohan Singh, hails India's regional role. *The Washington Post*. [Online] 25. November 2009. [Citace: 2012-06-30] <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/11/24/AR2009112403522.html>.

RABINOVITCH, Simon. China unlocks right kind of growth. *Financial Times*. [Online] 18. October 2012. [Citace: 2012-12-18] <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/72fdc0b2-190b-11e2-af88-00144feabdc0.html#axzz2GaFLjOon>.

ROGERS, Simon. US Debt: how big is it and who owns it? *The Guardian*. [Online] 2. October 2012. [Citace: 2012-12-20] <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/jul/15/us-debt-how-big-who-owns>.

SHANKARAN, Sanjiv. India, US launch forum for economic partnership. *Livemint*. [Online] 09. April 2010. [Citace: 2012-07-28] <http://www.livemint.com/2010/04/06232456/India-US-launch-forum-for-eco.html>.

SOLOMON, Jay a Sircar, Subhadip. India Joins U.S. Effort to Stifle Iran Trade. *The Wall Street Journal*. [Online] 29. December 2010. [Citace: 2012-10-05] <http://online.wsj.com/article/SB10001424052970203513204576046893652486616.html>.

THE TIMES OF INDIA. India won't cut Iranian oil imports despite US, EU sanctions: Pranab Mukherjee. *The Times of India*. [Online] 30. January 2012. [Citace: 2012-10-05] <http://timesofindia.indiatimes.com/business/india-business/India-wont-cut-Iranian-oil-imports-despite-US-EU-sanctions-Pranab-Mukherjee/articleshow/11682476.cms>.

THE WASHINGTON POST. U.S to Make India a World Power. *The Washington Post*. 30. March 2005. In: Scott, David. 2006. India's "Grand Strategy" for the Indian Ocean: Mahanian Visions. *Asia-Pacific Review*. 2006, Sv. 13, 2, stránky 97-129.

TSE, Edward. The Four Drivers Of China's Growth. *Forbes*. [Online] 16. March 2012. [Citace: 2012-12-18] <http://www.forbes.com/2010/03/16/china-recovery-strategy-financial-crisis-opinions-books-edward-tse.html>.

WALDMAN, Amy. U.S. Ambassador to India Resigning Post After 2 Years. *The New York Times*. [Online] 22. April 2003. [Citace: 2012-04-17] <http://www.nytimes.com/2003/04/22/world/us-ambassador-to-india-resigning-post-after-2-years.html>.

WAX, Emily. India's Quiet Diplomatic Coup: Kashmir Eliminated From U.S. Envoy's Mandate. *The Washington Post*. [Online] 30. January 2009. [Citace: 2012-12-31] <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/01/29/AR2009012903737.html>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Čínská strategie perlového náhrdelníku“ (mapa)

Příloha č. 2: Čínská obranná strategie ostrovních řetězů (mapa)

Příloha č. 3: Přehled největších americko-indických vojenských obchodů (tabulka)

Příloha č. 4: Vývoj amerického zadlužení s Čínou (tabulka)

Příloha č. 5: Vývoj americko-indického obchodu (tabulka)

Příloha č. 6: Srovnání největších zahraničních věřitelů USA (tabulka)

Příloha č. 1: Čínská strategie perlového náhrdelníku

TOWNSHEND, Ashley S. "String of Pearls" – Demystified. In: Indian Current Affairs [online]. 2011, November 12, 2011 [cit. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://indiancurrentaffairs.files.wordpress.com/2011/11/string-of-pearls-india-china-2.jpg>

Příloha č. 2: Čínská obranná strategie ostrovních řetězců

KATO, Yoichi. U.S. commander says China aims to be a 'global military' power. In: LuckyBogey [online]. 2010 [cit. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://luckybogey.files.wordpress.com/2010/12/r-20100518-2.jpg>

Příloha č. 3: Přehled největších americko-indických vojenských obchodů (prodej z USA)

Druh vojenského vybavení (množství)	rok objednávky	Hodnota nákupu (miliony USD)
vrtulníkové motory TPE-331 (112)	1983	není známo
turbíny do válečných lodí LM-2500 (6)	1999	není známo
mobilní radarový systém AN/TPQ-37 Firefinder (8)	2002	142-190 (část obchodu)
mobilní radarový systém AN/TPQ-37 Firefinder (4)	2003	142-190 (část obchodu)
turbíny LM-2500 (4)	2003	není známo
proudové motory F404 (17)	2004	105
výsadková loď třídy Austin (1)	2006	48 (býv. USS Trenton)
vrtulník S-61/H-3A Sea King (6)	2006	39 (prodej vyřazených)
proudové motory F404 (24)	2007	100
transportní letoun C-130J-30 Hercules (6)	2008	962
průzkumný letoun P-8I Poseidon (8)	2008	2 000
kazetové pumy (<i>cluster munition</i>) CBU-97 SFW (512)	2010	258
protiletadlové střely RGM-84L Harpoon-2 (20)	2010	170
transportní letoun C-130J-30 Hercules (6)	2011	kontrakt dosud nebyl nepodepsán
transportní letoun C-17A Globemaster (3)	2011	4 100
Protiponorkové torpédo Mk-54 MAKO (32)	2011	kontrakt dosud nebyl nepodepsán (potenciál \$86 mil)
proudový motor F414 (99)	2011	800
<i>CELKEM</i>		<i>přibližně 8 830</i>

LATIF, S. Amer. U.S.-India Defense Trade: Opportunities for Deepening the Partnership. In: *Center for Strategic and International Studies* [online]. June, 2012 [cit. 2013-01-04]. Dostupné z: http://csis.org/files/publication/120703_Latif_USIndiaDefense_Web.pdf

Příloha č. 4: Vývoj amerického zadlužení s Čínou (ke konci roku, mld. USD)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Hodnota dluhopisů	118.0	159.0	222.9	310.0	396.9	477.6	727.4	894.8	1,160.1	1,151.9
Čínský podíl na americkém dluhuⁱ	9.6%	10.4%	12.1%	15.2%	18.9%	20.3%	23.6%	24.2%	26.1%	23.0%

ⁱ Podíl z celkového množství amerických zahraničních dluhopisů vlastněných Čínou

MORRISON, Wayne M. China-U.S. Trade Issues: CRS Report for Congress. In: *Congressional Research Service* [online]. 2012, s. 16. [Cit. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33536.pdf>

Příloha č. 5: Vývoj americko-indického obchodu (ke konci roku, mld. USD)

	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011
Vývozⁱ	3 667,3	4 101,0	6 109,4	9 673,6	17 682,1	16 441,4	19 250,1	21 501,3
Dovozⁱⁱ	10 686,6	11 818,4	15 572,0	21 830,8	25 704,4	21 166,0	29 532,6	36 152,8
Obchodní Bilance	-7 019,3	-7 717,4	-9 462,7	-12 157,3	-8 022,3	-4 724,6	-10 282,5	-14 651,5

ⁱ Hodnota amerického zboží vyvezeného z USA do Indie

ⁱⁱ Hodnota indického zboží dovezeného z Indie do USA

Foreign Trade: Trade in Goods with India. US Census Bureau [online]. 2012 [cit. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5330.html>

Příloha č. 6: Srovnání největších zahraničních věřitelů USA*Hodnota vlastněných zahraničních dluhopisů, vydaných americkou vládou; miliardy USD*

	Země/Subjekt	červenec 2012	červenec 2011	leden 2009
1.	Čína	1149.6	1314.9	739.6
2.	Japonsko	1117.1	885.2	634.8
3.	Ropní exportéři	262.3	244,0	186.6
4.	Brazílie	253,0	219.1	133.5
5.	banky z oblasti Karibiku	246.2	177.9	177.1
6.	ostatní	224.1	193.9	147,0
7.	Tchaj-wan	196.1	147.6	73.3
8.	Švýcarsko	190.1	118.5	62.1
9.	Rusko	154.3	141.7	119.6
10.	Belgie	144.2	86.6	15,6
11.	Velká Británie	140.9	141,0	124.1
12.	Hongkong	136.7	105.9	71.7
13.	Lucembursko	128.3	114.1	87,0
14.	Singapur	92.7	65.7	38.5
15.	Irsko	88.2	52.2	50,0
16.	Norsko	69.9	23,7	31,9
17.	Francie	64.8	45.6	17,9
18.	Německo	62.8	63,0	56.2
19.	Kanada	55.6	46.8	8,4
20.	Indie	53.9	40.3	32.5
21.	Mexiko	53.5	31,1	34.8
22.	Thajsko	53,0	58.4	37.2
23.	Jižní Korea	44.3	33.4	31,3
24.	Filipíny	36.7	30,0	11,6
25.	Turecko	30,0	42.8	30,8

ROGERS, Simon. US debt: how big is it and who owns it?. The Guardian: Datablog [online]. 2012, 2 October 2012 [cit. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/jul/15/us-debt-how-big-who-owns>

Karlova Univerzita v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Projekt magisterské diplomové práce

na téma

Strategické partnerství USA a Indie jako způsob vyvažování Číny

(U.S. – India Strategic Partnership as a Balance for China's Increasing Power)

Jméno: **Lukáš**

Příjmení: **Hadrava**

Obor: **Bezpečnostní studia**

Semestr: **LS 2011**

Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek PhD.**

Souhlasím s vedením magisterské diplomové práce:

V Praze dne 4. 6. 2011 vypracoval Lukáš Hadrava

TÉMA PRÁCE

Vztahy mezi Spojenými státy americkými a Indií byly v minulosti problematické. Z období vyloženě nepřátelských postojů, kdy byl během Studené války hlavním sponzorem indického socialismu Sovětský svaz a hinduistický stát figuroval jako hlavní demokratický spojenec komunistů ve třetím světě, sice přešly do fáze opatrného přibližování let devadesátých. I to ale komplikovaly spory Indie a Pákistánu o Kašmír a s tím související dlouhodobá snaha Nového Dillí, vyzbrojit se jadernými zbraněmi.

O nové etapě americko-indických vztahů lze tudíž hovořit až od počátku nového tisíciletí. V březnu 2000 ji zahájila cesta Billa Clintona do Indie (mimočodem první návštěva amerického prezidenta po 22 letech), jenž začal zdůrazňovat význam nejlidnatější demokratické země světa v mezinárodní politice. K největším změnám však došlo během prezidentství George W. Bushe. Koncem září 2001 Bush zrušil většinu sankcí, které USA na Indii uvalily po jejích jaderných testech v březnu 1998, a v listopadu stejného roku během jednání s indickým premiérem Vajpayeem odstartoval sérii bilaterálních konzultací na několika úrovních. Ty pokračovaly i v následujících letech. V červnu 2005 s úspěchem vyvrcholil jiný formát jednání, *Next Steps in Strategic Partnership* (NSSP), který se týkal tří zásadních témat: civilních jaderných aktivit, civilních vesmírných programů a obchodu s vyspělými technologiemi. Vrcholem prohlubování strategického partnerství mezi Indií a USA bylo uzavření smlouvy o mírové jaderné spolupráci v červenci 2008 (tzv. *123 Agreement*).⁵⁹ A nyní v nastoupeném trendu pokračuje administrativa Baracka Obamy. Americká ministryně zahraničí Hillary Clinton v červenci 2009 zahájila tzv. *Strategický dialog* s Indií. (Strategický dialog USA udržují jen s dalšími šesti zeměmi světa) Ten je založen na vytvoření bilaterálních pracovních skupin, které projednávají možnosti spolupráce v pěti hlavních oblastech (proliferace ZHN, terorismus, armáda; energetika; vzdělávání, obchodní a ekonomické vztahy; vědecký výzkum). S tím například souvisely i dohody o spolupráci v oblasti vesmírného výzkumu. Americké odhodlání posilovat své spojení s Indií naposledy potvrdil Barack Obama při své návštěvě Indie v listopadu 2010. Zde se nechal oficiálně slyšet, že USA budou podporovat Indii v její snaze získat stálé místo v Radě bezpečnosti OSN.

Takto pozitivní vývoj bilaterálních vztahů mezi USA a Indií bývá označován za jednu z nejdůležitějších a zároveň i nejrychlejších změn americké zahraniční politiky posledních desetiletí.

⁵⁹ Dohoda totiž umožňovala Spojeným státům podílet se na rozvoji indických civilních jaderných zařízení a americkým i indickým firmám vzájemně obchodovat s jaderným materiálem (Indie za to musela transparentně oddělit své vojenské a civilní jaderné programy) Vzhledem k poměrně nedávným americkým sankcím na indický jaderný sektor to je obrat o 180 stupňů

Hlavním cílem diplomové práce je tudíž zjistit, jaké důvody k tomu americkou administrativu vedly. Stanovuji proto ústřední hypotézu: *Spojené státy americké zahájily kroky k upevnování strategického partnerství s Indií, aby vyvážily rostoucí vliv Čínské lidové republiky, který omezoval jejich mocenské postavení světového hegemonu.*

TEORETICKÝ RÁMEC

Navazování užších vztahů mezi USA a Indií vysvětlují na základě realistických východisek teorie rovnováhy moci (*balance of power theory*, BoP). Tento koncept tvrdí, že státy čelí mocenské hrozbě ze strany jiných států či skupin států tím, že spolu utvářejí spojenectví či aliance. BoP zdůrazňuje, že státy se především snaží zabránit tomu, aby nad nimi ostatní státy vlivem své narůstající moci nezískaly převahu. Vznik nového hegemonu by totiž mohl vážně ohrozit nejen jejich mocenské postavení, ale dokonce i jejich přežití.

Diplomová práce bude konkurenční soubor USA a Číny, a tím pádem i různé způsoby indicko-americké spolupráce, rozebírat ze tří odlišných hledisek. Věnovat se bude bezpečnostně-vojenským vztahům (pilíř bezpečnosti), ekonomickým vztahům (pilíř ekonomiky) a ideologickým sporům (pilíř legitimacy, podrobněji popíši dále). Kvůli komplexnosti celého tématu proto teorii rovnováhy moci ještě rozšířím pomocí konceptu hegemónické moci podle definice Josepha Nye. Tento teoretik je přesvědčen, že k tomu, aby se mohl nějaký stát či nějaká mocnost považovat za hegemonu, musí být jeho mocenská převaha patrná ve třech aspektech: vojenská moc, ekonomická moc a *soft power*. Posledně jmenovaný aspekt přitom Nye vysvětluje jako schopnost nějakého státu ovlivnit chování jiného státu, aniž by ho k tomu musel nutit (státy se tak chovají, protože chtějí stejné věci).

Kromě toho rozdělení „čínské hrozby“ do tří různých kategorií také odpovídá rozšířenému konceptu bezpečnosti, jak jej představuje Kodaňská škola a její zakladatelé Barry Buzan a Ole Weaver. Bezpečnostní pilíř analýzy přiřadíme do vojenského sektoru bezpečnosti, ekonomický pilíř samozřejmě do sektoru ekonomické bezpečnosti a pilíř legitimacy lze zahrnout do sektoru politické bezpečnosti.

VÝZNAM PRÁCE

Hledání odpovědi na ústřední výzkumnou otázku nabízí z praktického hlediska dvojí přínos. Práce by především měla zjistit, jestli jsou USA ochotny a hlavně schopny nějak reagovat na ohrožení své hegemónické pozice rostoucím asijským obrem. Chci specifikovat, v čem Čína může USA ohrozit a také jestli se Američané vůbec musí čínské hrozby obávat. Vedle toho hodlám lépe analyzovat strategické

sblížení současné světové velmoci číslo jedna se zemí, která jistě bude během následujících let a desetiletí hrát na globální úrovni výsadní úlohu. Tyto americko-indické tendence podle mě v odborné literatuře zatím dostatečně popsány nejsou.

Z teoretického hlediska je práce zajímavá v tom, že při aplikaci konceptu rovnováhy moci se neomezuje pouze na vojensko-bezpečnostní aspekt moci, na němž je tento čistě realistický přístup založen, ale snaží se ho dále rozšířit o další rozměry. S pomocí Nyeova konceptu hegemonné moci (a rozšířeného pojetí bezpečnosti) se práce pokusí dokázat, že k procesům mocenského vyvažování dochází i v jiných oblastech, než ve sféře vojenství. Bude tak popřeno tvrzení mnohých, že teorie rovnováhy moci je v současné době zastaralým pojmem.

METODOLOGIE A OPERACIONALIZACE

USA reflektují ohrožení svého mocenského postavení ze strany Číny ve více oblastech. Podle mě to je nejvíce patrné ve třech problémech. A právě na základě analýzy těchto tří zásadních „konfliktů“ mezi dvěma velmocemi hodlám potvrdit svou hypotézu o americko-indickém sblížení.

Vzrůstající vojenský vliv Číny v Indickém oceánu a Jihočínském moři, stejně jako stále silnější ambice prosazovat své politické zájmy, ohrožuje postavení USA a Indie. Ze strategického, ekonomického i bezpečnostního hlediska to přitom pro oba státy jsou zcela zásadní regiony. Dá se zde proto s největší pravděpodobností předpokládat politické napětí a tím pádem i potvrzení teorie vyvažování.

S ohromným růstem čínské ekonomiky (Čína je v současnosti nejrychleji rostoucí ekonomika) se mnozí Američané obávají, že pozice USA jako ekonomicky nejsilnějšího státu světa může být ohrožena. Vzhledem k vysoké ekonomické provázanosti obou zemí však Washington ještě více může znepokojovat, jak velký vliv má Peking na americkou ekonomiku. Ať už to je skutečnost, že je Čína největším držitelem amerických dluhopisů nebo že z celkového amerického exportu proudí na čínský trh hned po Mexiku a Japonsku nejvíce zboží. Dalším rychle rostoucím a díky své miliardové populaci nadějným trhem je Indie. USA by se tak mohla pokusit svou ekonomickou závislost na Číně diverzifikovat užší ekonomickou spoluprací a orientací svého zahraničního obchodu na Indii.

Rozpor mezi USA a Čínou v otázce dodržování lidských práv je zcela evidentní. S velmocenskou konkurencí proto souvisí, jaké standardy obě mocnosti na mezinárodním fóru prosazují. Jedním ze zdrojů tzv. soft power jsou hodnoty a politické instituce, které ostatní státy mohou obdivovat. Washington se tudíž prezentuje jako hlavní propagátor praxe dodržování lidských práv a demokracie. Posiluje tak svou

soft power, jelikož ostatní státy a zejména jejich obyvatelé v něm vidí svůj vzor. Peking naopak svým vnitřním uspořádáním a každodenní tuzemskou realitou dokazuje, že dodržování demokratických principů a ekonomická prosperita nemusí být vždy v souladu. Legitimitu USA jako ochránce lidských práv tímto způsobem nabourává a mezi ostatními státy tím „propaguje“ ideologii autoritativního kapitalismu. Ačkoliv je Indie všeobecně považována za největší demokratický stát a téměř při všech proklamacích o americko-indických vztazích se akcentuje blízkost obou zemí k demokratickým principům, dle mého názoru není od věci tuto demokratičnost jihoasijského hegemonu ověřit. Až poté bude možné uvažovat o nějakém ideologickém vyvažování čínského vlivu ze strany americko-indického bloku.

Při zpracování tématu námořního soupeření budu srovnávat schopnosti vojenské power projection Číny, Indie a USA v oblastech Indického oceánu a Jihočínského moře. Ta se projevuje především přítomností námořních sil, existencí vojenských základen či dosahem leteckých kapacit. Zkoumat budu počet jednotek v regionu, jejich schopnost rychlé reakce a možnosti vzdáleného zabezpečení monitoringu a kontroly prostoru, přičemž vývoj těchto měřítek budu sledovat v čase. Hodlám tím potvrdit či vyvrátit tento předpoklad: *Navýšení vojenské přítomnosti Číny v oblastech Indického oceánu a Jihočínského moře povede k navázání námořní a vojenské spolupráce mezi Indií a USA v těchto oblastech. Obě země se budou všemožně snažit zabránit snížení svého vlivu.*

Způsobů, jak operacionalizovat ekonomický pilíř, tedy závislost americké ekonomiky na Číně, je více. Já budu sledovat ty nejdůležitější měřítka: vývoj obchodního deficitu mezi USA a Čínou, objem amerických dluhopisů vlastněných Čínou, množství zboží exportovaného z USA do Číny a jeho podíl na celkovém objemu zahraničního obchodu USA, objem čínských investic v USA a jejich podíl na americké ekonomice a naopak objem amerických investic v Číně. Tyto hodnoty budu analogicky sledovat i ve vztahu k Indii. U obou zemí mě bude zajímat, jak se měnily hodnoty v posledních deseti letech. Věřím, že tím potvrdím či vyvrátím předpoklad: *Kondice americké ekonomiky je do velké míry závislá na Číně. USA se proto snaží tuto závislost omezit větší orientací obchodu a směřováním zahraničních investic do Indie.*

Hlavním nástrojem operacionalizace pilíře legitimacy bude hlasování států o rezolucích na podporu demokratizačních procesů v Rady bezpečnosti a na Valném Shromáždění. Podle mě se jedná o nejtransparentnější způsob, jak zachytit „ideologický rozpor“ mezi Čínou a USA, popřípadě Indií. Protože pokud zjistím, že Indie častěji hlasovala ve prospěch „západní demokracii“ a zároveň potvrdím skutečnost, že Čína hlasovala častěji proti, mohu potvrdit či vyvrátit následující předpoklad: *Chování Číny ohrožuje legitimitu Indie a USA jako propagátorů praxe dodržování lidských práv. To vede obě země k užší spolupráci při prosazování demokratických principů a zásad západního stylu lidských práv ve světě.*

Práce je tudíž rozdělena na tři relativně oddělené případové studie, Pokud se mi podaří ověřit nějaký z dílčích předpokladů, lze tvrdit, že k americko-indickému sbližování přispěl rostoucí, z hlediska zájmů Indie a/nebo USA negativní, vliv Číny v dané oblasti. Pokud dojde k potvrzení všech předpokladů, bude potvrzena ústřední hypotéza.

STRUKTURA PRÁCE

- » Úvod
- » Teoretická část
 - Teorie rovnováhy moci
 - Hegemonická moc – J. Nye
- » Praktická část
 - Pilíř bezpečnosti
 - Pilíř ekonomiky
 - Pilíř legitimacy
- » Závěr

DIPLOMOVÁ PRÁCE CHCE ODPOVĚDĚT NA TYTO VÝZKUMNÉ OTÁZKY:

- 1) Lze americko-indické strategické partnerství chápat jako snahu USA vyvažovat rostoucí moc Číny?
- 2) Komplikuje rostoucí moc Číny a její chování zájmy USA a Indie?
- 3) Je pro USA spojení s Indií výhodné?
- 4) Má Indie zájem vystupovat jako blízký spojenec USA?

PŘEDPOKLÁDANÁ LITERATURA

Neperiodická

BRZEZINSKI, Zbigniew (2004) *Volba: Globální nadvláda nebo globální vedení*. Praha: Mladá Fronta.

LIND, Michael (2006) *The American Way of Strategy*. Oxford: Oxford Press.

NYE, Joseph S. (2008) *Understanding International Conflicts: Introduction to Theory and History*. London: Longman.

NYE, Joseph S. (2004) *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs.

ZAKARIA, Fareed (2010) *Postamerický svět*. Praha: Academia.

Periodická

ANONYM (2010) Indian Ocean: The Growing Struggle For Dominance. *China Defence & Security Report*, 36-51

CHIRIYANKANDATH, James (2004) Realigning India: Indian Foreign Policy after the Cold War. *The Round Table*, 93(374): 199–21

DAVID, Steven R. (1991) Explaining Third World Alignment. *World Politics*, 43(2): 233-256

FAIR, Christine C. (2005) US–Indian Army-to-Army Relations: Prospects for Future Coalition Operations. *Asian Security*, vol. 1, no. 2, April 2005, pp. 157–173

FRITZ, Paul, SWEENEY, Paul (2004) The (De)Limitations Of Balance Of Power Theory. *International Interactions*, 30: 285-308

KAPLAN, Robert D. (2010) The Geography of Chinese Power. *Foreign Affairs*, 89(3)

KEOHANE, Robert O., NYE, Joseph S. (1998) Power and Interdependence in the Information Age. *Foreign Affairs*, 77 (5): 81-94

KUMAR, Radha (2009) New Potential for US–India Relations Under Obama. *The International Spectator*, 44(4): 21–26

LADWIG, Walter C. (2010) India and Military Power Projection: Will the Land of Gandhi Become a Conventional Great Power? *Asian Survey*, 50(6): 1162–1183

PANT, Harsh V. (2009) India in the Indian Ocean: Growing Mismatch Between Ambitions and Capabilities. *Pacific Affairs*, 82(2): 279-297

MOHAN, Raja V. (2006) India and the Balance of Power. *Foreign Affairs*, 85(4)

NASEER, Rizwan, AMIN, Musarat (2011) Dynamics of Balance of Power in South Asia: Implications for Regional Peace. *Berkeley Journal of Social Sciences*, 1(1): 1-12

NYE, Joseph S.(2002) Limits of American Power. *Political Science Quarterly*, 117 (4): 545-559

ROSS, Robert S. (2006) Balance of Power Politics and the Rise of China: Accommodation and Balancing in East Asia, *Security Studies*, 15(3): 355-395

YETIV, Steve (2006) The Travails of Balance of Power Theory: The United States in the Middle East. *Security Studies*, 15(1): 70-105

Internetové zdroje

EMBASSY OF INDIA, General Overview of India - U.S. Relations,

<http://www.indianembassy.org/general-overview-of-india-us-relations.php>, staženo 3. 6. 2011

GUIHONG, Zhang (2010) U.S-India Security Relations: Implications for China, SATP, <http://www.satp.org/satporgtp/publication/faultlines/volume14/article2.htm>

KAPILA, Subhash (2000) India-USA Strategic Partnership: The advent of the inevitable. South Asia Analysis Group, <http://www.southasiaanalysis.org/papers2/paper120.html>, staženo 3. 6. 2011

KARÁSKOVÁ, Ivana (2009) Jihočínské moře: Směřují USA a Čína ke konfliktu? AMO, <http://www.amo.cz/publikace/asia/jihocinske-more-smeruji-usa-a-cina-ke-konfliktu.html>, staženo 25. 5. 2011

LUCERNA SILVA, Antonio H. (2011) Forging Alliances: Mapping the Balance of Power between India and China. IPSA-ECPR Joint Conference, February 16-19, Draft Paper, www.saopaulo2011.ipsa.org/sites/default/files/papers/paper-1173.pdf, staženo 25. 5. 2011

NOVOTNÝ, David (2008) Čína jako námořní mocnost, AMO, <http://www.amo.cz/publikace/cina-jako-namorni-mocnost.html>, staženo 25. 5. 2011

NOVOTNÝ, David, SAVOVOVÁ, Alice (2010) *'Strategické partnerství' EU-Indie: Předpokládaná role Indie v mezinárodním společenství v krátko- a střednědobém výhledu*, Research Paper, AMO, http://www.amo.cz/download.php?group=produkty1_soubory&id=350

RAJAMONY, Venu (2002) *India-China-U.S. Triangle: A 'Soft' Balance of Power System in the Making*, Center for Strategic and International Studies, asr2.myweb.uga.edu/Readings/rajamony.pdf, staženo 25. 5. 2011

WOLFE, Adam (2005) India, China, the U.S. and the Balance of Power in the Indian Ocean. *The Asia-Pacific Journal Japan Focus*, <http://www.japanfocus.org/-Federico-Bordonaro/1564>, staženo 25. 5. 2011